

శతకంఠ రామాయణమును పేర వాడఁబడు సీతావిజయమును ప్రబంధ మింతకుఁబూర్వమే ప్రసిద్ధి నొంది యున్నది. ఆకావ్యరత్న మింతదనుక నేకారణముచేతనోకాని ముద్రితముగాక యుండుటచే దానిని ముద్రింపఁదలంచి నాస్నేహితులగు మ. రా. రా. మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రిగారియొద్ద నొకప్రతియును, మ. రా. రా. నిడదవోలు సుందరముపంతులుగారి లైబ్రరీలో నొకప్రతియునుండఁగా సవిషుచ్చుకొని వానిననుసరించి సాధ్యమగునంతవఱకు దోషములులేకుండ సవరించి యాసవరణఁ జేయఁబడిన స్థలములయం “ ” దీగురుతుల నుంచి ముద్రింపించితిని. కాని రెండుప్రతులయందును గృత్యాదిపద్యములు లేవయ్యె. పిమ్మట మఱియొకప్రతి లభించినది. గాని దానివలనను నా కొఱతదీరదయ్యె. అట్లుగుటచే నిప్పటికున్నదానితో సంతృప్తిపొందవలసివచ్చినది. ముందు దొరకినయెడల రెండవకూర్పున నీలోపము పూర్తి చేసికొనయత్నించెదను. మహారాజశ్రీ రాయబహదూరు కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులుగారు వ్రాసిన కవులచరిత్రలో నీప్రబంధ మిరువురుకవులు రచించినట్లు వ్రాసియున్నారు. కానిమాకు దొరకిన గద్యబుగల రెండుప్రతులలో నొకదానియందిది మర్దనకవివిరచితముగాను రెండవదానియందు లింగనకవిప్రణీతముగాను గానవచ్చుచున్నది. అయినను నేనారంభించినప్రతి మర్దనకవి విరచితముగానున్నదియగుటచేతను, లింగనకవికృతముగానున్నది యొకటిరెండాశ్వాసలు ముగిసినపిమ్మట లభించియుండుటచేతను నాశ్వాసాంతముల మర్దనకవిప్రణీతముగానే ముద్రింపింపవలసివచ్చినది. ఇంతకుఁ గృత్యాదిపద్యములు దొరకునంతవఱకుఁ గవినిర్ణయము చేయవలనుపడకయున్నది. దొరకినప్రతులు శుద్ధప్రతులు కాకపోవుటచేతను, మొదటికూర్పు గూర్చుచేత నెంతకష్టపడి పరిశీలించినను గొన్నిలోపములుండకమానవు.

శ్తములు వానినిమన్నించి దీనినినాదరింతురని కోరుచున్నాను.

అఖిపట్టణము.

9 సం॥పిప్రేవరి.

ఇట్లు

విన్నకోట అప్పలనరసింహులు.

వలన దుగ్గభంబులగు వరంబులుగొనుటయు, మునులబాధించుటయు, నమ్మనులు రామచంద్రుని పాలికిం జని శరణు గొచ్చుటయు, వారికి నభయహస్తంబులిచ్చుటయు, శతకంఠునింజంపఁబ్రతిజ్ఞ సేయుటయు, మునులఁబంపుటయు, వెనుక నమ్మహాదనుజునివిక్రమంబుదలఁచి బలసా మగ్రి చాలదని వగచుటయు, లక్ష్మణుండు తమతమపరాక్రమంబులు దెలుపుటయు, విభీషణునిరాఁదలఁచుటయు, సతనివలనఁగొన్నివివరంబులెఱుంగుటయు, హనుమంతునిఁదలఁచుటయు, సతనిఁదద్వైతాంతంబు సెప్పుటయు, సక్క-పికులోత్తముండు తన మహారూపంబు సూపుటయు, సకలమనుజులనుజవనచరబలంబుల రప్పించుటయు, తన్నుంగొని చనుమని సీత వేడుటయు, రాఘవుండనుమతించుటయు, దండు వెడలుటయు, నందఱునొక్కపెట్టున హనుమంతుండు తనశరీరంబునందాల్చుటయు, దేవతలు సన్నుతించి పుష్పవర్షంబు గురియించుటయు, నందులకు మిగులనుత్సహించి పవనజుండు తనవాలంబున నఖిలదళంబుల సముద్రంబులు దాఁటించుటయు, లగ్గపట్టుటయు, హనుమద్రాయభారంబును, చిత్రగంధినీతియు, ద్వంద్వయుద్ధప్రకారంబును, సకలబలప్రళయంబును, రాముండును శతముఖుండునుందలపడి ఘోర యుద్ధంబు సలుపుటయు, నందులకు రాఘవుండు కళవళించుటయు, సీతవిల్లందుటయు, దనుజబలసంహారణంబును, శతకంఠు పరాభవంబును, మఱునాఁడరుదెంచుటయు, నారదాగమనంబును, హితోపదేశంబును, బ్రహ్మస్త్రప్రయోగంబును, శతముఖుచరణంబును, చిత్రగంధివిలాపంబును, లీలకేతను పట్టాభిషేకంబును, హనుమంతుండు మరల జలధులు దాఁటించుటయు, పురంబుచేరుటయు, రాజ్యంబుపాలించుటయు మొదలుగా సంతయుఁదలపోసి మందస్తిత ముఖారవిందుండై యిందు శేఖరుండు పార్వతీదేవికిట్లనియె॥ ౫॥

కం॥ రావణుఁ, దురుసంగరవి ద్రాపణుఁ, డా భీలబాహుదండజితోక్తైః । రావణుఁడు, సేయునురుదు । ర్భావపరాభవము లాత్తభావించిసురల్॥ ౬॥

గీ॥ క్షీరవారాశికడకేగి, క్షీరమాధి నాధుఁబొడగని, కదిసి వందన
ములాసఁగి తమపరాభవమెఱిగింపఁ, గమలనాభుఁడభయకరమిడిప
నిచెఁ, గొన్నబ్బములకు॥ 2॥

గీ॥ దేవతల బోవ నాత్మఁ జింతించి, పంక్తి రథ మహాగర్భ దు
గ్ధాంబురాశియందు నొనర సత్సంతతికై మోదమోదవ, రామ! చంద్రుఁ
డుదయింఁచె బూర్ణి మాచంద్రుఁపగిది॥ ౩॥

వ॥ ఇట్లుదయించి॥ ౪॥

సీ॥ ధరణీధరాటకఁ దాటకఁబడనేసి, జన్నంబుబన్నంబు చక్కఁజే
సి, ఖ్యాతిగారాతినీనాతిగాఁగావించి, భవునిచాపంబు రూపంబుమా
పి, సీతను భాగ్యసమేతను బెండ్లాడి, కైకవాక్యమునకైక్యంబునొంది,
గుహుని సద్ధర్మహృద్గుహునిసంభావించి, రాష్ట్రాపరాధునిరాధుఁగొ
ట్టి, ఘనులమునులనుమన్నించి, 'ఖరులగుఖర' దూషణులభీషణాంబకా
దులనుగూల్చి, యొక్కరక్కసివెక్కసై సొక్కుదాని ముక్కుచెవుల
కుఁగలనిక్కు చక్కుచేసి॥ ౧౦॥

శా॥ మారీచుంబడనేసి, వాయుజునిసన్తానించి, కిషింధకున్! నీరే
జాప్తజురాజుఁజేసి, యలకంధింబూనిబంధించి, బల్! నారాచంబులఁబం
క్తికంతఘటకర్ణకేణిహింసించి, లం! కారాజ్యంబున నవ్విభీషణుని భా
గ్యప్రాప్తుగా నిల్పుచున్॥ ౧౧॥

ఉ॥ వారిధి వానరాళిగొలువంగమగ్రమ్మటదాఁటి, సీతయుం, దా
రును, లక్ష్మణుండు, నవధానవిమానములెక్కి, వేల్పులున్! భోరునఁబుష్ప
ముల్ గురియఁబొంగుచు, వైరివిదారధీరగం! భీరమనస్కులై చనిరి పె
ల్లుగఁ దల్లులఁ జూచువేడుకన్॥ ౧౨॥

వ॥ ఇట్లుచనిచనినిరంతరకుసుమఫలభరితతరునిచయా రామంబులును,
విమలకమలకల్పారషండమండిత జలాశయంబులును, అభేద్యపరిఖాప్రా
జారద్వార కవాటమణితోరణవిరాజితసౌధాగ్రబంధబంధురశాతకుం
భ సముదయంబులును, సోటకవిరచిత నూత్నరత్నదీప్తి ధగద్ధగాఁ
మానరాజప్రాసాదప్రాంగణరంగసంగత కనకమంటపావరణవిచిత్ర

కుడ్యగవాక్షంబులును, వీరకుమారసుందరమందిరపశ్చిమభాగసంస్థితకే
ళికాకుథరనిత్యవీవాస కీరమయూరశారికా వికప్రకటకోలాహలంబు
లును, అనవరతమదజలపంక సంకర గండమండల శుండాలజాలంబులు
ను, జవవిజిత పవనమనోవేగరంగత్తుంగతురంగంబులును, అవక్రమణి
చక్రాగణిత ఘంటికాఘటఘటారవాభ్రాంకష ధ్వజ సకలసాధనాయు
త రథనిచయంబులును, సంగరాభంగ వీరాలాపప్రతాపభటకదంబం
బులును, రంభాసంభోగారంభవిజృంభమాణవిభవగంభీరవారవనితా
సంఘంబులును, సమస్తరాగోపరాగ తానమానావధాన మంగళపా
తక మహిమంబులును, అభ్రాంకషగోపురప్రాకారచతుర్ద్వారపవనత
రళితవృషభకేతన నానాధూపధూమ ఘుమఘుమాయమాన వాసనా
వాసిత దేవాలయంబులును, భేరీమృదంగశంఖకాహళపణవధక్కాము
ఖానేకవాద్యఘోషంబులును, ప్రజ్ఞావిశేషనిర్జిత శేషభాషాధీశులగు వి
ప్రవర్గంబులును, సమరపరశుచ్ఛేదితోరస్థలనిమ్నక్షతభూషణభూషిత
క్షుత్రియకుమారవారంబులును, ధనకనకవస్తువాహనప్రవర్ధమానవ్యవ
హారహాసిత ధనదాదులగు వర్తకులును, అక్షుద్రభద్రతరశాశ్వతైశ్వ
ర్యతిరస్కృతసముద్రులగు శూద్రులును గలుగు సాకేతనగరంబుప్రవేశి
ంచి, అనర్గళ సంభ్రామాంతచిత్తుండై రఘువరుండు మక్కువనొ
క్కశుభ ముహూర్తంబున ననుజపరివృతుండై మునిజన పురోహితా
మాత్యజనసీత్రీయానుమతంబున జానకీసమేతుండై॥ ౧౩॥

కం॥ పట్టాభిషిక్తుడయ్యెను నెట్టనభువనములఁగలుగు నృపతులు
మెచ్చన్ భాట్టప్రాభాకరశాస్త్రోట్టంకితులైనసుకవులొనరనుతింపన్॥

గీ॥ ఇట్లుపట్టాభిషిక్తుడై యేపుమెఱసి దనుజవిదళన బిరుద పద్య
ములువినుచు నెల్ల జనములుముద మొంద నేలుచుండె॥ దల్లి, దండ్రీయు,
దైవంబు, దా నెయనఁగ॥ ౧౪॥

సీ॥ ధర్మంబునాల్గుపాదంబులవర్తిల్లు, వాంఛించినప్పుడేవానగుగి
యొ॥ దరువులేవేళనుద్ధతిమీఱ ఫలియించు, బైరులుదున్నకపండుచుం
డు॥ దిరిపంబువిరస మేదిక్కుననొడవదు, మొదవులుపెరుకక మున్నెపిదు

కు, | వ్యాధులునఘములువలసలై దూరించుఁజింతింపఁగోగులుసిద్ధి నొం
దు, | రాజపరమేశ్వరుఁడు, దైత్యరాజహరుఁడు, | రాజసింహుండు, దశ
రథరాజసుతుఁడు, | రాజసదృశకళాంగుఁడు, రాఘవుండు, | ఘనత'రా
జ్యంబుఁ బాలించు కాలమునను || ౧౬ ||

గీ॥ గట్టిధాన్యంబు పోకకుఁ బుట్టెడేసి | అట్టిపోకలు రూకకుననిక
డేసి | అట్టిరూకలు మాడకు నలువడేసి | అట్టిమాడలు నింటింట నగణె
తములు || ౧౭ ||

క॥ మేఘశ్యామలదేహుఁడు | రాఘవుఁడీరీతి, భూసురస్ఫుటభాషా |
మోఘాశీర్వాదమహా | శ్లాఘామతి నేలుచుండు సమయమునందున్ || ౧౮ ||

చ॥ శతముఖనామధేయఁడొ, కచండనిశాచరలోకనాథుఁడు || గ
తనలపంక్తి కంతఘటకర్ణపురందర జిత్రహస్తులీ | క్షితబడుటంతయున్
హితులచేవిని, రామునిమీఁద నాదటన్ | ఘృతయుతపావకాకృతిని గం
టకనుండుచు, హుంకరింపుచున్ || ౧౯ ||

గీ॥ మెఱసి బ్రంహ్మాండమెల్లను మ్రొంగనట్ట | హాసమొనరించి, వక్త్ర
గహ్వరముఁ దెఱచె, | దెఱవనులువడినర్కుండు తెరువుదప్పి | 'మార్తుఁ
డనఁబోక' మేఘునిమఱుపుచొచ్చె || ౨౦ ||

ఉ॥ అగ్గలమయ్యె మ్రోత జగదంతరమందునఁ దద్భయంబుచే, |
దిగ్గజపంక్తి ద్రోల్లె, మఱితేకువలేక సమస్తజీవముల్ | మ్రగ్గె, బయోని
ధుల్ గలగె, మ్రాన్పడె నబ్జభవుండు, నాసుధా | భుగ్గణమెల్లభీతిలిరి భో
రున రాముజయంబు గోరుచున్ || ౨౧ ||

వ॥ మఱియు నయోధ్యాదిపట్టణంబుల మహాత్పాతంబు లుద్భ
వించె; శతముఖుండును డెందంబున నందంద విచారించి రాముండను
నొక్కనరునిమాత్రంబునకు సకలలోకంబులుపరిమార్పనేల? వానికిగో
బ్రాహ్మణదేవతాదులు ప్రియంబులనివిందు నటుగానఁదత్ప్రహరణంబు
లు గావించెద; రాముండనువాఁ డందులకు నడ్డపడవచ్చెనేని పగదీ
ర్చుకొనెదఁగాకయని || ౨౨ ||

గీ॥ మదినిభాదలుచు ఋష్యాశ్రమములసొచ్చి | డాసి మఱియును

హేమామగుండములు పూర్వీ! యాగధేనువులను ద్రుంచి, పూగముఖ్య! భూజములుద్రోసి, కాసారములుగలంచి॥ ౨౩॥

క॥ మునిసతులఁజెఱలుగొని, యా! మునివరులను దునుమఁజిత్తము నరోసి,తుదన్! వనలతల మునులకరములు! ఘనముగ బంధించు వికృత కఠినముఖుండై॥ ౨౪॥

క॥ నెపమేమియులేకయో, తన! రపమైతముబాధపఱప, గాత్రసు మీదం! గుపితాత్ములయ్యుఁ,దపసులు! శపియింపగఁజాలరైరిజలజజుమ హిమన్॥ ౨౫॥

సీ॥ ఒకమునివరుఁబట్టి యూర్ధ్వపుండ్రమునాకు, నొకవిఘ్న జన్మిద మొడిసి తెంచు, నొకమానిపైఁ జల్లు నుర్వీపరాగంబు, నొక్కతాపసు నోరునొక్కమూయు, నొకమునీశ్వరుపిల్లసిక పెల్లగిలఁదీయు, నొక్క యోగీంద్రునిముకుఁజదుము, నొకమహీసురుమీద నుమియును మ త్తుచే, నొక్కదిగంబరునొలయఁదన్ను, నొకతపోధనుఁడేతెంచి, వికల మతిని! పెక్కుమాటులు శతముఖుపేరునొడివి, పాహి పాహి యను చుసాగఁబడిన,నతని! కాలుగొనియీడ్చుదుదఁదానెకాలుపగిది॥ ౨౬॥

సీ॥ దిక్కుంభికుంభముల్వ్రక్కలుగావించునుక్కనఁజెలరేఁగి యొ క్కనాఁడు, తనబాహుకండూతిదప్పఁ గులాద్రులనుంకించి పెకలించు నొక్కనాఁడు, తపియింపఁజేసెనాతపముననని భానునొడయఁగానూ హించు నొక్కనాఁడు, పొలయరాదని పూని మలయమారుతమును నుప్పుననెగనూఁదునొక్కనాఁడు, ఉరగులనుబట్టిదండించునొక్కనాఁ డు, ఉగ్రుండై నిర్జరులఁద్రోలునొక్కనాఁడు, ఉదరిమానవులనుమ్రొం గునొక్కనాఁడు! ఉబ్బిలోకంబుగాలించునొక్కనాఁడు॥ ౨౭॥

క॥ ఈవిధినిలోక'పీడలు'!గావించినఁ,జిత్తములనుగళవళపడి,యా! దేవతలు,మునులు,ధరణీ! దేవతలునుగూడి,జాలిఁబడియొకచోటన్॥ ౨౮॥

క॥ ఎవ్వఁడుమనలకుదిక్కిఁ,క! నెవ్వఁడీబాధమాన్పు,నిలయెవ్వనిచే! నివ్వికృతుఁడీల్లు నెవ్వనిమవ్వపుఁగరుణారసమునమనులోకంబుల్॥ ౨౯॥

వ॥ అనుచు దుశ్శీంతాసముద్రంబునమునింగి యపరిమితదోలాందో
శితమానసులై క్రమ్మఱ ధైర్యంబులు పురికొల్పుకొని సురలు మునివరుల
కీట్లనిరి॥ 30॥

క॥ మునుమనకొఱకై, దానవ! హననమునకు, విష్ణుడవనినలరి, దశ
స్యం! దనునకుఁబుట్టి, రఘూద్వహుఁడన, నివుడున్నాఁడుగాదె యధికు
లెఱుంగన్॥ 31॥

గీ॥ అట్టిరాఘవుఁడ, ధికరాజాధిరాజ! చాచుకోటిర మాణిక్యచాక
చక్య! సారమండితసత్పదాంభోరుహద్వ! యుండె, మనకింకదిక్కుగా
కొ,ండుగలఁడె?॥ 32॥

మ॥ దశదిగ్భాగముఁబ్రతాపమహిమల్ దట్టంబుగా నిండ,న! ద్ద
శకంఠస్ఫుటకంఠశంక్తి సమరోద్దండాగ్రహాభీలక! ర్కశభల్లంబులసం
హరించిమనలం గాపాడఁడే? యట్టివీ! రశిరోత్తంసమె దిక్కు,నీనికి వి
చారంబేల యూహింపఁగన్॥ 33॥

సీ॥ తనభక్తుఁడొంటిఁబోఁ దలఁప,ఁదమ్ముడు,ఁదాను,దోడయ్యెరా
మచంద్రుండుగాఁడె; కులహీనుఁడనక, మక్కువమీఱునొకకిరాతునిబో
చె రామచంద్రుండుగాఁడె; మర్కటుండనక, నయ్యర్కజుఁబట్టభద్రునిఁ
జేసె రామచంద్రుండుగాఁడె; తనశత్రువనక, నాదైత్యుతమ్మునిఁగాచె
రూఢిగా రామచంద్రుండుగాఁడె; యట్టికరుణాపయోనిధిక, ట్టిసుకృతి
కై, లమి మీఱంగమనలను నేలుటెంత? తడయక చోటికేగుఁడితపసులా
ర! జాగుసేయంగ నేటికి? సభ్యులార!॥ 34॥

వ॥ ఏమునుదివినుండి పొడచూపెదమనిచెప్పి సురలు నాకంబున కరి
గిరంత॥ 35॥

శా॥ శాండిల్యుండును, జహన్నమానివరుఁడున్, జాబాలియుం, గా
త్సుండుం, గౌండిన్యండును, గాలవుండును, మహాకణ్వండు, మైత్రే
యఁడున్, మాండవ్యుండును, మందపాఁకుండును, సన్తాగ్రప్రభావుండు
మా! ర్కండేయుండును, గూడివచ్చిరతిశీఘ్రంబొప్ప రాముంగనన్॥ 36॥

వ॥ ఇట్లు రయంబున వచ్చివచ్చి॥ 37॥

క॥ ఆతురముగఁగాంచిరిసా! కేతము, వరన్యపతిజననికేతనము,తి
వి భ్యాతము,నీప్సితవస్తు! వ్రాతము,ననమానవైభవసమేతంబున్॥ ౩౮॥

ఉ॥ కాంచి,తదీయదివ్యపరిభావిశదత్వముఁ,గోటవాటముం, గాం
చనగేహపంక్తియును, గంధగజాశ్వరథోష్ఠివారమున్, మించిన వే
డఁజూచుచును మెల్లన వీడ్కొని, తత్పురంద్రమ! ధ్యాంచితసీమ,నా
కకనకాయతసౌధముగాంచి మెచ్చుచున్॥ ౩౯॥

క॥ ఆమందిరమధ్యంబునఁ, గోమలచకచకలఁదనరు గురుమణిగణ
శో! భామయమగు సింహాసన! మా,మనిపుంగవులు గాంచి, యతిహా
ర్షమునన్॥ ౪౦॥

సీ॥ కలితపుణ్యచరితుఁ, గంజాతనిభ నేత్రు,జలధర దేహు,నాజా
నుబాహుఁ, గరుణాకటాక్షు, శృంగారసుందరవక్షు,సత్యసంశీలు,వి
శాలఘాలు, స్థితముఖాంభోజు,నాశ్రితజనసురభూజు, హారకేయూ
రు, వికారదూరు, రవికోటిసంకాశు, రాక్షసేంద్రవినాశు,భువనప్ర
శస్తు, నద్భుతగృహస్థు, సమరతలభీము,బుధజనకుముదసోము, విను
తసుత్రాముఁ, ద్రైలోక్యవిమలనాము, జానకీరాము, నృపకులసార్వ
భాముఁ, గనిరి మానులు కన్నులకఱపుదీఱ॥ ౪౧॥

సీ॥ వీడఁటేకృపమీఱ వేల్పులకొఱకునీమహిమీడఁబుట్టిన మాయ
లాఁడు; వీడఁటే దశరథోర్వీనాయకునిఁ దనసుద్దుల నుబ్బించు ముద్దు
లాఁడు; వీడఁటేపిన్ననాఁడేడాసివెక్కసిరకకసిఁ ద్రుంచిన మొక్క
లీఁడు; వీడఁటే గాఢేయు విమలతరాటోపయజ్ఞంబురక్షించు యజ్ఞ
భోక్త; వీడఁటేశౌర్యములకెల్లవీడుపట్టు; వీడఁటేధర్మములకెల్లదో
డఁబుట్టు; వీడెసాక్షాత్కరించిన విష్ణుమూర్తి; వీనిఁగనుకంటె శుభ
ములువేలుకలవె?॥ ౪౨॥

వ॥ అనినునీంద్రులుసాంద్ర ప్రమాద రసపరిపూర్ణ హృదయులై
వివిధాశీర్వాదమంత్రాక్షతవిన్యస్త ప్రశస్తహస్తంబులెత్తి, భక్తితోఁగ
దిసె,యిట్లనిరి॥ ౪౩॥

సీ॥ శ్రీరస్తు ధరణిజాశ్లిష్టభుజాదండ! భండనోద్దండ! కృపాప్రచం

జ! | విజయోస్తు త్రిభువనవిఖ్యాతచారిత్ర! వికచాబ్జనేత్ర! పవిత్రగా
త్ర!|దీఘాకాయురస్తు భూదేవతామందార! కలుషసంహార! భాగ్యప్ర
చార!| ఆరోగ్యమస్తు శతార్కతేజోరూప! గురుజయాటోప! సద్గుణ
కలాప!| అనుచునాశీర్వాదించి మంత్రతాత్పర్య! సూనశుభలాజ ముఖ్య
వస్తువులాసంగి| భయముఁ, బ్రీయమును, జయమును, రయము, నయముఁ
బెనఁగొనఁగనిల్చి రా రాముఁ బ్రేమఁగనుచు॥ ౪౪॥

వ॥ రాఘవేశ్వరుండును, బ్రత్యుత్థానాభివందనములందఱును వే
ఱువేఱ నాచరించి, అఘ్నిపాద్యాదివిధులంబూజించి, ఉచితపీఠంబు
లనుండనియమించి, మందస్త్రిత ముఖారవిందుండై యానంద మందంద
సందడింపనందంబుగా మెల్లన మునివరులకిట్లనియె॥ ౪౫॥

శా॥ అయ్యా! మావిభవంబులెల్ల, భవదుద్యద్భూతపాదాంబుజా!
క్షయ్యాలోకనచింతనంబునఁగదాజానొప్పనీడేఱు, మీ! రెవ్వేతావుల
కేగుదెంతు, రెటమీరీక్షింతురింపొదగా, నయ్యాతావులువృద్ధిబొందిమ
నుటే మాశ్చర్యమూహింపఁగన్॥ ౪౬॥

శా॥ సేమంబేకదమీకు? మీపరిజనుల్ శిష్కుల్ విడంబింతురే? నేమం
బొప్పఁగధేనువుల్ పితుకునేనిత్యోత్సవకీడలన్? వేమాఱున్ ఘలియించు
నే తరువులుద్విన్? సత్తపోధర్మముల్! ప్రేమన్ వర్ధిలునే? నిరంతరమఖా
భీష్టంబులీడేఱునే?॥ ౪౭॥

శా॥ దైన్యంబేమియులేక, మీకరుణనిద్ధాతీతలంబెల్లహృ! ద్విన్యా
సంబున నేలఁగంటి, మఱికాచే 'మోద మద్దానిచే'; | సన్యాసత్వముఁ
బూనినన్నుచుదినిచ్చిన్ మియున్నట్టిచో! సన్న్యాసులబెటనుద్భవింపదుగ
దా యాభీలవైరంబులన్॥ ౪౮॥

క॥ ఏపని పనిచినఁ జేసెద | మీపాదములాన తెలియ మెల్లనఁ జె
వుఁడా! దాపరము సేయనేటికిఁ? దాపసవరులార! మీకుదాసులయె
డలన్॥ ౪౯॥

క॥ నావినిమునివరులెల్లన్! భావంబులసంతస్థి, బహువైఖరులన్!
దీవించి, రాఘవేంద్రుని! తోవినుచునియిట్టులనిరితోడిఁబడి 'భక్తిన్'॥ ౫౦॥

ఉ॥ శ్రీరఘరామ! శత్రుముఖజీవనజస్సుటసోమ! భూరిర! క్రూర
ణభీమ! చారుతరసుందర! తానత! కామ! శౌర్యవి! స్ఫూర! సహస్రీధా
మ! భవ! బంధ! విరామ! పవిత్రనామ! వి! స్తారయశోభరామ! శుభ
దామ! 'నిసున్వినుతింపశక్యమే'॥ ౫౧॥

గీ॥ అలిగిరావణకుంభకర్ణాదిఘోర! రాక్షసానలినెల్లను రణము
లోన! బాణములపాలుచేసి మా బాధమాన్పి! తింతకంటెను శుభము
మాకెద్దిచెప్పుమే?॥ ౫౨॥

చ॥ తతభుజదండనిర్జితకృతాంతనిలింపవరేణ్య యక్షరా! డతులిత
సిద్ధసాధ్యగరుడాహిసమస్తచరాచరున్, మహి! ద్ధత భువనైకకంట
కుని, దానవనాయకుఁ, బంక్తి కంతున్! క్షీతిఁబడనేయనెవ్వసికిఁజెల్లుఁ
దలంపగరాఘవేశ్వరా!॥ ౫౩॥

శా॥ నిద్రాసక్తియొకింతమానిన బామన్నిక్కించి, చేచాచి యి
క్షుద్రాకాశధరాపరీతములు దాశోధించి, యేమచ్చినన్! రాద్రాకా
రతవక్త్రగహ్వరముఁజేరందెచ్చి భక్షించు కో! పోద్రాకాత్మునిఁ, గుంభ
కర్ణు, నురుదేహుం, గూల్పగాశక్యమే?॥ ౫౪॥

శా॥ జంభారాతిని నూలుమాలులనిలో సాధించి, లంకాపురిన్!
శుంభద్విక్రముఁడై తదీయసతులన్ సుగ్రంజెఱవెట్టి, దో!స్తంభాన
ర్గళుఁడై మహి! గ్రరణకాంతున్ సంచరించెన్తప! దంభపోద్ధతుఁడిం
ద్రజిత్తు, గనయుద్ధక్రీడకున్ సాధ్యుఁడే?॥ ౫౫॥

ఉ॥ దోయిటఁబట్టినేర్చు సలతోయధులన్నియు నొక్కపెట్టునన్;
వాయువునిల్పినేర్చు; శిఖివాతనుబడ్డను వెల్లనేర్చు; మా! యాయుతవి
క్రముం, నతని నన్యస్యపాళిక శక్యమే మృతుం! జేయఁగ మేటిరక్కసి
వజీరుని, నయ్యతికాయు'నాజిలోన్'॥ ౫౬॥

గీ॥ పిన్నయల్పుడె యముఁబట్టిపీచమణఁచె! నెడయెఱిగి వేలుపు
లనెల్ల నేవుమాపె! ద్విభువనా'ధీశులనుగూడ'ధికగ్గరించె! నమ్మపకా
యునెదిరింప నలవియగునె?॥ ౫౭॥

గీ॥ వినకయుండురె మీరును; వెసమహేందుగి! నొక్కవేల్చిడినె

గమీటునుకుగలిగి యప్రతిద్వంద్వసాహసులైనయట్టి కంపనాకంప
నులతోడఁగడఁగఁదరమే? || ౫౮ ||

ఉ॥ అంతమొనర్పనేర్తురు కృతాంతునినైనఁగడంగిరేని; మెప్పితు
రు రావణాసురుని భీమగదారణకౌశలంబులన్; వింతగవారిఁగన్న
లవిశ్వపుండ్రుడైనను భీతినొందు; దే! వాంతకు, నన్నరాంతకుని నాహవ
మందెదిరింపవచ్చునే? || ౫౯ ||

వ॥ మఱియునదియునుంగాక దేవదానవసంగామరంగనిరోధుం
డగు మహేందరుండును, సకలదిగంత దంతావళ దంతాగ్రసంఘాత
క్షతసిమ్నోన్నోవక్షస్థలప్రశస్తుండగు ప్రహస్తుండును, కోధావలో
కనమాత్రచంచలాయమానవిశ్వుండగు మహాపార్శ్వండును, నిఖిలశ
తుభీముండగు ఖడ్గరోముండును, ప్రళయసమయ కనదనలసదృశ ధా
ముండగు సర్పరోముండును, హాలహాలప్రతిమాన విషరోమస్తోముం
డగువృశ్చికరోముండును, శమనసమవిక్రమక్రమవిమతోదగ్రమహా
గాహినుపర్ణుండగు నగ్నివర్ణుండును, మొదలుగాఁగల దానవులపా
ర బలపరాక్రమవంతులు గారె? వారినెల్ల నల్లన సంహరింపవే? అ
దియునుగాక దుష్టనిగ్రహశిష్టపరిపాలకుండును, జగదేకవిక్రముండు
నను బిరుదులు నీకుఁజెల్లునని వెండియు నమ్మనీందులు రామచంద్ర
కిట్లనిరి || ౬౦ ||

గీ॥ అనఘ! నీశౌర్యమునఁజేసి యఖిలజనులు! పరిణమించియు
ప్పటిబాధవలనఁ బరిణమింపకయున్నారు పార్ధివేంద్ర! యెట్లుకె
దుమవ్వార్త లేముకడఁగి || ౬౧ ||

గీ॥ శతముఖుండను ఘోరరాక్షసవరేణ్యుఁ | డప్రతిద్వంద్వదోహ
లుండై, సరోజగర్భవరములఁజేసి లోకములు గలఁదెఁ | గావధాన
గు ప్రతాపలంకావరుండు || ౬౨ ||

క॥ మునుదశకంతుని బాధకె! మనఁజాలకయొక్కభంగిమంటిని;
యివుడో! జనవల్లభ! శతకంతు! దొనరించెడి ఘోరబాధ కోరెద
లమే? || ౬౩ ||

గీ॥ వారెదివిజ్ఞాదు దేవతావర్గమెల్ల । నద్దురాత్ముడు గావించు
నాపదలకు । 'వెఱచివచ్చిన'వారు మీ'మఱుంగు' చొరంగ ననుడు, రా
ముండువీక్షించె నభ్రతలము॥ ౬౪॥

వ॥ ఇట్లువీక్షించిన దేవతలును బొడచూపి పారిజాతప్రసూనం
బులాన్యససూనునిపైఁ గురియించి యంతర్ధానంబునొందిరి; రామచం
దుఁడునువిషణ్ణహృదయుండై చింతించి, పదితలలరక్కసు సుక్కణం
గింపనోపక సీ తావియోగుండనై యకారణంబున వాలిందుఁగించి కోతు
లమఱువుచూచి, యనేకప్రయాసంబుల వైరంబు చక్కంబెట్టి లోకం
బు లుద్ధరించితి నని యట్లుండె, నూఱుతలలును, గరశతద్వయంబునుం
గల శతకంఠు నెట్లుసంహరింప నేర్తునని యుల్లంబున మెల్లిన వగచి
వెండియునమ్మునీందుఁగితో రామచందుఁగిడిట్లనియె॥ ౬౫॥

క॥ ఎవ్వనికీఁబుట్టెనాబలుఁ । దెవ్వరికొఱకెంత సేసెనిట్టిదురాత్ముం ।
ఁజివ్విధిఁగోరె వరంబులు । మవ్వంబునఁ బద్మభవుఁడు మఱి యెట్లొ
సఁగెన్?॥ ౬౬॥

క॥ ఎఱుంగింపుఁడిపుడుసన్తుని । వరులార! భయంబునొందివనరఁగ
నేలా? । దురితాత్మునిమీపంపునఁ । దెగువొప్పఁగ సంహరింతు దివిజులు
పొగడన్॥ ౬౭॥

క॥ అనవినిమునివరులెల్లన్ । మనములహర్షించిమృదులమధురతతో
త్తుల్ । పెసఁగొనఁగ రామభద్రునిఁ । గనుఁగొని యట్లనిరి భయవికార
ముదోఁపన్॥ ౬౮॥

క॥ విశ్రాంతిఁదనరు సుగృహ । స్థాశ్రమమునియగు పులస్త్యుఁడను
సుకృతునకున్ । విశ్రవసుండనువాఁడును । నశ్రమఁడనువాఁడు, నిరువుర
ట్లుదయింపన్॥ ౬౯॥

వ॥ అందువిశ్రవసుండనువాఁడు, కైకేళి యనుదానిం బాణిగ్రహ
ణంబుగావించి, దానివలనంగ్రమంబున రావణకుంభకర్ణ విభీషణాదు
లగు జగదేకప్రతాపులఁగాంచె; అశ్రమండనువాఁడు, చిత్రగంధియ
నుగంధర్వవధూటిందగులుకొని సంతానంబుగానక కతిపయదినంబులు

చింతించి, దశకంధర ఘటకర్ణ విభీషణప్రముఖులగు విశ్రవసుని కొడుకులు సమరప్రచండులని లజ్జించి, తనమనంబునఁజేరియె॥ ౨౦॥

చ॥ తనయులులేని ధామమును, దైవనివాసములేని గ్రామమున్, | వినయములేని విద్యయు, వివేకము మాలిన యట్టి వైద్యమున్, | జనసతి లేనిరాజ్యమును, సౌఖ్యవిరోధక మైనభోజ్యముం, | గనకములేని భాగ్యము, 'సుగంధములేనిసుమంబు, వ్యర్థముల్'॥ ౨౧॥

ఉ॥ కావునఁబూనియేను దశకంతునికంటెఁ బ్రతాపశాలిగా | నా విరి నాత్మఁగోరి యొకవంకతపంబొనరించి, యందుచే | నావలనూఱు మోములును హస్తశతద్వయముంగలట్టి స | ద్భావుని, ఘోరశాత్రవవిఘ్నాలుని, బుతునిఁగందువేడుకన్॥ ౨౨॥

చ॥ అనిచనియశ్రమిండాకవనాంతరమందఁగనమూడుమూర్తులన్ | మనముననిల్పి, చండరవిమధ్యమునందనచూడిగొనిల్పి, యి | మ్మునఁ దపమాచరింపఁగఁ ద్రిమూర్తులు దాసగుటంజెలంగి యా | యినుఁడు ప్రసన్నుడై, తనయునిచ్చే జగద్భయదప్రతావునిన్॥ ౨౩॥

వ॥ ఇట్లుభండనోద్దండశతద్వయభుజాదందుండగుపుత్రునిం బడసి, మఱియును లంకకంటె సహస్రగుణాతిశయంబగు ప్రతాపలంకయును నొక్కపట్టణంబు సముద్రమధ్యంబున విశ్వకర్త చే నిర్మింపఁజేసి యందు శతకంతునికింబట్టంబుగట్టి వెండియుఁ దపంబునకరిగెనంత॥ ౨౪॥

క॥ మీరును రావణముఖ్య! కూర్రాసురవరులఁజంపి కువలయ మెల్లన్ | 'బీరంబున' రక్షించితి | రారూఢిగ వేల్పులును నహయనిపొగడన్॥ ౨౫॥

గీ॥ శతముఖుండును రావణక్షయముఁ, గుంభ | కర్ణమరణంబు, నిండ్రజిత్కాయభగ్ను | మంతయును వినుచు లయకాలాగ్నిపగిది | మండిదండిగనూహించె మనసులోన॥ ౨౬॥

గీ॥ నరులువానగులననెంతనాకుఁదృఢము | జగతిఁ దక్కినవారిచేఁ జావకుండ | నిమ్మవరమనియలభారతీశుఁగోరె | గాని, రావణుఁడేవ్యంబుగానఁడయ్యె॥ ౨౭॥

వ॥ కావునఁబరపురుషులచే నెవ్వఁవలనంజావులేకుండ విడిచిని

వరంబుగోరి యటమీద రామునిసంహరించి తనయగ్రజాలపగయ్యాఁగె
దనని ప్రతాపలంకాపురిపాలనంబునకు నాప్తులగు మంత్రులం బ్రతిష్ఠిం
చి, మాణిక్యకనకరజత తామ్రలోహాదినవ ప్రాకారరత్నకులగు రాక్ష
సులనాదరించి, యొకమహారణ్యంబునకుం జని కృతస్నానండై భార
తీరమణునుద్దేశించి, జగదద్భుతంబుగాఁబంచాగ్నిమధ్యంబున నవోచ్చట
బొటమనవేల్పూఁతగొని నిఁక హస్తంబులెత్తి మహోష్ణచండమధ్యా
హ్నమార్తాండమండలంబుఁబూచుచు నిరాహారుండై వెయ్యేండ్లుతపం
బుగావించెనంత॥ ౭౮॥

చ॥ జగములుతల్లడిల్లె; రవిచంద్రులుగన్పడరైరి; పెల్లుగా! దిగిభ
ములెల్లమొగ్గె; జలధివ్రజమింకె; సమస్త 'జంతువుల్'! వగచె; సురేం
దుడున్ బెదరె; వాయువణంగె; హిరణ్యగర్భుడన్! మొగినరుడెంచి
నిలె నతిమోహముమై శతకంఠముందటన్॥ ౭౯॥

వ॥ ఇవ్విధంబున నవ్విరించి సుప్రసన్నుండై కరుణారసంబు పెల్లు
బ్బి యబ్బురంబుగానిట్లనియె॥ ౮౦॥

శా॥ అన్నాయోయిశ తాస్య! యశ్రమతనూజా! యుష్మదుద్యత్త
పో! త్వన్నత్యంబునకిచ్చమెచ్చితివరం 'బాసింపు' మాయిచ్చెదం, గన్ను
ల్విల్పుము నన్నుఁజూడుమనుచుంగారుణ్యపాథోధియై । చెన్నారందను
నాదరింపఁ, బరమేష్ఠింజూచి హర్షాత్తుండై॥ ౮౧॥

చ॥ కరముల్ మోక్షి విరించికిన్ శతనమస్కారంబు లందంద ను!
తగరమా భక్తి నొనర్చి లేచి తనవక్త్రంబుల్ విడంబించి, యో! హరి
నాభీకమలోద్భవా! నిగమవిన్యాసప్రశస్తాననా! కరుణాసాగర! నీకు
మొక్కెదను మతాగమ్యంబులీడేర్పవే॥ ౮౨॥

వ॥ అనిమతీయు బహువిధంబులఁగై వారంబుఁజేసిన విని వనజసం
భవుండు పరమప్రీతుండై యొక్కవరంబు వేడుమొసంగెద ననుడు శ
తముఖుండుమ సంతసిల్లి, అయ్యా! నెయ్యంబున వరంబు లొసంగు మె
చ్చమీకుండేనేని యక్షరాక్షసగరుడగంధర్వసిద్ధవిద్యాధర కిన్నర కంపు
రుషసురనరవానరాదులగు పురుషులవలనను, మృగాండజ భుజంగమ

లోకంబులవలనను, మీనకర్కట మకరకచ్చపాది జలచర సముదయం
బువలనను మరణంబులేకుండనిమ్మనిన నప్పుర మేష్టియ్యుండప్పక జయజేసి
మఱియు నొక్కవరంబువేడుమనిన దనుజేంద్రుండు హర్షించి, రణం
బుసేయునెడఁ దనశరీరంబునంగల శోణితకణఁ బెచటం దొఱంగు నచ
ట నూట్లురు శతముఖులు జనించునట్లుగా ననుగ్రహింపుమనుడు జల
జాసనుండును నత్తైఱుగునకు సమ్మతించి, నీతపోమహిమంబునకు మూ
డులోకంబుల నెందుసరియెఱుంగము గావుననింక నొక్కవరంబుదుగుమ
ని సుప్రసన్నుండైనం గని, జరయును, శ్రమయును, పరితాపంబును,
భయంబును, దైన్యంబును నెన్నుండును దన్నుంబొరయకుండ వరంబొ
సంగుమనవుడు విరించి యట్లకాకయని దీవించి యంతర్ధానంబు నొం
దె; శతముఖుండును ప్రతాపలంకాభిముఖుండై చనునెడ॥ ౮౩॥

క॥ మెందుకొనభయముధరణీ మండలమదితల్లడిల్లె; మాఁగుదుది
శలన్ నిందుకొనె; నిర్జరేంద్రుండు గుండియ జల్లసఁగఁ జెతికులిశము
వైచెన్॥ ౮౪॥

వ॥ శతముఖుండును గమలసంభవవయాసంప్రాప్త వరప్రభావ
ధురంధరుండై తనపురంబుప్రవేశించి, తనజ్ఞాతులగు రావణకుంభక
ర్ణుల పగయీఁగి రామునిం దునిమెద, నతం డగుపదుదనుకను దత్ప్రి
యంబులగు గోబ్రాహ్మణమునిసంఘంబుల హననంబుగావించెదనని ప్ర
ధానులును, దండనాయకులును దన్నుంగొలువ సకలదిక్కులును ప్ర
క్కలుగావించి, దేవతలపురంబులకు దాడివెట్టి, దివిజులఁ బాఱుదోలి
మఱి మాయాశ్రమంబులుచూటలాడి, కొందఱమునులంజంపి, పతివ్ర
తలగు తరుణులఁజెఱుగుగొని, హేమధేనువులందునిమి, యివిమొదలు
గాఁగల ననేకహింసలుగావింపదోడంగెనని వెండియురామచంద్రుని
కిట్లనిరి॥ ౮౫॥

గీ॥ ఈవుదప్ప మాకు నెవ్వారు దిక్కులే రట్లుగాన భీతినమరవరు
లు వెలయమిమ్మఁజేరి వేడుకొండని పంపు వచ్చివార మభయమిచ్చి
బోవు॥ ౮౬॥

గీ॥ అనుచుబాష్పధారలక్షులదొరలఁగా నతిభయత్తులగుచు న

వృన్దీంద్రుగ్గి! లన్న, వారినగుపనూహించి రామభూ! వరుడు బలిక
వధురవాక్యములను॥ ౮౭॥

గీ॥ తెగువనింతసేయు దేవతాద్రోహిని! సంహరించి, మిమ్ము, సక
లసురలఁ గాతుఁగరుణమిఱు; గావఁగాలేకున్నఁ! చాగ్రణమేల? యీ
కృపాణమేల?॥ ౮౮॥

గీ॥ అనుచువారికభయహస్తంబులిడి పంచె! నఘవిదూరుఁడైన ర
ఘువరుండు! చనిరిమునివరులును సంతోషభరితులై! మగిడి తత్త చాశ్ర
మంబులకును॥ ౮౯॥

గీ॥ చనినఁబెమ్మట నేకాంతసౌధమందు! రాఘవుఁడు భూరితర శ
రలాఘవుండు! మహిమతోదుత సౌమిత్రి మైత్రిమేఱయఁ! శేరికొలువం
గఁ గూర్చుండిచిత్తమునను॥ ౯౦॥

క॥ శతముఖుని జన్మషహిమయు, (జతనంబుగ నతఁడు తపమున
లిపిన ధైర్య! స్థితియును, వరిములు గొనుటయు! మతిలోఁ దలపోసి దీ
నమానసుఁడయ్యెన్॥ ౯౧॥

క॥ తానసురాంతకుఁడయ్యును! మానవుఁడైయుంటఁజేసి మహి
మలుతెలియం! గానోపక, పలుమాఱును! వానిపరాక్రమముఁదలఁచివ
నరఁగఁదొడఁగెన్॥ ౯౨॥

వ॥ ఇట్లుతలంచుచుఁ దదనంతరం బాసుమంతాచి మంత్రుల నటకు
రావించి, వారువినంగ లక్ష్మణుమొగంబై యిట్లనియె॥ ౯౩॥

సీ॥ శరలెడి దధిఘృతక్షీర సురాసముద్రంబు లేవిధమున దాటవ
చ్చు? దాఁటెఁబో పూనివిధాతుఁడిచ్చినవరగర్వమెత్తెఁగునఁగడవవ
చ్చు? గడఁచెఁబో నవపరిఖాయుత ప్రాకారపట్టణం బెటులగ్గపట్టవ
చ్చు? బట్టెఁబోకలనిలోఁ బరపురుషాభేద్య దనుజవల్లభునెట్లు దును
మవచ్చు? నేలవచ్చిరి సకలమునీంద్రులిటకు? నేలప్రతినలు గావించితే
ను? దనుజ! వంశవిఘ్నఁడెట్టికైవడి వసుధఁగూలు? నకట! తమకించి ప
లుకుట సోనిగా డె?॥ ౯౪॥

వ॥ అని తానును లక్ష్మణుండునుందక్కఁ దక్కిన బలసామగ్రి చా

లకుండుటకును, చతుస్సముద్రలంఘనంబు గావింపఁజాలకుండుటకును నిర్విణ్ణహృదయుండై యూరకుండె; పంతులు నిట్టిట్టనియూహింపనే రరైరి; తత్ప్రకారంబు లీక్షించి కోపారుణితలోచనుండై సామిత్రి రామచంద్రునినీట్లునియె॥ ౯౫॥

గీ॥ శతముఖుండను రాక్షసచక్రవర్తి! నెట్లు సాధింతునని విచారింపనేల? తూలికాపర్వతంబును ధూళిచేయి! మిఁగుఁజెంతైనఁజాలదే మేచినీశ!॥ ౯౬॥

వ॥ అట్లుగా విచారింపు మదియునుంగాక॥ ౯౭॥

చ॥ వడిఁగబళింతునే శశిదివాకరబింబములం గణంకమై? బుడిసి టిలోననిల్పుదునె భూరిపయోనిధులెల్లఁ బెల్లుగా? | బిడుగునుబోలు ముష్టిహతిఁబృథ్వీయు నింగియు ధూళిచేతునే? యెడపక నాదుముందఁ జ సహించి శతాస్యునిఁజెప్పనేటికిన్?॥ ౯౮॥

శా॥ చిత్రంబొప్పుఁ దపంబుచేసి శివునక్షీణ త్రిశూలంబొగిన్ | నుత్రామాదులు మెచ్చఁగైకొను నృపత్యోభప్రశస్తున్ బుధా | మిత్రాత్మున్ లవణాసురుండునుమఁడే మీరెల్లహర్షింపనా | శత్రుఁఘ్నుండణుమాత్రుఁడే తలపఁగా సంగ్రామరంగంబునన్?॥ ౯౯॥

చ॥ నిరుపమవిక్రమస్థితిని నీసరివచ్చు; నపారఘోరసం | గరమగు వేశదుర్విమతఖండనమంత్రమెటుంగు; గ్రమ్మటం | బరబలమెత్తివచ్చిన శుభంబానఁగూర్చుకొనంగనేచ్చు; నా | భరతుఁడు కేవలంఁడె యురు భండనభూమిని రాఘవేశ్వరా!॥ ౧౦౦॥

శా॥ దండిన్మున్ను మహాధ్వరాశ్వమునకై దర్పించి మమ్మందఱన్ | గుండెల్ వ్రేలఁగనేయరే దివిజులాఘాషింప యుద్ధంబునన్? | వెండిన్ ములనుంజెనంక మనరే వేగంబునన్ భండన్ | ద్దండుండాకుశుఁడున్ లవుండు ధరనేతన్నాత్మలే భూవరా!॥ ౧౦౧॥

చ॥ రసికుఁడు విద్యలందు; బరరాజభయంకరుఁ డెంచి చూడఁగా; | నసిముఖతీక్షణాస్త్రవివిధాశుగసంచితశౌర్యశాలి; డై తృశమనమూర్తి; శుంభదఘదారుణగోత్రపవిత్రధార; మీ | కుశునికుమారుఁ

దుగ్రరణకోవిదుఁ; డావిజయుండు బేలయే?॥ ౧౦౨॥

మ॥ అదియట్లుండగ 'దేవకల్పలు' రణోద్యత్ప్రాభవత్ 'బంట్లు' డే॥ బృద'కోట్లుం'గాలువంగ రాద్రముఖుడై భానుప్రభవ్ మీఱఁగా॥ నదనందమ్మనెదిర్చినన్ భయదవాలాభీలుడై మృత్యువున్॥ గదుమంగఁ గలబాహువిక్రమఁడు సుగ్రీవుండు సామాన్యుడే?॥ ౧౦౩॥

శా॥ ఓవృద్వంద్వము పెల్లుగానదర రాహుంబోలి మందోదరిన్॥ నిష్కారంబుగఁబట్టితెచ్చుచుఁగపుల్నికగ్న్ దశాసోగ్ర హృన్నిష్టాభం గముఁజేసి పెంపుగనఁడే నీముందటన్ వానర॥ శ్రేష్ఠం దంగదుఁడంత వాఁడు గలుగంజింతింపఁగానేటికిన్?॥ ౧౦౪॥

శా॥ తల్లిందండ్రివి నీవెయంచును మదిందాత్పర్యమొప్పంగ, మీ॥ కల్లందానె విచారముత్తెలుపుచెంతే దానవాధీశహృద్బల్లంబైచరియిం చు భండనమునం, బ్రత్యర్థిసంహారుఁడా॥ భల్లూకేంద్రుఁడు, జాంబవం తుఁడు తలంపంగొంచుడేయెంచఁగన్?॥ ౧౦౫॥

శా॥ కేలన్సాలవహీజయుగ్ధము రణాంగీకారమొప్ప న్నహా॥ భీలుండై ధరియించి యెల్లదిశలు న్భేదిల్లఁగా నార్చుచున్,॥ వాలంబభ్రముసోకఁజూచి రిపులన్వారించు ధీరాత్ముఁ;డా॥ నీలున్, శౌర్యగుణాల వాలు ననిలోనెట్టించువారేరిలన్?॥ ౧౦౬॥

ఉ॥ కార్త్యకమందెనేని పటుకాండపరంపరచే నరాతులన్॥ మర్తములుచ్చిపోవ నసమానచమత్కృతనేయనేర్చు; దు॥ ప్కర్తులఁగూడఁడెన్నఁ; దురుశౌర్యుఁడు; ధైర్యుఁడు; కార్యవేది; జ్యో॥ తిర్దుఖు సంత వాఁడు మనదిక్కునఁగల్గఁగఁ జింతయేటికిన్?॥ ౧౦౭॥

చ॥ ఓతిధరవృక్షవర్గ మఱచేతుల నిల్చి కడంగిరేసి యా॥ శితిగళుఁడైన భీతిలు; నశేషపరాక్రములాహవంబునన్;॥ దితిసుతలోకకుష్కవ నతీవ్రదవానలకీల; లుగుల॥ శతబలియు న్గవాత్ముఁడును జాలరె డై త్యునిసంహరింపఁగన్?॥ ౧౦౮॥

వ॥ వాటియు వానరకులోత్తారకుండగు తారకుండును, మహాభుజుండగు గజుండును, ప్రిజధారా॥ పతిమానకరభుండగు శరభుండును,

వఱియు సమరవిజయస్తోమములగు గోమఘ, గంధమాదన, ఋషభ, మైంద, ద్వివిద, వేగదర్శి, గవయప్రముఖ నిఖిలమహావనచరచమూనా యకులును గడంగిరేని చతుర్దశభువనంబులుం బరిమార్చునోపరే? అది యునుగాక మీరుబెట్టినచెట్టు విభీషణుండిట్టినమయంబునఁదోడురాకుం దునే? అతండలిగిన సకలబ్రహ్మాండంబులుంబూటలాడఁడే? ఇంతబలసా మగ్రిగలుగ నసురవరునికొఱకు నీవంతవంతనొందఁదగునే? యనిమహా బలవంతుండగు హనుమంతునిందలంచి చిటునవ్వునవ్వుచు లక్ష్మణుండు వెండియు రామచంద్రునికీట్లనియె॥ ౧౦౯॥

సీ॥ పుట్టినప్పుడెపట్టిబెట్టినదంబుగనట్టెమింగఁడేభానునినింగికెగిసి! అసమానజవముచే నలరి కాల్యాయఁ బోలె దాటఁడే యలసముద్రం బుఁగదిసి! లంకాపురముసొచ్చి శంకయించుకలేక హతునిగావింపఁ డే యత్నుఁగణఁగి! దీపితాటోపకోపాపారశిఖిశిఖాతతులచేఁగల్పఁ డే తత్పురంబు! అట్టిజగజ్జెట్టియగు గాడ్పుపట్టిచునకు । నిట్టివేళలఁ గ లుగంగ నేలవగవ! నతఁడుగడఁగిన శతకంతుఁడనఁగనెంత? యొక్క వేల్కిడి నెగమీటు నుర్వియెల్ల॥ ౧౧౦॥

వ॥ మఱచితిరే? నాఁడు మనలనిరువురం గొనిపోయి మహిరావ ణుండు పాతాళంబున భద్రకాళికేఁ బ్రియంబుగానిచ్చి త్రింపంబూ నుసమయంబున నొకశతపత్రినాళంబున సూక్త్యరూపంబునం జొచ్చి, అచ్చటఁగాపున్న మత్స్యవల్లభునితోఁబెసంగి, అతిరయంబున నప్పా తాళలంకానివాసులగు రాక్షసులనందఱ నిర్హాలంబుగావించి, పిదప మహిరావణుతోఁబోరాడి, సప్తభిమరంబులతోడ వాని ప్రాణంబు లుంగొని మనలను బ్రతికించేఁగాదే? అట్టి ప్రాణబంధుండును, శౌర్య ధురంధరుండునగు మరున్నందనుండు మనకాత్తుండై యున్నవాఁడది యునుంగాక సకలదేశంబులవారును సుఖదుఃఖములకు మనలోవారు గాని. వెలిగాఁ బ్రవర్తింపనేరరింతయువిచారించి, సంగరంబున కరిగి శతముఖునిసంహరించి లోకంబులఁగా వుమనివెండియునిట్లనియె॥ ౧౧౧॥

గీ॥ డంబుగలభద్రదంతావళంబువోలె నిన్ను నీవెటుంగవుగాక, నీ

పురణము! నందు నలిగితివేని బ్రహ్మాండమెల్ల! నీచిచి భస్మీకరింపవే నీమ
వమునను?॥ ౧౧౨॥

గీ॥ అనుచుచున్నందు బోధింపనలరి, రామ! భద్రుడైతయు స
త్యంబుపరులగెలువ! వచ్చు నీచెప్పినట్టి భావములననుచు! జనవరేణ్యం
దు పిదప లక్ష్మణునకనియె॥ ౧౧౩॥

గీ॥ కార్యఖడ్గములను రెండు 'గతుల'యందు! గార్యముత్తమ, మ
దిచక్క!గాకయున్న! బలువిధంబుల నవ్వలిబలమెఱింగి! ఖడ్గమొనరిం
ప నటమీది కర్ణమందు॥ ౧౧౪॥

వ॥ అదిగావున మొదట సామదానమాయోపాయభేదంబుల శత
కంతుంబరిమార్పనూహించెద; అట్లానఁగూడకున్న దండంబున దండధ
రునిలోకంబునకనిచెద; వాడననెంత? యింతలో విభీషణుని రావించి
యతనివలన శతాస్యునివర్తనంబులన్నియుండెఱిసికొని, యటమీదనమ్మ
హత్తుండుచెప్పినచొప్పునఁజనుదమని విభీషణుండలంచిననతండును దన
మనంబునహర్షించియెవ్వరికినెఱింగింపకయతిశీఘ్రగమనఁబున॥ ౧౧౫॥

చ॥ అనిలుచు నన్నలుండు హరుఁడాదిగఁగల్గినమంత్రులందఱుం!
దనుఁగొలువన్సముద్రము ముదంబున దాటి, బలంబు నెక్కొనన్ । వె
నుకొనియభ్రవీధిని నవీనజవంబునవచ్చె; వచ్చి సజ్జనమణియైనరాఘ
వుని సన్నతిసేయుచుదత్పురంబునన్॥ ౧౧౬॥

క॥ రాముని, గోమలమేఘ! శ్యాముని, మునిలోకపతితసంతతపీల
స! న్నాముని, శాత్రువభీముని, బ్రేమనువీక్షించెనప్పిభీషణుడెఱిమిన్॥

క॥ వీక్షించి యతనిచరణము! లక్ష్మీ 'నామోదహృదయు'డై తనని
టలం! బాక్షణమసోకమొక్కచు! రాక్షసవాయకుఁడు లేచి ప్రవిమ
లభక్తిన్॥ ౧౧౭॥

చ॥ జయజయ మానిహృజ్జలజచారణ! పాపవినాశకారణా! । జ
యజయదైత్యసంహరణసాయక! కామ్యఫలప్రదాయకా! । జయజ
యపుణ్యగాత్ర! అతిసత్యచరిత్ర! విచిత్రవికరమా! । జయజయ రామ
చంద్ర! గుణసాంద్ర! సురేంద్రమునీంద్రసన్నతా!॥ ౧౧౮॥

వ॥ అనియిట్లు పలుతెఱంగుల వినుతింప నమ్మధురవృదులభాష
ణుండగు విభీషణున్ గ్రచ్చి గాఢాలింగనంబు గావించి, ఆనందాశుజ
లపరంపరలు దొరుగ సరగునఁ దనదండ నొక్కయుచిత పీఠంబునం
గూర్చుండఁదెట్టి, భక్తపరాయణుండగు రామభద్రుం డతనిసేమంబు
దెలిసికొనిమన్నించి, మెల్లననిట్లనియె॥ ౧౨౦॥

శా॥ ఆవేశంబవరంబునందలదశాస్సాభీచాణాళిచే । నావిర్భూ
తమునొందు వహ్నిఁబడి చేయాడింపఁగాలేనిచో, । నీవాదైత్యుని మర్త
కర్తృతతులన్నేర్పంగ హింసించితిన్; । నీవంటావుఁ మఘామిలోనఁగలఁ
డే నిక్కంబుడైత్యోత్తమా!॥ ౧౨౧॥

గీ॥ ఓవిభీషణ! నిన్నొక నావఁజేసి । సంకరాంబుధినరసియీఁదంగఁ
గంటి । నట్టివలనను గడచితి, నంతకంటె । నొక్కప్రళయంబువార్త నేఁ
దుద్భవింఁచె॥ ౧౨౨॥

గీ॥ అట్టివృత్తాంతమెఱిగింతు ననఘ! వినుము । నూలుతలలును ని
న్నూలు ఘోరబాహు । లుండు దైత్యేంద్రుఁ డొక్కఁ దుద్దండుఁడగు
చుఁ దాపసుల దేవతలఁ గ్రోవ్వి యేపుమాపె॥ ౧౨౩॥

వ॥ మఱియుననేకవిధంబుల గోబ్రాహ్మణహాననంబులును, సకల
దిశారమణతాడనంబులును, అఖిలదేవసంక్షోభంబును గావింప నద్దు
రాత్తుండుచేయుబాధలకుంజాలక, మునిదేవతానివహంబులరుదెంచి,
తేమతమబాధల తెఱంగంతయు నెఱింగించి, శరణుచొచ్చినం గరుణిం
చి, యభయహస్తంబులిచ్చిపంచితి; ఇటమీఁద నేదియుండెలియక య
ద్దానవుని వర్తనంబులన్నియు నీచేనెఱుంగుటకు నిన్నురావించితి ననినవి
ని, విభీషణుండు నజ్ఞనవరేణ్యుని కరుణావలోకనమహిమంబునకు ని
చ్చ నచ్చెరుపడి మచ్చికనిట్లనియె॥ ౧౨౪॥

సీ॥ జంభారిగంభీరదంభోళి ధారతోఁ బర్వతంబొకటి దీర్పంగఁగ
లదె? । కఠిననఖాభీలకఁతీరవంబుతో భద్రేభమొకటి దీర్పంగఁగలదె? ।
సంవర్తసమయప్రచండానలముతోడ నెఱిశుష్కగహనంబునిలువఁగల
దె? । జంభూహ్వయప్రభంజనమహాఘాతీతోఁ గొలఁదిగా మబ్బు మా

గొనఁగఁ గలదె? ఎంతవాఁడైన, వరములనెన్నిగొనినఁ, గనలినీతో
డ నెదిరించి మనఁగఁగలఁడె? పుడమిఁ బటుచూర్లమై తానె పోనుగా
క! రఘుసులాంభోధిచంద్ర! శ్రీరామచంద్ర! || ౧౨౫ ||

క॥ పగవారినిమీయెదుటను! బొగడన్ రాదైనఁగాని భూమీశ్వర!
న! న్నొగినడిగినందులకు దై! త్యగణాధిపు మర్తమెల్లఁ దగ నెఱుఁగిం
తున్ || ౧౨౬ ||

క॥ పంకజగర్భుండైనను | శంకామతినుండఁ బొగడఁజాలక, నే
ను! ట్టంకింపఁ గలనే? సకలా! లంకారము, తత్ప్రతాపలంక మహీ
శా! || ౧౨౭ ||

క॥ ప్రాకారంబులు తొమ్మిది | భీకరమైయుండు జంభభిన్నభృశు
రా! నీకంబులకును, దక్కిన! లోకులనికఁజెప్పనేల? లోకాధీశా! || ౧౨౮ ||

వ॥ మఱియుఁబరిభాజలప్రమాణంబు రసాతలంబునతిక్రమించి, బ్ర
హ్మగుద్రాదులకు నభేద్యుండై ప్రవర్తిల్లు; చీర్ఘజిహ్వా, శిఖముఖ, స్థూ
లకఠ, యోజనహస్త, దుర్ముఖ, శూర్పకర్ణ, రక్తాక్ష, పింగళాక్ష,
గజోదర, త్రిముఖులనుమంతులుపదుండు) వర్తింతురు; అందునొక్కొక్క
క్క-మంత్రినినూఱుకోట్ల రాక్షసులు సేవింతురు; అందునొక్కొక్క-మం
త్రి మృత్యువువైనఁ బొరిగొనఁజాలు; అందఱుంగూడినఁ జతుర్దశభువ
నంబులునుంజస్పరింతురు; వారికినాధుండు శతముఖుండు పరిమేష్ఠిచేఁ
బరవురుసాభేద్యత్వము మొదలుగాఁగలుగు ననేకదుర్లభవరంబులుగొ
ని, విష్ణుశంక రాదులఁదృణీకరించుచు, నతండు మనంబున నేను మిమ్ము
సేవించి, మీచేత రావణాదులందునిమించితిని నన్నుం జంపఁదలంచు
చుండు; నాకునతనికి వైరంబెప్పుడును గలదు; వాఁడు మీచేతనేకాని
మఱియెవ్వరికినజేయుండని వెండియు రామచంద్రునినకిట్లనియె || ౧౨౯ ||

గీ॥ శతముఖునికింకరులు తన్ను హతునిజేయ! నకట! యెప్పుడు
వత్తురోయనుచు దిశలు! చూచుచుండఁగఁజాలవీచూపులనుచు | నమర
భర్త సహస్రాక్షుండయ్యెఁగాదె? || ౧౩౦ ||

గీ॥ ఉరుబలాధికుఁడగు శతాస్యుండు మడించి! దాడి మనమీద నె

కొడఁ దరలివచ్చు| నొక్కొక్కయని భీతిమై నేను నుక్కడకి| తారకా
చలగహ్వరాంతముననుందు|| ౧౩౧||

ప|| అనినవిని పార్వతీదేవి మహాశ్చర్యంబునొంది చిటునవ్వు నవ్వు
చు శంకరుమొగంబుపైఁ దనచూడ్కినిల్పి, మహాత్మా! యిట్టి విచిత్రంబ
గు చరిత్రంబు నెన్నుండును వినియును గనియును నే నెఱుంగ; నీదివ్య
కథావిధానం బేపుణ్యుఁ డాకర్ణింపఁబూను సతనికినాయురారోగ్యం
బులును, మహాదైశ్చర్యంబును, పుత్రపౌత్రలాభంబును, సకలబంధు
నివహానుకూలంబునునై యాచంద్రతారకంబుగా వర్ధిల్లు నటుగాన నే
ను గృతార్థురాలనైతి నటమీఁదివృత్తాంతంబానతిమ్మనిన నమ్మహాదేవుం
డిట్లనియె; అట్లు విభీషణుండు శతకంఠుని మహిమంబు కొంతవినిపించి
రామచంద్రునకు వెండియు నిట్లనియె|| ౧౩౨||

క|| అతులితదోర్బలమునకును | వితతపరాక్రమమునకును వివరిం
పఁగనీ| శతముఖునకు రావణునకు| మతమునఁ దలపోయ హస్తమశ
కాంతరముల్|| ౧౩౩||

క|| కావున శతముఖుఁడునుమఁగ| నీవేకా కొండుగలఁడె? నృపవ
ర! వేగన్| రావింపుము యుద్ధమునకుఁ| బావనులగు హనుమదాది బ
లములనెల్లన్|| ౧౩౪||

సీ|| నావుడువిని నరనాథుండు చింతించి యేవెఱువున దాఁటుదేను
వార్డు,| రెవ్వరిబలముననేగుదాహవమున, కేవిధమునఁద్రొంతు నేను రి
పుల,| నేలాగుబోషింతు నెల్లయోగీంద్రుల, నెట్లుద్ధరింతు, నేనేమిసే
తు,| దేవతాభయములేతెఱఁగునవారింతు, వడిసైన్యములమఱెవ్వఁ
డునడుపు?| ననుచుఁదలపోసి తలపోసి యాత్మయందు| సంతయునుజూ
చి యాహనుమంతునుండి| కొంతకార్యంబు మఱి సమకూఱుననుచుఁ|
గోరిఁదైర్యంబు మఱిబురికొల్పియపుడు|| ౧౩౫||

క|| హనుమంతునిఁ, బటుదోర్బల| ధనవంతుని, సకలధరణిదైవత
వినుతున్,| ఘనశాంతునిఁ, గపికాంతునిఁ| జనుదెమ్మని రాఘవుండు చ
య్యనఁదలఁచెన్|| ౧౩౬||

ఉ॥ అగ్గతినాన్య పాలమణి యాత్తఁడలంచిన, మారుతాత్త జం॥ డ
గ్గలమైనమోదము భయంబును భక్తి యునుంబెనంగఁగా । నగ్గురుగంధ
మాదనమహాచలశృంగముమీఁదినుండి తా । దిగ్గుననేగుఁడెంచె నతితీవ్ర
రయంబునఁడక్షణంబునన్॥ ౧౩౭॥

వ॥ ఇట్లుసంభ్రమంబున మనోవేగుండైవచ్చి, సాకేతనగరంబుసొ
చ్చి, యొక్కచక్కని ముహూర్తంబున॥ ౧౩౮॥

ఉ॥ శీలుని, దివ్యనూత్నమణిచేలుని, బాప'వన'స్ఫుటానల!జ్వాల
ని, ధర్మసద్గుణవిశాలుని, ఖండకళానిధిస్ఫుర! త్ఫాలుని, ఘోరశాత్ర
వవిఘ్నాలుని, ధీగుని, రామభద్రభూ । పాలునిఁగాంచి, తచ్చరణపద్మ
ములంబడి లేచి నిల్చుచున్॥ ౧౩౯॥

చ॥ కరములుమోడ్చి, యోదనుజఖండన! యోకరుణా సముద్ర! యో
పరమవివేక! యోకలుషభంజన! యోరఘు రామచంద్ర! మీ । చరణప
యోజముల్ భజనసల్పఁగనేర్చుట మూడులోకముల్ । తరలకవేడకనే
లుటగదా తలపోయఁగ మానవేశ్వరా!॥ ౧౪౦॥

చ॥ ధరణిసుతాధిపాయ భుజదండవినిగ్జితదానవాయ భా! స్క
రకులసంభవాయ జలజాతదళాయతలోచనాయ సం॥ గరవిజయాయ
తాపసనికాయనుతాఁ నతాయతేనమో॥ పరమకృపాత్మనే వరస్య
పాయ రఘూత్తమ! రాజ'సత్తమా!॥ ౧౪౧॥

ఉ॥ ఏపనికైననన్ను జగదీశ్వర! పంపుము, సప్తవార్ధులుం । దాపు
లుపన్ని సైన్యములు దాటగఁజేతునో? మృత్యువక్త్రము । ల్లాపలిచే
తమూయుడనో? డాస కృతాంతునిఁబట్టి తెత్తునో? భూపకులవతం
స! వెసఁబూని కులాదుగ్రిలు పెల్లగింతునో?॥ ౧౪౨॥

వ॥ అనిపెక్కుభంగుల సంభ్రమింప దశస్యందననందనుండు మరు
న్నందనుంగరుణామృతలహారులుచెదర నవలోకించి, రమ్మరమ్మని తొ
మ్మతొమ్మనంగదియ నాలింగనంబుగావించి, కుశలంబడిగి పథశ్రమం
బుదీఱ నొక్కహర్త్యంబున విడియనియమించి పనిచిననతండు చనిన
పిదప విభీషణుంగనుంగొని, యిమ్మహామహునిచేతఁగాని కార్యంబులొ

నఁగూడవని యిష్టాలాపంబుల నారేయిగడపి, మఱునాఁడు సంధ్యా
దిక్రియలు నిర్వర్తించి, గురుపితృపూజనంబులుగావించి, అగ్నిహో
త్రంబులుదర్శించి, విప్రసహస్రంబులకుఁ గర్పారతాఁబూలపరంపర
లాసంగి, వారిచే నాయురారోగ్యాశీర్వాదంబులు గైకొని, భరత శ
త్రుఁఘ్న తత్త్వ విభీషణాదులతోఁగూడ నలంకృతుఁడై, సుమంతాది
మంతుఁలుంగొలువ నేకాంతసౌధంబునంగూర్చుండి, అచ్చటికి హను
మంతునిరప్పించి, అతండును, దానును, విభీషణుండును, రావణకుం
భకర్ణ దేవాంతక నరాంతక కంపనాకంపనాతికాయ మహాకాయేం
ద్రదిత్ప్రహస్త మహోదర మహాపార్శ్వ ఖడ్గరోమ సర్పరోమ వృశ్చి
కరోమాగ్నివర్ణ ప్రముఖ నిఖిలదానవ మహోద్దండ భండన ప్రకారం
బులుగ్గడింపుచు, నెడనెడమారుతింగొనియాడుచుఁగొంతప్రాద్దుపుచ్చి,
హనుమంతునికి శతకంతుని ప్రకారంబెఱింగింపుమని విభీషణునకుఁగను
సన్నగావింప నమ్మహాత్ముండును సమ్ముదంబున నమ్మరుత్సుతునకుఁదెలివి
పడ శతకంతునిజన్మంబును, తపోమహిమంబును, జలజజువలన వరం
బులుగొనినతెఱంగును, మునిదేవతాప్రహరణంబులును, చతుస్సము
ద్రలంఘనప్రియాసంబును, పరిభ్రావిశేషంబును, ప్రాకారప్రకారంబు
ను, గ్వారరక్షక మహాదానవనివహ విక్రమంబులును, మంత్రప్రచండ
త్వంబును గరతలామలకంబుగా నెఱింగించిన విని వనచరవర్యుండు గ
గనంబునఁ గుప్పించి గంతు లిడుచు, రామభద్రునిం గొనియాడుచుఁ
దనచే నింతయు సాధ్యంబగుట మనంబున నిశ్చయించి రఘువల్లభునకి
ట్లనియె॥ ౧౪౩॥

గీ॥ అన్నరాఘవ! నీబంటునున్నవాఁడ! నెంతవాఁడైనవాఁడననెంత
మనకు? మీరుబంపిననేగి యాకూర్చుండైనా! శతముఖునిఁజంపి యేతెం
తు జతనముగను॥ ౧౪౪॥

సీ॥ అది యెటువలెనన్న నదిజాధీశుని శక్తి నాయందున సంఘటి
ల్లు! నరయ జగత్ప్రాణుండైన మాతండ్రిచే జవసత్వములు నాకుఁ జూ
లఁగలుగు! నశ్రమశౌర్యంబు నజరత్వ మమృత్యు నమరులవలన నా
యందునుండు! నదిగాక మీదివ్యహస్త సంస్పర్శచే మెండుగా వజ్రిదే

హుండనైతి | గానమీయాజ్ఞాదలమోచి కదలికడంగి | యనికేదాడంగి
నశతకంతుడనంగనెంత? | యట్టహాసంబుచేసి కాలాగ్నినైన | బట్టి
మింగుదు జలపట్టిపంతమునను || ౧౮౫ ||

గీ || దాటరాదని జలధులు దడయనేల? | మెఱసిదాటెంత వాలం
బు మీదసేన | దవిలి యాత్మస్తవంబుగా దలంపవలదు | తథ్యమింత
యు నీదుపాదంబులాన || ౧౮౬ ||

వ || అనిమరుత్సుతుండు వెండియునిట్లనియె మీరునమ్మించిన నమ్మక
సుగ్రీవుండు మీచేదుందుభి క శేబరంబుమీటించి, సప్తతాళంబుల నొక
కోలందునియనేయించి, యటమీదనాశ్రయించెగాదె; కావునమీరును
నామహారూపంబు చూపిన వీక్షించినంగాని సమ్మతింపరెల్లి మీపేరంజం
ద్రతారాబలంబులు గలిగియున్నవి, నేనును నాయందుం గలబలంబులేట
తెల్లంబుచేసెదనని నృపవరునిచే ననుజ్ఞవడసి యారేయితనమనంబునన
న్నుంగూర్చి ఘటికాదశకంబు తపంబుచేసిన నతండు మదంశసంభవుం
డుగావున నేనును బ్రతుండనై ప్రసన్నుండనైతి నప్పవనజుండు నన్నువీ
క్షించి యిట్లనిస్తుతింపె || ౧౮౭ ||

దండకము || శ్రీమన్మహాదేవ! దేవాదిదేవస్ఫురచ్ఛారుకోటిరదేదీప్య
మానోల్లస ద్రత్న కాంతి చ్ఛటామండి తాంఘ్రిద్వయా! యద్వితీయా!
కృమా! విక్రమా! చారుహస్తప్రశస్తా! బుధస్తుత్య! సత్యాంగకా! సత్య
భాషా! విశేషాహిధూషా! సురాధ్యక్ష! దక్షాధ్వరధ్వంస! కంసారి
మిత్రా! త్రివేత్రా! సుగంగాకళత్రా! మహాగాత్ర! యాశా! మహేశా!
ప్రకాశోర్ధ్వబాటా! వృషాధీశఘాటా! శివా! పాపకల్లోనీసత్పదా!
ఘోరసంసారదూరా! హరా! నిర్వికారా! మహాకార! కారుణ్యపా
థోసధీ! ధీనిధీ! మారభూతిప్రియా! భూతనాథా! జగన్నేత! మృత్యుంజ
యా! కృత్తివాసా! మహూల్లాస! పంచాననా! పంచబాణాంతకా!
బాణపత్యా! విపక్షక్షయా! యక్షయా! యక్షగంధర్వవిధ్యాధరానీకసం
సేవ్య! భవ్యా! మహానీలభద్రేభచర్మాంబరా! తాండవాడంబరా! పాం
దురాటోషశుంభ ద్యుశోభూషణా! శంకరా! శంభు! సర్వజ్ఞ! సర్వాత్మ

శా! సర్వసర్వంసహజేవతా పారిజాతా! యతీతా! మృదాభ్యాత! శ్రీ
కంఠ! లోకశ్వరా! శాశ్వతైశ్వర్యసంపన్న! యాపన్నలోకావనా! పా
వనా! పాపవారాశిభుగ్బాదబా! వేడబాలన్నియు న్నాని నీబంటుగాఁ
బూసిరక్షింపవేధర్గ! సత్పుణ్యమార్గా! సమస్తేనమస్తేనమః॥ ౧౪౮॥

ఉ॥ మారుతియిట్టిరీతిఁ బలుమాటును సన్నుతి జేయ నేనాగిన్. ధీరత
నుత్సహించి, యతితీవ్రతదాసికపీండ్ర! మెచ్చితం! గోరుముదేనినైనది
గొట్టుననిచ్చెద, నిర్వహించెదన్. వారకనిన్నుఁబోలు గుణవర్ధనుఁడెచ్చ
టనైనఁగల్గునే?॥ ౧౪౯॥

చ॥ అనియినేక ప్రకారంబులమన్నించిన నతండు హర్షించి నాతో
నిట్లనియె; ఆయ్యా! నెయ్యంబునామీఁదఁగలదేని పూనిప్రళయకాలంబు
న మీరువిశ్వరూపంబు చాల్చునెడ మీయందు నెట్టిమహిమంబు ప్రవర్తి
ల్లునట్టిదుర్నిరీక్షంబగు తేజంబును, విమతశిలీముఖాప్రతిహతత్వంబును, ద
యనొసంగుమనుదు నేనునుసమ్మతించి, యట్లకాకయని దీవించి, కైలా
సంబునకువచ్చితి; తదనంతరంబాహనుమంతుండు దనతండ్రినివాయుదే
వునిందలంచె; అతఁడును బుత్రునియెడం బ్రసన్నుండై యసదృశజవంబు
ను, అభేద్యసత్వంబును నొసంగిచనియెనంత॥ ౧౫౦॥

ఉ॥ సమ్మదమందిరాముఁడొక సౌధమునందన రూపుచూడఁజి. త్త
మ్మునఁగోరి, మీతీతనతమ్ములు రావణుతమ్ముఁడుం బ్రమో. దమ్మునఁగొల్వ,
మంత్రులచితంబుగఁజేరిభజింప, నున్నవో! నమ్మరుతాత్మజుండటకునల్ల
నవచ్చువిశేష మేర్పడన్॥ ౧౫౧॥

క॥ ఈరీతివచ్చి రాఘవు. భూరిపదంబులను వ్రాలి భువి తన మూ
ర్తిన్. వారకచూపననుజ్ఞలు. భోరునఁగొని చెలఁగి వాయుపుత్రుండచ
టన్॥ ౧౫౨॥

సీ॥ తనదువాలంబు మార్తాండప్రచండరథమ్మున కుగ్రకేతనముగాఁ
గఁ దనమోముసత్యలోకనివాస జలజాతభవ చతురాస్యచుంబనము
సేయఁ దనపటుదీర్ఘదోర్దండ ప్రభావంబు దిగ్గజంబులనెల్ల మ్రొక్కఁజే
యఁ దనబర్చరస్థూలతను మహామహిమంబు నీరజజాండంబు నిందుకొ
నఁగఁ దనదు భారంబునకు మహితలము వణక! భూరి నక్షత్రములు

మొలపూసలుగను! బెరిగి లోకంబులకు నెల్ల భీతి గదుర! విలయభైరవ
మూర్తియై వెలయుచుండె॥ ౧౫౩॥

చ॥ వాటియును వత్తుమందునను మాధవుడున్, ముఖమందు నగ్ని
యున్, శిరమున నిర్జరేందుగిడును, జెకుల నశ్వినులున్, మహాజ్వ
ల! భృరణతలోరుమధ్యముల సర్వనిలింపులు, సిద్ధసాధ్య కి! న్నరగరు
డోరగాదులు ఘనంబుగఁగన్పడిరొక్కపెట్టునన్॥ ౧౫౪॥

వ॥ ఇట్లపారగఁభీరధీరవిస్తారశరీరుండును, అప్రతిద్వంద్వశౌర్యం
డును, వాలప్రచండభుజాదండ సత్వత్పణీకృతాఖిలవికారమణుండును,
దుర్నిరీక్షతేజస్సాఞ్ఞాదితబ్రహ్మాండకోటరుండును, చరణపరాక్రమితభు
జంగమవల్లభుండును, తీక్ష్ణరోమాగ్రచుంబితసమస్తనక్షత్రనిచయుండు
ను, నిశ్వాసప్రభవజంఝాప్రభంజనోద్ధాత విపక్షరక్షోమేఘపటలుం
డును, నగు మహామహుని నీరీక్షింపఁజాలక సుమంతప్రముఖమంత్రులు
ను దక్కినదొరలునుందలతెత్త వెఱచి భయకంపితదేహులై యుండిరి;ల
క్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులును దదీయమహిమాతీతయంబు గాంచి యిట్టిట్ట
నివర్ణింపనేరక నిర్విణ్ణమనసుకలై ప్రవర్తిల్లిరి; రామభద్రుండును దద
క్షుద్రరాద్రరేఖావిశేషంబునకుఁ బరమాశ్చర్యహృదయుండై, యితని
సహాయంబున శతముఖుండునుమవచ్చు, సందియంబువలదని నిశ్చయిం
చి, అభంగకృపాపాంగంబుల నమృతంబు చిలుక నవలోకనంబు చేసి
మెల్లననిట్లనియె॥ ౧౫౫॥

ఉ॥ శాంతవిచార! వాయుసుత! శత్రుగణాంతక! మాయురే!హ
నూ! మంత! మహానుభావ! యఘమర్దన! నీదగురూపుచూడఁగా! నెం
తటివారు రాజులు, కపిశ్వర! నాకునుశంకభృత్యై, నేఁడింతియె చాలు
నీవిపుడ మోప్పటిరూపము మాకుఁ జూపవే॥ ౧౫౬॥

ఉ॥ నావినివాయుటందు నరనాథునకెప్పటిరూపుతోడుతన్! వావి
రివందనంబులిడివచ్చి విభీషణుదండనుండె; న! ద్వేవుడు రామచంద్రు
డు నతిప్రియభాషలమాటిమాటికిం! జేవదలిర్ప సన్నుతులు సేయుచు
నుండె ననేకభంగులన్॥ ౧౫౭॥

వ॥ అంత॥ ౧౫౮॥

గీ॥ పవననరదను ఘోరరూపంబుఁజూచి॥ మునుపుదనుమింగియుం
దుచే॥ దనివితేక॥ యప్పటికిదన్నుమింగునోయనుచుభీతి॥ నేగుకైవడిన
పరాధి నినుఁడుగుంకె॥ ౧౫౯॥

గీ॥ రాఘవుఁడుతొల్లి లవణవారాశిగట్టె॥ నిప్పుడిదియేడఁగట్టునో
యిందునిలువ॥ బాగుగాదనిచని మిన్నువ్రాఁకునట్టి॥ చటులబడబాగ్నశి
ఖలన సంబవొడమె॥ ౧౬౦॥

గీ॥ ప్రాగ్వధూమణిదన నఖిప్రకరములను॥ విప్పుకొప్పనఁజీకటివెల్లి
విరిసెః॥ నబలవెండియుసవరించు నట్టిసౌబగు॥ చూచుదర్పణమనశశిదోఁ
చెనవుడు॥ ౧౬౧॥

గీ॥ అంతకంటెనుమున్ను భటాశిగొలువఁ॥ గొలుపుచాలించి॥ యా
న్యపకుంజరుండు॥ వెలయసంధ్యాద్యనుష్ఠాన విధులుదీర్చి॥ యనిలజవిభి
షణులఁబిల్చియాత్మణంబు॥ ౧౬౨॥

వ॥ వారునుందానును సహూదరత్రయంబును బంక్తింగలసి మరక
తపలాశపత్రంబుల షడ్గ్రసోపేత రుచిరాన్నంబులును, మృగపక్షిమాం
సంబులును, విచిత్రశాకంబులును, ఘృతదధిష్ణుతంబుగా నానావిధంబు
లగు నూరఁగాయలతో నరుచిపరిహారంబుగా నారగించి, కర్పూర
తాంబూలంబులుగైకొని తదనంతరం బావిభీషణు నవలోకించి మహా
త్తా! యిట్టిసమయంబునఁజతురంగబలంబులతో మత్స్యహాయుండవై యే
తద్దుష్కర కార్యంబెట్లైననుదోలఁగించి నిర్వహింపుమని యనర్హమణిను
యథూషణంబులు నపార దివ్యాంబరంబులు నసదృశపరిమళంబులును
దోరహత్తుగానిచ్చిఁపనిచె; అతండుసమ్మతించి రామచంద్రునకునమస్కా
రించి లంకాపురంబునకరిగె; పిదపరఘువరుండు హనుమంతు నవలోకిం
చి, యనేకప్రకారంబులనాదరించి, తనకంతంబున నొరయదివ్యరత్న
హారంబు కపివరునిగళంబునందగిలించి, నీవునులక్ష్మణుండును గిష్కింధా
నగరంబున కరిగి యేతద్వృత్తాంతంబంతయు సుగ్రీవున కెఱింగించి, స
కలవానరసహితంబుగాఁ దోడితెమ్మనుదుహర్షించి, లక్ష్మణుండును వా
యుజసహితుండై తత్పురంబునకరిగె; మఱియును భరతశత్రుఘ్నులసే

క్షించి, మీరునుకాంధోజ, మలయాళ, కర్ణాట, లాట, కీరాత, పాంచాల, సారాస్వాదిజేశంబులకుంజని యాయారాజులందోడితెండనిపనిచె;
తానును సీతాసమేతుండై హంసతూలికాతల్పంబునఁ దత్ప్రవారంబులు
వినిపించుచు విశ్రమింపనంత॥ ౧౬౩॥

గీ॥ కాలమనుసింహమాకాశగంధగజముఁ జేరి, తత్కంభమధ్యం
బుఁదెంపనందుఁ జెలివిఁగన్పడు గొప్పముత్తియమనంగఁ జొక్కమగు
నట్టివేగురుఁజుక్కవోడిచె॥ ౧౬౪॥

గీ॥ తారకలుదాత్రెఁ; గుతుటధ్వనులుమీత్రెఁ; గలువగమిజాత్రెఁ;
మదనునిఘవతరీత్రెఁ; గంజములుగేరెఁ; జల్లగా గాడ్చుసేరెఁ; దీపతతు
లాత్రెఁ; బలబలతెల్లవాత్రె॥ ౧౬౫॥

గీ॥ నెమ్మి నంబరమనియెడు కమ్మరీడుఁ గరిమఁ బ్రాగ్భాగసాంధ్య
రాగంబుకొలిమి యందుఁ గ్రాంగినయట్టి లోహంబ్రముద్దఁ వెడలఁజేసె
నొరున రవివోడిచెనపుడు॥ ౧౬౬॥

సీ॥ ఆవేశరఘరాముఁడల్లనవల్లకీమృదులస్వరంబున మేలుకాంచి,
కాలోచితక్రియల్ గ్రుక్కనఁగావించి, గురుమాతృలకుఁ మ్రొక్కి కోరుకొ
లర, విప్రవర్గములకుఁ గర్పారతాంబూల తతులిచ్చి, మణి ప్రమో
దంబుగదురఁ మణిభూషణంబులుమహితాంబరంబులు గైకొనిసన్నంత్ర
గణముగొలువఁ సకలవానర రాక్షససైన్యచయముఁ తెల్పుడరుదెంచు? శ
తముఖునెపుడుదుర్గింతు? ననుచుసింహాసనంబున నలరిరాముఁ డుండెఁ
దేకోలగము నయినోత్సవముగఁ ౧౬౭॥

గద్య॥ ఇదిశ్రీమదేయకూర్తినివాస, లక్ష్మీన్యసింహ కరుణాకటాక్ష
సంపాప్తమహాకవిత్వవిద్యాపారీణ, సుమహితాంధ్రగీర్వాణభాషా
ప్రవీణ, సంగీతలక్షణధురీణ, సకలవిద్యన్తికా, త్రేయసగోత్రపవిత్ర,
ధర్మనార్యపుత్ర, నిఖిల మహీనురాశీర్వాద ప్రవర్ధమాన భాగధేయ,
సకలస్సపవిధేయ, వినయవిధేయ, మర్దననామధేయ ప్రణీతంచైన

సీతావిజయంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ

బ్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

నీతిని నీతిని నీతిని నీతిని నీతిని నీతిని నీతిని నీతిని నీతిని నీతిని నీతిని నీతిని

శ్రీ ర మ్మ.

సీ తా వి జ య ము.

ద్వితీయా శ్వాసము.

క॥ శ్రీకర! సద్గుణగణర! త్వాకర! కమనీయతర కృపాకర! పూ
ర్వా భీకర తనురుచివిజితను! ధాకర! పోషమన్యపాల! ధర్మవిశాలా!॥

వ॥ అవధరింపుమత్తైఱంగున శాంకరీదేవికి వెండియుమహాదేవుండి
ట్లనియె; అట్లుసకలచాంధకామాత్య పురోహితసామంత సద్భటవిద్వ
త్కవిగాయక నాయక సంఘంబులుగొలువ నఖిలన్య ససార్వభౌముండగు
రాముండు, వసిష్ఠుండునీతివచనంబులు నితిహాసంబులు జెలుపఁ జేరోల
గంబుండి, శతముఖశతద్వయ చోర్దండ ఖండనాభిలాషుండై విభీషణను
గ్రీవముఖ్య సకలసేనాగమన కాంక్షనుండెనంత॥ ౨॥

సీ॥ ఆవిభీషణుండులంకా వరపురి'శ్రేగితనబంధుమిత్రులఁదవిలిపిలిచి
యిచటివృత్తాంతంబులెల్ల నెఱింగించి, యిట్టివేళలనునమినకు లేండ్రు! న
కుఁదోడుగావలె, నింక జాగుసేయకయఖిలసాధనములునమరఁజేసి, ర
ధములుసవరించి, ప్రధనభీకరగంధ సింధురంబులు నేర్చి, చిత్తములకు
మించు వేగంబుగలిగెను మేటిహారులఁ బోటుగత్తులఁదూతెడు నీటుభ
టుల! నాయితంబులుసేయించి యతిరయమున! వరుసఁదెచ్చునితగఁబడ
వాళ్లఁబనిచె॥ ౩॥

సీ॥ పనిచితోడ్తోడసంపాతిని నలనిలసత్ప్రధానులనెల్ల సరగఁబిలిచి
వేర్వేరమన్నించి దుర్వారబలులార! మీరునాకోగ్గులింపారననికి! నా
కొక్కొక్కరునివెంట నొక్కొక్కతొహిణి కొలిచిరానరుదెండు బలిమిమె

అని! దారపుత్రభ్రాంతిదనరినదుర్మతుల్ రాకుండిచ్చట నెషరాకుగాకుఁ
డనుచు నెఱిగింప నమ్మంతు! లాహవమున! కుత్సవంబులు గైకొని మచ్చ
రించి! పరగఁ దమసాధనంబులు ప్రాణములుగఁ! జేసి యుద్ధపుయత్న
ముల్ చేసిరవుదు॥ ౪॥

సీ॥ ఒనరనితైఱుగునయుద్ధసన్నద్ధులై కరిరభటతురంగములు గొ
లువ! నప్పుడేకైకమహాక్షౌహిణులతోడ మలయుచుఁబదుగురుమంత్రివ
రులు! భేరిమృదంగగంభీరభాంకారముల్ జగతీతలమునాకసంబు సిండ!
నాహవజయనిష్ఠురాలాపములు మీఱఁ జనుదెంచి యవ్వభీషణునియెదు
ట! గదలు వెసఁజూచి, ముసలముల్ ఘనతనూచి, ప్రాసములు ద్రిప్పి, పట్టి
సప్రతతిరొప్పి, సాయకములేర్చి, సంగరసరణి నార్చి, నేర్పుసూపరి
దోర్బలనివృత్తిమెఱసి॥ ౫॥

వ॥ ఇట్లు నేకప్రకారంబుల హరుండును, నీలుండును, సంపాతియు,
నవక్రండును, వక్రజిహ్వండును, శూలముండును, రక్తవదనుండు
ను, ఏకపదుండును, కూటిలకేశుండును, ఉలూకుండును, మహాగర్భం
డును, వికృతపార్శ్వండును నాదిగాఁగలమంత్రులందఱు పొడచూపిన
నుత్సహించి, అవ్వభీషణుండువారలనాదరించి, తానునునిజాభ్యంతర
మందరంబునకుంజని సకలబ్రహ్మరాక్షసభాషితా నేకశ్రుతీతి హాసంబు
లువినుచున్నతల్లికినమస్కరించి, రణప్రయాణ వృత్తాంతంబంతయు వి
నిపింపనక్కైకేశియు విజయుండవైమఱలిరమ్మని దీవించియతతలిచ్చినం
గైకొని, అచటవీడ్కొని, మహాపతివ్రతా శిరోవణియగు సరమాదేవి
కింజెప్పిన నప్పరమసుందరియు మందహాసంబు గావించి, దూర్వాక్షత
తాంబూలనిచయంబులు దోయిటంగొనివచ్చియచ్చి యిట్లనియె॥ ౬॥

చ॥ రమణ! దయాత్మ! నీతిగుణరత్నమ! భండన భూమియందుమీ!
రమణునకున్ జయంబుగొని రమ్మనిపంప విభీషణుండొగిన్! సుమహితర
త్నవిస్ఫురితపోడశచక్ర సహస్రఘాటకో! త్తమశతఘంటకాయులర
థంబుముదంబున నెక్కిసారెకున్॥ ౭॥

కా॥ శంఖారావము, దంతిబృంహితములున్, సర్వస్ఫుటోష్ణవృద్ధి

టా! రింభాఘట్టనఁ ఘోష'లున్, వటియు'మోర్వీనాదమున్, వేగవత్కం
భాణోగ్రవిహేషలుం, బణవథక్కాధ్వానమున్, ఘోరతం! బుంభీభూ
తములైచెలంగెనరయన్ భూభాగమధ్యంబునన్॥ ౮॥

వ॥ ఈక్రమంబున విక్రమశీలుండైన విభీషణుండు సకలసేనాసమ
న్వితుండై లంకానగరంబు వెలువడి, దినదినక్రిమంబున సముద్రంబును,
తటాకంబులును, మహావనంబులును, పర్వతంబులును, ప్రవాహంబులు
ను, దేశంబులును, ఘనతరగామింబులును గడచి, సాకేతపురప్రాంత
మునకుంజని, తనరాక రామచంద్రుని కెఱింగింపఁబనిచెనంత॥ ౯॥

మ॥ దనుజుండుంజని రాముఁగాంచి 'యెలమిన్' దండంబులర్పించి
యో! జననాథాగ్రీణి! రామచంద్ర! భవదాజ్ఞామార్గ మెల్లందలన్! ఘన
తన్తోచి, విభీషణుండు చతురంగద్వాదశాక్షౌహిణుల్! దను సేవింపఁగ
వచ్చి, నన్నుఁబనిచెం దద్వార్త విస్పింపఁగన్॥ ౧౦॥

ఉ॥ నావినిరామభద్రుఁడు రణప్రియ మేర్పడమిన్నుముట్టినం! భావ
నలిచ్చి, మంత్రులునుచాంధవులుండనుఁగొల్చి రాఁగ, భూ! 'దేవత'లెల్ల
సారెకును దీవనలిచ్చుచునుండఁ, జయ్యనన్! రావణవైరియొక్కగజరాజ
మునెక్కిపురంబువెల్వడెన్॥ ౧౧॥

ఉ॥ ఆరథకోటిఘోషలును నామదదంతి మహూన్నతక్రమం! చా
రయనిర్జి తానిలమహాశ్వసమూహ జవప్రభావిధం! చారణధుర్యసద్భట
మహార్భటపృత్తియు నెల్లనొయ్యనన్! వారకచూచిమెచ్చి జయవర్ధనుఁ
డై ముదమందుచుండఁగన్॥ ౧౨॥

ఉ॥ తోషణుఁడున్, మనోవిగతదూషణుఁ, దుజ్వలసూన్యతోల్లస!
ద్భాషణుఁ, డాశ్రితావనవిధానవిభూషణుఁ, దుగ్రశత్రుహృద్భీషణుఁ,
దార్యచగ్గుఁడు, విభీషణుఁడొయ్యనవచ్చి మ్రొక్కెడు! స్తోషవనీకుతా
రునకు, దుష్టవిదారునకున్ రయంబునన్॥ ౧౩॥

వ॥ ఇట్లుపరమభక్తుండగు విభీషణుండు ప్రణమిల్లిన నల్లనఁ దనభ
ద్రదంతావళ కుంభమధ్యంబునకు రాఁదిగిచి మణిభూషణాంబరపరం-
పరలొసంగి గాఢాలింగనంబుగావించి, బలంబులు విడియ నొక్కచా

హ్యారమ్యప్రదేశంబుచూపించి, అచ్చటనుండ నియమించి, విభీషణునొక్క భర్త ప్రాసాదంబుననునిచి, రాఘవుండా రాత్రి వాసవప్రమఖ త్రిదశులంబ్రాద్ధింప బృందారకులందఱు ప్రసన్నులై మహాత్మా! వరం బేమైన నడుగుమనిన ముదంబంది వినయంబున సురలం గనుంగొని నేఁదాదిగ శతముఖుండు మడియుదనుక సకల మనుజుదనుజవనచరబలంబులకుఁ దృష్టాహారవాంఛలు వొడమకుండ దయచేయుండనిన నట్లకాక యని దీవించి యంతర్ధానంబునొందిరి; రఘూద్వహుండును సుగ్రీవ ప్రముఖనిఖిలశాఖామృగంబుల రాక కెదురుచూచుచుండె నాసమయంబున॥ ౧౦॥

శా॥ దుష్కర్తృక్షీతిభృత్కరోరపవి, సంతుష్టాత్తుఁ, డెల్లల్పదున్.
నిష్కృటిల్యవిచారుఁ, దుత్తమగుణానీకుండు, శత్రుచ్ఛటా! శుషాగ
ల్యదవానలుండును, గృతస్తోమండు, సౌమిత్రీయా! కిష్కింధానగ
రంబుచేరువను సంక్షేమంబు మైనిల్చుచున్॥ ౧౧॥

సీ॥ అనిలజ! నీవేగి యరగనందనుఁగాంచి యటఁబుట్టినట్టివృత్తా
తమెల్లఁ జెప్పి నేవచ్చుటచెప్పి రామునియాజ్ఞచెప్పి, యీడకునతిశీఘ్రవృ
త్తి! సకలశాఖామృగసహితంబుగా యుద్ధసాధనములతోడ సురవి
దోడి! తెమ్ము, రాకుండినదిగ్గున నరుగుదెమ్మటమీఁద నాచేతనానుగాని!
యనినఁబనిపూని హనుమంతుఁడతిముదమున! నచటవీడ్కొని కిష్కింధ
కరిగియచట! వానరులు దన్నెదుర్కొని వందనములు! సేయఁ బట్టణ
ద్వారంబుఁజేరియచట॥ ౧౨॥

శా॥ ఉగ్రాతిపయోధిబాడబుని, విద్యుత్సన్నిభాత్సున్, రణో
దగున్, బాహుబలప్రతాపఘను, మార్తాండాత్తజున్, భూరివే! మ
గ్రావప్రతిమానఛైర్యు, రఘురామ శ్రీపదధ్యాను, నా! సుగ్రీవుం బొ
డఁగాంచె నంత నతఁడుంబూచె న్నరున్నందనున్॥ ౧౩॥

క॥ కనుఁగొనియెదురుగఁజనియా! హనుమంతునిఁగొఁగిలించి య
లరుచునర్థా! సనమున నిడితతుకశలం! బనుపమకృపనడుగ నిష్ఠమంత
యఁజెప్పెన్॥ ౧౪॥

ప్రథమాశ్వాసము.

సీ॥ చెప్పఘాలంబునఁ జేదోయి గీలించి వెండియునిట్లనె విమలమతి
ని నాతండ్రి దశరథనందనుం డారామభద్రుఁడున్నాఁడెసంభ్రమమెల
ర్పఁగి భండనోదగ్రప్రభావుఁడాలత్మఁ డతనిసేవించునే యనుదినం
బు? భరతశత్రుఘ్నులు ప్రమదులేమాతల్లి జానకికుశల్యయై సరవిగను
నె? విధవలైయున్నదశరథ విభునిసతులు కొమరులను జూచియైనను
గొంతవగవు! మానియుందురె? రాజసంతాన్యఁడగుచు నావశిష్ఠుండు
మెలఁగునేయచట? ననఘ!॥ ౧౯॥

గీ॥ చూచినాఁడవెయిలోన సొంపుగదుర రఘుకులేంద్రునిఁదద్ధ
రారమణుసభల సరవిఁబుట్టునె యవ్వభీషణునివార్త వేడ్కఁదలఁతు
రె యొక్కొకవేళ మమ్ము?॥ ౨౦॥

సీ॥ నావినిచిటునవ్వ నవ్వసుగ్రీవునిమన్నించి యాహనుమంతుఁడని
యె రామాదిదశరథరాజనందన చతుష్టయమును నున్నారు సంభ్రమ
ముల! సీతామహాదేవిఁఁన్నొందిపతిసేవ సేయుచునున్నది సేమమునను
గరిమఁగొసల్యాదికాంతలుకొడుకులు మన్నింపనున్నారుమానవతులు!
నవ్వశిష్ఠుఁడునున్నవాఁడతిముదమునఁ గడువిభీషణుఁడునురాముకడనె
యున్నవాఁడు; నేనునునటనుండివచ్చినాఁడ నిన్నునెప్పుడురఘురాముఁ
డెన్నుచుండు॥ ౨౧॥

వ॥ అనినవిని యినసుతుండనిలఱ నవలోకించి యిట్లనియె; మహా
త్మా! విభీషణుండురామునికడనుండుటకు నాశ్చర్యంబునుభయంబునుం
బుట్టె; ఎట్టిచందంబునకరుదెంచె? ఏమికార్యంబెఱింగింపు మనహనుమం
తుండిట్లనియె॥ ౨౨॥

సీ॥ రావణుకంటెఁ బరాక్రమవంతుండు శతముఖుండనెడు రా
క్షసవరుండు! గోవిందేవతాక్షోభంబుగావింప నందుకు రాఘవుండ
లిగిమునుల! కభయహస్తములిచ్చి, యాహవంబునకుసహాయంబురమ్మ
నియడుగనవ్వి! భీషణుండొడఁబడి భీషణశౌర్యుండై చనియె లంకకు రి
పుల్ జలదరింప! నిన్నురమ్మని నృపుడంప నేను లక్ష్మ! ణుండు వచ్చితిమి
టకు నుద్దండగతుల! వాఁడె సౌమిత్రి మనపురద్వారశుంభ! దుషవనం
బుననున్నాఁడు తపనతనయ!॥ ౨౩॥

ఉ॥ నావినితల్లడిల్లి దిననాయకనందనుఁ డుల్కిపాటునం॥ బావని నుంచిలేచి, తనభర్తగృహంబునకేగి తారతో॥ నావిధమెల్లఁజెప్పి, కన కాంబరభూషణరత్నవస్తువుల్॥ వావిరికానుకల్ గొనుచువచ్చెఁ బురో పవనంబుసేరఁగన్॥ ౨౪॥

చ॥ ఇటువలె వాయుజప్రముఖులేకముగాఁ దనుఁగొల్పి రాగ, మి॥ కుటమగు భక్తితో నినునికూరిమిపట్టి రఘూద్వహానుజుం॥ దటుకునఁ గాంచి, వందనశతంబానరించి, యనేకభంగులన్॥ స్ఫుటమృదుభాషణం బులను భూషణచేసి, ముదంబెలర్పఁగన్॥ ౨౫॥

ఉ॥ కానుకలిచ్చి యోదనుజఖండన! యోనరనాథచంద్ర! యో॥ దీ నశరణ్య! యోవిమలతేజ! భవన్నిజభృత్యుఁడంగదున్॥ సేనలతోడనెద్ది యటఁజెప్పుము వేగనొనర్తునన్నఁ, ద॥ ద్భానుతనూజుఁబిల్చి బహుభం గులనాదరణంబుసేయుచున్॥ ౨౬॥

చ॥ వినుముకపీంద్ర! యొక్కయవివేకపు రాక్షసుఁడిప్పుడుట్టిస॥ న్దు నులనుగోకదంబముల మూర్ఖతఁద్రుంపుచు, దేవకోటులన్॥ ఘనముగచా ధపెట్టుచును, గర్వముచే నెదురెందులేకయే॥ చిననదియెల్లఁదాపసులు చెప్పిన, వారలఁగాచెవేడుకన్॥ ౨౭॥

వ॥ ఇవిధంబునంగాచి యమృతహదానవుంబరిమార్చుటకుఁ బ్రతిజ్ఞ సేయువాఁడై పరపురుషాసాధ్యంబులగు వరంబులుపర మేష్టియొసంగ; అందులకునాలుగు సముద్రంబులు దాటవలయునని చింతింప నందుల కేనొయ్యనడాసి మీపంపున నేనొక్కరుండనే చతుర్దశభువనంబులుభ స్తీకరింతు; ఒక్కరక్కసితేనికై యింతవంతనొందనేల? యనిపలికినన లరి, యిందులకుసందియంబులేదు; అయినను బెక్కురక్కసులలోనొం టరిగమెలంగుట తగదనివిభీషణుండలంప నతండువచ్చి నససేనలతోఁజ నుదెంచెదననిచనియె; ఇంతకువచ్చునో, రాగలఁడో యెఱుంగము; నే నునుహనుమంతుండును నీతోడఁదద్వృత్తాంతంబుచెప్పి నీసహాయంబు గొనవచ్చితి మిటమీఁద నీదిభారంబని యూరకుండె; సుగ్రీవుండును ము దంబుననందులకు సమ్మతించి యిట్లనియె॥ ౨౮॥

శా॥ దేవా!వాండననెంత? వానరదమూదీప్తప్రతాపాగ్నికీ! లావ
గ్గంబెసఁగించి, దానవసముల్లాసాటవింగల్చి, ధూ! దేవాశింగరుణేం
చెదన్; మదినిఁ జింతింపంగమీకలఁగియీ! నావంటిప్రియభృత్యుఁడుండఁ
గ ధరానాథాగ్రచూడామణీ!॥ ౨౯॥

సీ॥ మలయాచలంబున మాల్యవంతంబున హేమవంతమునను మ
హేంద్రమునను! గనకాచలంబున గంధమాదనమున నీలాద్రి నల మల
యాళగిరిని! శేషాచలంబున సింధుపర్వతమున మునుమిడి యల ఋశ్య
మూకమునను! వనచరవర్గముల్ ఘనతతో నున్నారు; వారి రాఁబనిచె
ద, వచ్చుదనుకఁ! బంచరాత్రములిచట సమృద్ధినినుండుఁ! డనుచుఁ బా
ర్థింప లక్ష్మణుఁడనుమతించి! పంపకడనుండెఁబవనజవ్రమఁఖులలర! భా
నుజుండును రాఁబంచె బలమునెల్ల॥ 30॥

వ॥ ఇట్లు సుగ్రీవుండు సకలకుధరగహనతటాకంబుల కడకుఁ దన
భృత్యులంబనిచె; పనిచిన వారును దత్తతృప్తిదేశంబులకుం జని రాముని
పదంబులమీఁద నానవెట్టి యఖిలభల్లూకవానరనివహంబులంబిలిచి మ
రలఁజనుదెంచిరంత॥ 31॥

చ॥ మలయనగంబునుండి పలుమాఱును రామునిఁ బేరుకొంచు, వె
ల్వలుదశసంఖ్యదన్నుఁగొలువంగ రణోచితఘోరవాక్యముల్! సలుపు
చు, నాగ్భటంబుల దిశావలయంబులు తల్లడిల్లఁగాఁ! జెలఁగుచు వచ్చె
నప్పుడు సుషేణుఁడు, భానుసుతుండు మెచ్చఁగన్॥ 32॥

ఉ॥ వాలములన్తహకుధరవర్గములంబెకలించి మింటికా! భీలతవై
చి మల్లనవిబెట్టుగఁ బట్టుచు, హుంకరింపుచున్! హేలిఁబదారువెల్వల
పుడెమ్మినిఁ గొల్వఁగ గోముఖుండు, న! న్నిలుఁడుఁ గూడివచ్చిరల నీలన
గంబుననుండి చెచ్చెరన్॥ 33॥

ఉ॥ భర్తనగంబునుండి చలపాదికపుల్ నవలక్షగొల్వఁగా! నర్హి
వెల్వలైచనుచు, నప్రతిమానభుజాబలంబులన్! దుర్బదవృత్తి నార్చుచు
ను దోయధులెల్లఁగలంగిపొంగ, జ్యోతిర్ముఖుఁ డేగుడెంచె నతితీవ్ర
యంబున రాముఁడల్పుచున్॥ 34॥

చ॥ వివిధపరాక్రమస్థితుల వెల్వలుతో మ్మిదగొల్వ నభ్యమున్ భువి
యునునిండనార్చుచును, బొంగుచు, గంతులు వేయుచున్తహా జవము
ననిర్జరావళులు సన్నుతిసేయ విరోధిభీముతై । గవయుండు, గంధమా
దనుండు గ్రక్కునఁజేరిరి యుక్కుమీఱఁగన్॥ 3౫॥

చ॥ శతబలియున్, గవాక్షుండును, శౌర్యధురంధరుడైన మైందుం
డున్ । జతనముతోడఁగూడి దశసంఖ్యను వెల్వలు దమ్ముఁగొల్వ నీ । ఊతి
జములాక్కటంబెఱికి చేకొనితిప్పుచు, గంతులేయుచున్ । మతములఁ
జేరిరయ్యెడకు మాదిగిరింద్రమునుండియత్తఱిన్॥ 3౬॥

చ॥ మఱియు నదియునుంగాక మూడుకోట్లతో ద్వివిదుండును,
రెండర్చుగంబులతోఁ బనసుండును, ఎనుబదిసహస్రంబులతో భల్లుాక
నాయకుండును, ఏడక్షౌహిణులతో ఋషభుండును, పదునొకండుప
ద్మంబులతో వేగదర్శి తారక కుముదులునుగూడి నానాపర్వతంబుల
నుండి చనుదెంచి రవియెల్లను బండ్రేండువెల్వలయ్యె; కిష్కింధను,
ఋశ్యమూకంబునంగల వానరబలం బెనిమిదివెల్వలయ్యె; అన్నియును
డెబ్బదిరెండువెల్వలై ప్రవర్తిల్లెనంత॥ 37॥

సీ॥ శతకోటిలక్షలు శైలచరావళుల్ గదిసినమొనయనఁగానుబరఁ
గు మొనలఱువదిలక్షలనువుగాఁగూడిననదిలోకమున బారువనఁగనొ
చ్చు నట్టిబారువలుసహస్రంబుమూఁగిన నదినుహదశమన నవనిఁజెల్లు ।
దశములర్చుదమైన దానిపేరంబరసంఖ్యయందురు మంత్రజనములెల్ల ।
నట్టియంబరములు కోటిమైననొక్క వెల్వయనఁదగు నటువంటివెల్వ
లేడు । పదులు రెండును సేవించు భానుసుతుని నట్టివెల్లనుజేకూత న
ద్భుతముగ॥ 3౮॥

సీ॥ ఎచ్చోటఁజూచిన నచ్చోట నేలయినభంగిఁగనుపట్టి నిలుచు
వారుఁ । దమ ఘోరసింహనాదముల నక్షత్రముల్ దొరఁగ మిన్నులు
ముట్టఁబెరుఁగువారుఁ । గాలునిభాతిని వాలంబులంకించి యాలంబునకు
నసియాడువారుఁ । బర్వతంబులనిమ్మపండ్లచందంబున నటచేతులనుబంతు
లాడువారు । నుఱికిసాలమసీదముల్ పెఱికితెచ్చి । తినిరిఁబలునూలుచి

అబిఱుద్రెప్పువారు! నగుచుభూభాగ భూరినభోంతరాళ! మందుగపి
మయమైయుండెనట్టియెడను॥ ౩౯॥

సీ॥ సోమిత్రయపుడు తచ్చాఖామృగాభీలనైన్యంబుగని మహాశ్చర్య
మొంది! పావనిఁజూచి యోపరిమపున్యాత్మక! ధరణిలో నీకసాధ్యం
బుగలదే? యిన్నియునొక యెత్తు, నింతటికంటె నెక్కుదునీవుగావునఁ
దొడరవలసె; నెల్లిపుష్పమి యాత్ర కిదిలెస్స సుగ్రీవుఁ బయనంబు సే
యింపు రయముమీఱ! ననుడు సుగ్రీవుఁడేతెంచె ననిలజుండు! నతఁడు
మఱునాటియాత్రకు ననుమతించె! రాఘవానుజుండును మదిఁ బ్రమద
మండెఁ గపులు నాడాడ విడిసిరి విపులముగను॥ ౪౦॥

సీ॥ అంతసూర్యుండుగుంకె నపరాచలంబున; నారేయిలత్త్వణం
డరసిజాంబ! వంతునిరప్పించి, వింతగానాతనివలన నదీప్రభావములు,
గిరుల! మహిమంబులును, విసిర్తులతరుఘనలతల్, దేవదైత్యమహాను
భావములును, గపులపుట్టువులును, గరినసంగరవర్తనములును, గడు
సముద్రములతెఱుఁ, ముష్టియుద్ధప్రకారంబు, మొనసిపెనఁగు! లాడు
విధమును, బ్రదప శతాస్యగతులు, వానిమంతులతెఱుఁగును, బూనిక
లును! దెలిసికొనుచుండె నంతటఁడెల్ల వాఱె॥ ౪౧॥

క॥ భానుదయకాలంబున! భానుజుండుప్పొంగి రామభద్రానుజు
నింగానంగ వచ్చియిచ్చెను! దానగజశ్రేష్ఠ మొకటితగఁగపులలరన్॥ ౪౨॥

వ॥ ఇచ్చి తానును దారాప్రముఖనిఖిలసతీనిచయంబున కెఱుంగిం
చి వారిచేననుజ్ఞలుగొని, అంగదముఖానేకపుత్రపౌత్ర మహామాత్యవ
ర్గంబులుగొలువఁ బురంబు వెడలివచ్చె; లత్త్వణుండును భానుజదత్త మ
త్తకరటిఘంటాస్ఫులనకరుండై జూంబవ, త్సుషేణ, కుముద, నీల, గో
ముఖ, జ్యోతిర్ముఖ, శరభ, ఋషభ, మైంద, ద్వివిద, పనస, శతబలి,
గజ, గవయ, గవాక్ష, గంధమాదన, హనుమత్ప్రభృతులుగొలువనరు
గుడెంచె; సకలదళంబులును భూచరభేదరులై రాదొణంగిరంత॥ ౪౩॥

గీ॥ ధరణిదిర్దిరఁదిరిగె, భూధరములదరె, గలఁగె సప్తాంబురా
శులు, తలఁకెబ్రహ్మ, 'ఘనతరా'భీల సకలశాఖామృగప్ర! చండదో
ర్దండభండనోద్దండగతుల॥ ౪౪॥

గీ॥ అమ్మహూత్సవంబరసి రామానుజుండు! కలిగ విభవంబుమా
కు నీకతనఁగాడె! యనినఁ, బ్రణమిల్లి నీబంటునంతపలుక! నేల? యని ర
వితనయుండు నేగుచుండె॥ ౪౫॥

ఉ॥ ఏపుననట్లు భానుసుతుఁడేగి దళంబులతోడఁదా, నయో! ధ్యా
పుర! వేష్టితక్షితిధరాఘవనంబులఁజేర, గామధా! త్రిపతి తత్త దాగమన
రీతులుచారులచేనెఱింగి, యుద్ధీపితచిత్తుఁడై పనిచేఁ దీప్రతమంతులఁ
దానెదుర్కొనన్॥ ౪౬॥

ఉ॥ ఈగతిరామచంద్రుఁడు దినేశ్వరపుత్రునెదుర్కొనంగఁ దా!
వేగనమంతులన్ హితులవృద్ధులరాజులఁబంపనుబ్బి, తా! రాగురుభో
గవై భవధురంధరుఁ, డారవిపుత్రుఁడందఱన్! బాగుగనాదరించి పతిప
జ్జకు లత్తఱుఁగొల్చివచ్చుచున్॥ ౪౭॥

ఉ॥ రామునిఁ, బంక్తికంధరవిరాముని, నీలపయోదకోమల! శ్యా
ముని, మాసిహృత్కుముదసంచయసోముని, సత్యభాషణ! స్తోముని,
సార్వభౌముని, విశుద్ధసుకీర్తి గుణాభిరామునిన్! ధీమణియైన భానుజుఁ
డు దిగ్గనఁగాంచిముదంబునెకొనన్॥ ౪౮॥

ఉ॥ కాంచితదీయదివ్యపదకంజయుగంబులమీఁదవ్రాలి, తా! సం
చితభక్తి లేచి దనుజానుజుఁడైన విభీషణున్ దయా! సంచితవృత్తిఁగొఁ
గిటను జక్కఁగఁబట్టి, సుమంతముఖ్యులన్! మించుగ నాదరించి, మఱి
మెల్లనరామునిఁజేరి యిట్లనెన్॥ ౪౯॥

సీ॥ ఇనకులోద్ధరణాయ, దనుజసంహరణాయ, రామాయ, తే న
మోరాఘవాయ; ప్రవిమలసుగుణాయ, ప్రణతమానిగణాయ, రా
మాయ, తేనమోరాఘవాయ; భువనప్రశస్తాయ, భవభయహరణా
య, రామాయ, తే నమోరాఘవాయ; భండనోద్ధండాయ, దండిత
వృజినాయ, రామాయ, తే నమోరాఘవాయ; రసికజనసార్వభౌ
మాయ, రాఘవాయ, రావణాటవీదహనాయ, రాఘవాయ, రా
మణీయకృపాత్మనే, రాఘవాయ, రామచంద్రాయ, తే నమో రాఘ
వాయ॥ ౫౦॥

వ॥ అసిమటియు బహుభాంగుల వినుతింప సుగ్రీవునిన్ గుచ్చి యా
లింగనంబు గావించి యతండును, దానును, వీభీషణుండును, లక్ష్మ
ణుండును, సుకుంతుండును, వశిష్ఠుండును వానరబలావలోకనాభిలా
షులై, భేరీమృదంగ వైణిక కాహళ పణవ థకాగ్రనేక శంఖ వేణువీ
ణాదినాదంబులు చెలంగ రథంబులెక్కి వచ్చి దక్షిణగోపురంబెక్కి
రప్పుడు॥ ౫౧॥

సీ॥ ఒకకపినిఁగికి నుంకించిగిరివైవ, నెగసి యొక్కఁడు దానిఁ బగు
లఁదన్ను; నొక వానరుఁడు రవినొడయలంఘించిన, నొక్కఁడు వాని
పైనుమిసినవ్వు; నొక మక్కటుఁడు 'చెట్లు' పెకలించితెచ్చిన, నవిపుచ్చు
కొనఁబీఁకులాడునొకఁడు; ఒకకోతియిగిలించి యొగిఁబండ్లుచూపినఁ,
గఱచునొక్కఁడు వానిఁబటచుదనుక; నొకఁడు రాఘవ! ననుఁబూడు
మొక్కరుండ! శతముఖునిఁదుగ్రింతుననివచ్చుఁ జౌకళించు; దండిగానేనె
యిక్కడనుండివాని! వాలమునఁదెత్తునని కూయవచ్చు నొకఁడు॥ ౫౨॥

సీ॥ అక్కపిచుబుకదీర్ఘభీరోమముల్ సలిమీఁగ గనుపట్టు నాచు
గాఁగ! వనచరవారదుర్వారశౌర్యంబులు భాతిగాఁ గనరాని లోఁతు
గాఁగ! నొగి వానరోద్దండహుంకృతిధ్వానముల్ కూగ్రాంబుచరమహా
ఘోషగాఁగ! బద్ధాప్తనందనప్రాకటాజ్ఞావిలంఘన మదిచెలియలికట్ట
గాఁగ! నగచరులకోపములు బడచాగ్నిగాఁగ! నవ్వుతెలుపది విపులఘో
నంబుగాఁగ! భాసురంబగు సకలసేనాసముద్ర! మవ్వుడిషింఁచె రఘు
రాముఁడద్భుతముగ॥ ౫౩॥

గీ॥ తనమనంబున హర్షించి యినజాఁజూచి! కరుణమీఱంగ వెండి
యుఁగొఁగిలించి! మెచ్చియతనికేదెప్పించి యిచ్చె నొక య! మూల్య
మాణిక్యహారంబు మోదమునను॥ ౫౪॥

గీ॥ ఇట్లుమన్నించివెండియు నినజాఁగనుచు! నేఁడి జ్యోతిర్మృగంబు?
నీలుఁడేఁడి? యేఁడి! కుముదం? దాగవయుఁడు నేఁడి? కమలమిత్ర! పు
త్ర! వేర్వేర నెఱుఁగింపు చిత్రముగను॥ ౫౫॥

వ॥ అనిన నొయ్యనఁ దన కేల నమ్మహిపాలతనయునకుఁ గవులం
జూపి సుగ్రీవుండ్లిట్లనియె॥ ౫౬॥

క॥ బహుకపిబలములు చుటును| రహిమీఱఁగఁ దన్నుఁగొలువరా
ఘవ! మిమ్మే! విహితముగఁ జూచుచుండెడు| మహనీయబలుండు గంధ
మాదనుఁడధిపా!॥ ౫౭॥

క॥ తరుచరులు గంతులిడఁగా| మురియుచు వాలంబు పీఠముగఁజే
సి మహా! గిరిఁబోలి చలనమొందెడు| గురుతరదోర్బలఁడు వాఁడె గో
ముఖుఁడు నృపా!॥ ౫౮॥

క॥ ఆర్చుచుఁ గవులాహవముఁ| బేర్చుచునభ్రమములుముట్టఁబెరుఁగు
చుఁ గొలువం! గార్చిచ్చువోలె నడుమను| గూర్చుండినవాఁడు దేవ! ఈ
ముదుఁడు సుప్తి॥ ౫౯॥

క॥ భీమారిశుషకతరువన! ధూమధ్వజులద్రుచరపతులు దనుఁ గొ
లువం! బ్రేమనునున్నాఁడురుసం | గ్రామధురంధరుఁడు వాఁడు గవ
యుఁడునాథా!॥ ౬౦॥

క॥ భూతలము వణక తనయట! చేత గిరిత్రయము నేర్పుచే నుని
చిరణ! భ్యాతివహించెను గణకన్! జ్యోతిర్ముఖుఁడల్ల వాఁడె చూడుము
రమణా!॥ ౬౧॥

క॥ వాలంబాయినుపై నా! భీలంబుగఁజూచి కవులభేద్యులుగొలు
వన్! ఆలంబున కఱ్ఱాడెడు! నీలునిఁగనుఁగొంటె సకలనృపలోకమణీ!॥

క॥ తనసాహసంబు గనఁబడ! ఘనసాలయుగంబు చేతఁ గదియిం
చి శతా! స్మరింజంపఁబూని నిలిచెం! బనసుండదె చూడు ధరణిపాల
వరేణ్యా!॥ ౬౩॥

గీ॥ విపులదోర్బలశౌర్యులు కవులుగదిసి! నేలయినవిధమున నిం
ది కొలువ! నాహవమునకుఁ గణక నఱ్ఱాడఁ దొడఁగె! నాగవాత్సునిఁ
బూచితే యసురదమన!॥ ౬౪॥

గీ॥ ఎపుడు సంగరమిబ్బు? నాకెపుడు బాహు! ధండకంఠూతిమా
ను? నుద్దండభండ! నముననెచ్చుదు రిపుదళనంబొనర్తు? ననుచుఁ బలికె
డు నాఁడు గజాఘ్నిఁడధిప!॥ ౬౫॥

గీ॥ మునుపెఱుంగవె పింగళాక్షుని నిమేష! మాత్రమనఁ గూల్చె

నప్రతిమానబలుఁడు! యివుడుమిముఁజూచి దండంబులిడఁగఁజొచ్చె! శ
రభుఁడదెచూడు రఘురామసార్వభౌమ!॥ ౬౬॥

గీ॥ వితతముగఁ గపులేనూటువేలు బలిసి! జతనమునఁ గొల్వ హే
మాదిచందమునను! మదినిఁబొదలుచునున్నాఁడు మానవేంద్ర!॥ శతబ
లినిఁజూడు మద్దివృక్షంబుక్రింద॥ ౬౭॥

గీ॥ ఒక్కరుండనె శతముఖునుకగఁగించి! రాహుభద్రుని మెప్పింతు
రణములోన! ననుచునాభీలవాలమల్లార్పఁదొడఁగె! వాఁడె వృషభుం
డు చూచితే వరగుణాధ్య!॥ ౬౮॥

వ॥ అనిమటియును సుగ్రీవుండందట వేర్వేర నెఱింగింపుచునుండ
రామచంద్రుని చరణారవిందసందర్శనకుతూహలాయత్త చిత్తులై తమ
తమబలంబులతో నిలిచిరాసమయంబున॥ ౬౯॥

శా॥ అభిశ్యామసమానదేహుఁడు, సముద్యతుఁడందమందారస!
చ్చభాగిస్యోగుఁడు, విక్రమప్రకటరక్షోగర్భవిచ్ఛేదనో! గ్రీభూమం
డలుఁ, డాహవాహితభుజాగర్వప్రహారాతిశో! ర్యభాజిష్ణుఁడు, జాం
బవంతుఁడట మోదాత్తుండు వచ్చెన్వెసన్॥ ౭౦॥

శా॥ భూష్యాలంకరణస్ఫుటాంగుఁడు, దయాంభోరాశి, షట్పా
స్త్రస! ద్భాష్యార్థజ్ఞుఁడు, శత్రుదానవమహాభివ్రాహ! వాతూలుఁ
డా! యుష్యశ్రీహసితాబ్జసంభవుఁడు, శోర్యోగుండు, రామాయణ!
ప్రేష్యాత్తుండు, మరుత్సుతుండు తగనర్థిన్వచ్చె నహోటికిన్॥ ౭౧॥

శా॥ చండారకప్రతిమానతేజుఁడు, మహిమాత్సాహుండు, యు
ద్ధక్రియా! పాండిత్యుం, డసమానవిక్రముఁడు, శుంభద్వాలగఁడూషి
తా! ఖండాకాశవిమండలుండు, ప్రతిపక్షప్రకటోద్బద్ధజా! దండ
చ్ఛేదనసత్వుఁ, డాగవయుఁ డంతన్వచ్చె మోదాత్తుఁడై॥ ౭౨॥

శా॥ ధూర్తారాతివిశాలశుష్కవనవాతూలప్రయుక్తోగ్రసం! వ
ర్తాభీలదవానలుండు, గిరిరాడ్వత్సుండు, రక్షోనిశా! మార్తాండుండు,
ఘనుండు, నీలుఁడటఁ బ్రేమన్వచ్చెనందందనో! యూర్తత్రాణపరాయ
ణా! రఘువరా! యంచున్త మహాత్సాహుఁడై॥ ౭౩॥

శా॥ ఉద్యత్సత్వత్వణీకృతాసురభటవ్యూహుండు, నిత్యోజ్వలదీప్తి
ద్యుత్సన్నిభలోచనుండు, త్రిజగద్విఖ్యాతశీలుండు, దోస్సద్యస్సంజనిత
ప్రతాపుండు, శతాస్యచ్ఛేదనాభీలయు । ధోద్యోగంబున వచ్చే మైం
దుండు ముదంబాప్పన్ దొరల్ మెచ్చంగన్॥ ౭౪॥

శా॥ గంధర్వామరకిన్నరాదు లితండుద్గాధాహవోద్యద్గదా! సం
ధానప్రబలప్రవీణుండని యిచ్చన్ మెచ్చ నుప్పొంగి గ! ర్వాంధుండౌ శ
తకంతుంజంపుటకు కౌద్రావేశుండై వచ్చే స! ద్గంధాంగుండగు గంధ
మాదనుండు వేగన్ రాఘవుంబూడంగన్॥ ౭౫॥

శా॥ వత్సా! రమ్మని నన్నుఁబిల్చి, త్రిజగద్వైకల్య నారాక్షసున్!
మాత్సర్యంబునఁగూల్చి రమ్మనునొకో మానాథుఁ, డల్లైన నే! నుత్సా
హంబునఁబోయి మెల్లన శతాస్యంజంపి మెప్పింతుఁగా! హృత్సాకల్య
తనంచువచ్చే నటకున్ హేలిన్సుషేణుండొగిన్॥ ౭౬॥

వ॥ మఱియు నదియునుంగాక పేరెన్నికైన మహావనచరు లచ
టికినరుదెంచినంగాంచి హర్షించి, రాఘవుండును వారివారికిం దగుతె
ఱంగుల గనక మణిమయాంగదంబులును, దివ్యాంబరంబులును దోరహా
తుగానిచ్చి, హనుమజ్జాంబవంతాదులఁ గరుణాసముద్రంబుల నోలలా
డించి, బహువిధంబులమన్నించి, బలంబులనొక్క రమ్యస్తలంబున విడి
య నియమించి, సుగ్రీవాంగదుల సాకేతనగరంబున నుంచె; రాక్షస
వానరబలంబులును రామునకుదేవతలొసంగిన వరంబునంజేసి తృష్ణా
శనంబులవలన నిరపేక్షులైయుండిరి; అంతభరతశత్రుఘ్నులం గొలిచి
కాంభోజదేశాధీశుండగు నీలుండును, యవనపతియగుపృషధుండును,
సౌరాష్ట్రనాయకుండగు సంవరణుండును, బర్బరనాథుండగు ప్రదీ
ప్తుండును, కాన్తిగరమణుండగు భరతుండును, మలయాళ భర్తయగు
తృభంగుండును, కోసలాధీశ్వరుండగు భీముండును, పాంచాలవరుండ
గు నీలకేశుండును, విదర్భపాలుండగు స్థితాస్యుండును, ద్రవిడభర్త
యగు సుధీప్తుండును, గౌళ, కర్ణాట, పులింద, లాట, కొంకణ, టెంక
ణ, మత్స్య, గాంధారరాజులును జతురంగ బలంబులుగొలువ ద్వాద

శాక్షాహిణులతోడ నయోధ్యానగరంబుడాసిన వారినివేర్వేరనాదరించి, తగినవిడుదలనుండఁబంచి, తానునుమఱునాఁడు విద్యత్కవిగాయకపశిష్ట సకలపురోహితభూసురానేకాశీర్వాదంబు లెసంగ నుత్సవంబంది, సూర్యసిద్ధాంతులచే శుభముహూర్తంబుదెలిసి, భేరీమృదంగ ధక్కాపణవశంఖాది నినాదంబులు భోరునఁగలంగ భరతాది సోదరులును, కుశలవాదిపుత్రులును, విజయాదిపౌత్రులును, సుమంతాది మంత్రులును, విభీషణాదిరాక్షసులును, హనుమత్సుగ్రీవజాంబవంతాదివానరభల్లూకప్రభువులునుగొలువ సకలమనుజుదనుజువనచరసేనామధ్యంబునకరుగుదెంచి, అఖిలశాఖామృగంబులరావించి, అయిదేసివెల్వలకు నొక్కొక్కరాజు నేర్పరింపవలెనని కుముద, గవాక్ష, నీల, గవగా, గంధమాదన, గోముఖ, జ్యోతిర్ముఖ, మైంద, ద్వివిద, పనస, ఋషభ, శరభ, నల, గజ, కేసరులను ముఖ్యవానరులకుఁ బదునేగురికిఁ బట్టంబులుగట్టి, వారికెల్లయుద్ధసమయంబుదెలుప జాఁబవంతునినియోగించి, యిందఱుఁగా పాదుషని హనుమంతునింబ్రతిష్ఠించి, అమృతహాసేనకుదండ నాయకునిగా సుగ్రీవునభిషిక్తుంజేసి పట్టంబుగట్టి, యువరాజుపట్టంబున కంగదుంబాటించి, అందఱునొక్కపొఁజుగాఁజేసి, అమృతహృదయాంబునకుఁ జుట్టును రాక్షసద్వాదశాక్షాహిణులనుండ నాజ్ఞాపించి, సకలదేశాధిపచమూసముదయంబు నవలోకించి, తద్బలంబు మూడుమొనలుగానేర్పరించి, అమ్మాడింటికి భరతశత్రుఘ్ను లత్త్వణుల సధిపతులుగాసమకట్టి వారికిచాసటగాఁ బుత్రపౌత్రాదులనిలిపి, వారికిఁదోడుగానుత్తమతురంగ సహస్రంబులనేర్చి, వానికింబ్రాపుగా గంధదంతావళంబులంబూన్చి, వానికిసహాయంబుగా రథసముదయంబును నిలిపి, వానికింఁగావలిగా భటసముదయంబులనియమించి మఱియును॥ ౭౭॥

క॥ మానవవానరదానవ! సేనలనడిపింప నాసుషేణునిఁ, దేజోభానుని, దైర్యసైర్యని! ధానునిరావించియతనిఁ దగ మన్నించెన్॥ ౭౮॥

క॥ మన్నించిరాఘవేశ్వరుఁడన్నిదళంబులకుఁదత్తదధినాథులకున్ । ఎన్నఁబతిత్వముమీఱఁగఁ బన్నగసురలలరఁబట్టభద్రుండయ్యెన్॥ ౭౯॥

క॥ అప్పుడు సంతోషంబునఁ గుప్పలుగొనఁ గునువవృష్టిగురిసిరిను
రలుం! జప్పుడుగ మొఱసెభేరులు! తప్పక కాహళులుశంఖతతులవిమ్రో
సెన్॥ ౮౦॥

సీ॥ అమృతహారవముచేనాకాశమల్లాడె; బ్రహ్మాండమటుపట పటనఁ
బగిలె; నమృతహారమునకహిరాయఁడోర్వక తలవంచుకొనెరసా తల
మునందు; నమృతహారభీషణంబరసిమైసగముగా శివుఁడునుజాలిఁగృశింపఁ
దొడఁగె; నమృతహారాటికినఖిలదిగ్గజములు మొనదప్పియొక్కొక్కమూ
లదాఁగె; గాలమరయుచునుండె బంకజభవుండు; తలఁకియప్పు
డుమృత్యువుతల్లడిలై; వారినిధులెల్లఁబిండలివందులయ్యె; నస్తగిరిశృం
గమునవ్రాలెనంతనినుఁడు॥ ౮౧॥

సీ॥ ఉర్వీశ్వరుఁడును గాలాచితకృత్యముల్ సలిపి సంగరమహూ
త్సాహమునను! బంతంబుతోజాంబవంతునిరప్పించి'తగవాని'వలనఁబ్ర
తాపలంక! కరిగెడుమార్గంబు, నమ్మార్గమునఁగల మహిమంబులును,
హనుమంతులెఱఁగు, నతనిలావునఁ జతురబ్ధిలంఘన మొనరింపవచ్చుట
యును, సొంపుమీఱఁ దెలిసియమృతహారమహావిడిదికిని బనిచె! దమరు
నంతటసీతాగృహమునకెగి! యచటఁదమ్ములుదానును నారగించి! విడి
యములుచేసి యసదృశవిభవములను॥ ౮౨॥

వ॥ తదనంతరంబ తమగురుండగు వసిష్ఠునిరావించి, అతండును,
దానును, సహోదరులును, శతకంఠునిఁదృణీకరించు వనచరవృక్షాహమ
హిమంబులును, రాక్షసబల పరాక్రమంబులును, సకల దేశాధీశుల
ప్రతాపంబులును వక్కాణించుచునుండ నాసమయమంబున సీతామ
హాదేవి తనజీవితేశ్వరుండగు రఘునాయకుని పలుకులఁ గరుణారసం
బులూలుకఁ గడకంట నవలోకించి మృదు మధుర వచనంబుల మెల్లన
నిట్లనియె॥ ౮౩॥

సీ॥ ప్రాణవల్లభ! మున్ను బంక్తికంధరుతోడఁ బోరునప్పటి భవ
ద్భూరిచాహు! బలపరాక్రమములు, బాణసంధాన చాతురియును, ద
దుపసంహరణములును, రథగతిక్రమము, సారథిచమత్కృతియును, సు

త్తరప్రత్యుత్తరోన్నతియును! గడుచిత్రమని చెప్పఁగా విని యింకమీరు వెలయంగయుద్ధంబు నలుపునపుడు! చూడఁగాఁగోరిమఱొక రత్నోగ తేంద్రుఁ! డెప్పుడుదయించునోయని యెదురుచూతుఁ! గామ్యమెల్లనుఘ లియింపఁగలిగెనేఁడు! మీజయముఁగాఁతుననుఁగొనియాజికరుగు॥౪౪॥

ఉ॥ పూనిశతాస్యఁడున్, యమునిపోలికమీరును సంగరంబులో! నేనుఁగుతోడనేనుఁగు, మృగేంద్రముతోడమృగేంద్రమున్,దవో! గ్రాన లమున్దవానలము, నద్రియునద్రియు డాయుకైవడిన్, సేనలలోనఁబో రెడివిశేషముచూచెదఁ జిత్తగింపవే॥ ౪౫॥

చ॥ అనవరతంబుతోభన గృహంబునకున్, మఘమాచరించుతా! పు నకును, సద్ర్వతంబులను బొందుగసల్పెడిసీమకున్, శ్రుతుల్! వినఁజనుచో టికిన్, సకలవిశ్వభయప్రదయుద్ధభూమికిన్! వనితలతోడఁగూడి చనవ చ్చుటెఱుంగవె పాణినాయకా!॥ ౪౬॥

చ॥ అనవినిరాఘవుండు హృదయంబున నద్భుతమందియంది, యీ! వనజదళాక్షి కీకలహవాంఛజనించుటకేమిహేతువో! వినుమవియెన్నఁ డిట్టి యవివేకపు యాత్రకు సమృతింపది! ట్లనుకొననేల? దైవకృతమం తయుఁదప్పునె యెన్నిభంగులన్॥ ౪౭॥

వ॥ అనియిట్లు డోలాయమానమానసుండై వెండియు నిజాంగనం గాంచి తదీయశరీరసంజనిత తేజోవిశేషంబు మధ్యాహ్న మార్తాండ మండలంబును ధిక్కరించి సకలబ్రహ్మాండంబులు పిక్కటిల్లఁ దన కన్ను గవకు మిటుమిట్లుగొలుపఁ దలయూఁచి, యిట్టిసహాయంబున శతకం తునిఁదృణలీల సాధింపవచ్చునని వెండియు జానకి నిజాకారంబు వీక్షిం చి లోకంబులఁగలుగు రాజకుమారికాజనంబుల యట్లు భావింపుచు మ నుజవేషుండుగావున నమృతహామహిమావిశేషంబులు తెలియ నలవిగాక భరత శత్రుఘ్న లక్ష్మణులమొగంబులుచూచి వారును వశిష్ఠుండును వి నుచుండ సీ తామహాదేవికిట్లనియె॥ ౪౮॥

సీ॥ చిలుకపల్కులువిని యులుకు కోమలివి దుర్విమతార్భటంబులు వినఁగఁగలవె? ఎదురెవ్వరాడిన మదిఁ గుందు సుగుణపు ప్రత్యర్థిభాష

లు పడఁగఁగలవె? వెన్నెలకాకకు వెఱచెడి యబల వత్సగ్రబాణాగ్ని
కినోర్వఁగలవె? స్ఫటికంపుసోపానపంక్తులనొంటిమై నిలలేవు రథము
పై నిలువఁగలవె? ఏలపలికితి, వీబుద్ధియెట్లుపుట్టె? గలహగతులేడ?
నీవేడ? గమనమేడ? శతముఖుఁజంపి వానిదేశమునఁగలుగు ! వస్తువు
లు నీకుఁ గొనితెత్తు వలవదుడుగు॥ ౪౯॥

సీ॥ ఆరూఢమధురవీనారవంబులుగావు ప్రతిభటాభీలహుంకృతు
లుగాని! కళ్యాణసమయసత్కాంతావ్రజముగాదు భయదరాక్షసక
దంబములుగాని! కొలఁదివాసించు కుంకుమగంధమదిగాదు మణిరక్త
జంబాలమయముగాని! పర్యంకమల్లికాప్రసవమార్గముగాదు చంపభ
ల్లప్రసవంబుగాని! తలఁపసుఖకేళిగాదు యుద్ధంబుగాని! మురియుట
లుగావు ఘనమృత్యుముఖముగాని! నాతి! మున్నిట్లు చని మోసపోతి
గాదె! రాకకూడదు వికచనాశీకనయన!॥ ౫౦॥

సీ॥ నావినితనమాట నాధుండనుగ్రహించుటయులేకున్ననించుకత
లంకి! బాష్పారుణితనేత్ర పద్మయైమోమటవాంచి యల్లననేల వ్రాసి
కొనుచు! బతిమోముచూచుచుబటుకుచోపరిదివ్యచేలాంచలము గండ
సీమనొత్తి! పలుకుదునోయనిపలికినఁ దా మల్లి పలుకునోపలకఁడోయ
లుకననుచు! భయము, భక్తియు, మద్దండభండనప్ర! యాణవాంఛయుఁ
దనహృదయమునఁబెనఁగ! నావసిష్ఠుండు మఱుదులునతిముదమున! వి
నఁగఁ గ్రమ్మఱుబలికెనవ్విభునితోడ॥ ౫౧॥

గీ॥ ధరణినాయక! వినవయ్యతావకీయ! మహితభుజ పర్వతంబుల
మఱువునందు! నిలిచిచూచెదఁబోరమీనేర్పునేను! సమరయాత్రకు భం
గంబుసలుపఁదగునె?॥ ౫౨॥

వ॥ అనిమఱియుననేక ప్రకారంబుల జనవరునిమనసు రంజిల్లంజే
సె పదంబులం బడిన లేవనెత్తి రఘువరుండు నిజగురు ముఖావలోకనం
బుగావించి యిందుకెయ్యది తెఱంగన్న సకలవిద్యా గరిష్ఠుండగు వశి
ష్ఠుండు నిజతపోమహిమంబువలన భూతభవిష్యద్వర్తమాన ప్రవర్తనం
బుల తెఱంగులెఱుంగుంగావున జానకీప్రభావంబుదెలిసి, యష్టహాశక్తి

వలన శతకంతుని మరణంబును, రామనిజయంబును నిశ్చయంబుచేసి
యేకాంతంబుననీట్లనియె॥ ౯౩॥

గీ॥ రామ! మీరామగోరెడి రాక కనుమ! తించి చనుమావధూటి
యేతెంచినపుడె! యత్తుహామూర్తి వలన శతాస్యఁడీల్లు । జయము చే
కూలు మీకునుసత్యముగను॥ ౯౪॥

మ॥ అదియెట్లన్నఁ దదీయదైత్యవరుఁడాయజ్ఞాననుంగూర్చి సౌం।
పొదవన్ ఘోరతపంబుచేసి, మఱిచాగొప్పంగమెప్పించి, సా! రడయా!
శాంతవిచార! నాకుఁబరుషప్రాణంబుచేఁ జావులే! దదిసత్యంబుగ ని
త్తుటంచును వరంబాభీలతంగైకొనెన్॥ ౯౫॥

ఉ॥ కాన నభేద్యుఁడైన శతకంతుఁడు జానకిచే నణంగునుఁ! గాని
మఱొండుశౌర్యులనుగైకొనఁ; డంగనచేతఁజచ్చటల్! మానవనాథ! సి
ద్ధమది; మావచనంబులు కల్లగావు సు! మ్మానలినాక్షిఁదోడుకొని యా
హవభూమికిఁ బోవు టొప్పుగున్॥ ౯౬॥

సీ॥ ఏతల్లిదాసదాసీతతుల్ బ్రహ్మసదాశివ విష్ణులుఁ దత్సతులును!
పరఁగ నేతరుణి నివాళి పల్లెరములు బంధురకైరవపద్మహితులు! ఏయ
మ్మబోనపుటిఁడ్లనఁజెలువొందఁ దలపోయఁగా సప్తజలనిధులును! ఏమ
హాశక్తికి నెల్లబ్రహ్మాండంబు లనవరతంబును నాటపట్లు! ఒనర నేసతి
యూర్పుల నుదయమైరి! మూడుమూర్తులు, నీజగన్ములమెద్ది! యప్పు
రజ్యోతి సీతగానాత్మఁదలఁపు! కేవలాంగనగాఁజూడకీవున్యపతి!॥౯౭॥

వ॥ ఈపరమరహస్యంబు బాహ్యంబుగాకుండ నీచిత్తమందునునిచి
సీతాసమేతుండవై యుద్ధంబునకరిగి శతకంతునిం బరిమాచ్చి గొబ్బున
మరలి రమ్మని యాశీర్వదించి వెండియు వసిష్ఠుండు రామచంద్రుని
కీట్లనియె॥ ౯౮॥

గీ॥ అంతఫల్గునియెల్లిదినాంతమైనఁ! గమలమితుఁడు గగనమధ్య
మునఁగదియ! జైత్రీయాత్రకు నప్పుడేచనఁగవలయు । మనసు రంజిల్లె
మామను జనవరేణ్య!॥ ౯౯॥

గీ॥ అర్తురక్షక! యిట్టిముహూర్త మందుఁ । గదలి శతకంతుఁ బరి

మార్పుకదనమునను! అస్త్రశస్త్రాధిపతుల నీయాత్మదలంపు! సేననె
ల్లను బురికొల్పు మానవేంద్ర!॥ ౧౦౦॥

వ॥ అనినవిని రామచంద్రుండును సాంద్రతరాశ్చర్య మానసుండై
జానకీప్రయాణంబునకు సమ్మతించి సంభ్రమింపుచునుండె; వశిష్ఠుండు
ను గృహంబున కరిగె; తమ్ములును మిత్రులును దమతమ విడుదులకుం
జనిరి; రఘునాయకుండును సుఖనిద్రం జెందె; అంత నుషఃకాలంబున
మంగళపాఠకులరుదెంచి వీణానాదంబుల నింపుసొంపుగా భూపాల,
దేశాక్షి, దేవగాంధారి, మలహరి, నారాయణి, వసంతాదిరాగంబు
ల ననురాగంబు గావించి, వానిమిత్రంబులు, నయనంబులు, కాలంబు
లును, లఘుముఖిడోలాదివితానంబులును, లవుర సౌరవ రవంబులును,
మధుర మందర హృదయ తానకంబులును, రామస్థాయిరవంబులును,
సరిగమపధనిసాది స్వరభేదంబులును, కళికో, త్కళిక, జంపె, మట్టి
మ, అటతాళ, ఏక తాళ, త్రిపుట, రూపక ముఖానేక తాళంబులును
దెలిపి యిట్లనిరి॥ ౧౦౧॥

సీ॥ సమరతలోత్సాహ! జయగుణసందోహ! మేఘకోమలదేహ
మేలుకొనుము; మునిజనవనచైత్ర! వనరుహదళనేత్ర! మిత్రవంశపవి
త్ర! మేలుకొనుము; దళితశంకరచాప! కలితజయూటోప! మృదుభాష
ణకలాప! మేలుకొనుము; వితతశుభాచార! విమతరాడ్గజవార మృగ
నాయకకిశోర! మేలుకొనుము; అనుచురావణకుంభకర్ణాదీదైత్య! సం
హృతిస్తవగీతముల్ సలుపనలరి! భానువంశుండు తనముఖపద్మమలర!
మేలుదేరంగ నొయ్యనమేలుకొనియె॥ ౧౦౨॥

శా॥ ఈరీతింపగ మేలుకాంచి, వసుధాధీశుండు కాలోచితా! చా
రంబుల్ గడతేర్చి, భూసురనమస్కారంబులుంజేసి, త | త్కారుణ్యం
బున దీవెనల్ గొనుచు సంగ్రామప్రయత్నంబునన్! భూరిప్రస్ఫుటసతిగ
రీటగుచటం బూనెన్తుదంబొప్పగన్॥ ౧౦౩॥

క॥ అన్నరవరుని శిరంబునన్! జెన్నలరె గిరిటమవుడు జిగిమించు
చుం బూ! రోవొన్నతగిరిశిఖరంబున! సన్నిహితహహంకరులబోలె జర్చిం
పంగన్॥ ౧౦౪॥

ప॥ అదియునుగాక మఱియు ననేకచిత్రమణిభూషణపరంపరలు, దివ్యాంబరంబులుధరియించినంగనుంగొని సీతామహాదేవితనపతివ్రతాధర్మంజే భూషణంబుగాని కొండాకయలంకారంబులుగలవేయని సమరప్రయాణప్రయత్నంబుననుండెనంత॥ ౧౦౫॥

గీ॥ దేవభూదేవతతులు నుతింప, యాత్ర॥ కావశిష్టండు నిదిసమయంబనంగఁ బరఁగ రాక్షసలోకగర్భములువగుల॥ నపుడు చటపించె జైత్రస్రయాణభేరి॥ ౧౦౬॥

మహాస్కంద॥ అదరెన్ బ్రహ్మాండభాండం ; లరుదుగఁ జలనంబుదె సప్తాంబురాశుల్; బెదరెన్నక్షత్రసంక్తుల్ జిగిబిగి; బరమేష్టిన్భయంబందెన త్తన్; బెదరెన్ దిగ్దానదంతుల్; బిటబిటదిరిగెన్ భీషణంబై కులాదుగ్రీల్; పదలెంగాలుండు జీవవ్రజములఁ గెడపన్ వచ్చె నిర్వాణమంచున్॥ ౧౦౭॥

క॥ తదనంతరమున రాఘవుఁ డొదవినమోదమున శుభముహూర్తముతోడన్ సుదతియుఁ దానును గడు నె॥ మృది జేసెను దల్లులకు నమస్కరణంబుల్॥ ౧౦౮॥

క॥ చేసినఁగొడుకును గోడలిఁ గోసలరాజేంద్రతనయకుశలతమెఱయన్ । భాసిల్లుచు దీవింపఁగ । నాసుదతుల వీడుకొని రయంబున వెడలెన్॥ ౧౦౯॥

క॥ భరతశత్రుఘ్నులత్కణు । లరుదుగ దీవింప వెడలి రగ్రజుతోడఁ గరమొప్పఁ బుత్రపౌత్రులు । నరిగిరి రయమునఁ గనత్సురాధిపుల లరన్॥ ౧౧౦॥

ప॥ ఇవిధంబునఁ బుత్రపౌత్రనిచయంబును, సకలబంధునివహంబును దనతోడ నడువ నంతఃపురంబు దా నభిజిస్తుహూర్తంబున వెడలి, సుమంతాదిమంతుల నయోధ్యాపుర పరిపాలనంబునకు నియోగించి, పురుషమధ్యంబునం జనుసమయంబున॥ ౧౧౧॥

సీ॥ శ్రీరస్తు భూపాలశేఖరా ! యని సర్వగీర్వాణజనము లాశీర్వాదింప॥ శుభమస్తుసౌజన్యచూడామణి! యటంచు విప్రవర్గములు దీవింపు

చుండఁ నెలమిసవస్త్రగ్రహైకాదశస్థానఫలమస్తనుచు జ్యోతిషులుచెలం
గఁ నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగఁ గవీశ్వరులు గవిత్వలక్షణముఁ జెలు
పఁగఁ గాంతలభ్రాంతిపోజ్వలకలితభర్త । హర్త్యైరమ్యాగ్రముల నెక్కి
యలరుకొనుచు నగుచు దూర్వాక్షతత్రసూనములుచల్లఁగఁ బూర్ణకుం
భద్వయంబును బొగడఁగనుచు॥౧౧౨॥

ఉ॥ హాటక కేతనంబును, జయప్రదప్రోడశరత్నచక్రముల్, కోటి
మహేశ్వరగుంటికలు, ఘోరశరాసనతూణయుగ్మముల్, । హాటకమై
నసారధియు, నద్భుతవర్తభయంకరస్ఫురఁ ఘోటసహస్రముంగల య
కుంతితదివ్యరథంబుఁ గన్గొనెన్॥ ౧౧౩॥

చ॥ కనుఁగొనిఘంటికాపణవకాహశభేరిమృదంగవాద్యముల్ । వన
ధిపరీత భూస్థలి నవక్రత నిండుచు భోరుగొల్పఁగాఁ దనగురుఁడావళి
వృండు ముదంబున మున్నెయనుగ్రహింప నఁ య్యనకులనాథుఁడెక్కఁ
దనయింతియుఁ దాను సురాలిమెచ్చఁగన్॥ ౧౧౪॥

గీ॥ రాజదేవేంద్రుఁడైనట్టి రాఘవుండు । రథముమీదను జూపట్టె
రమణితోడఁ ద్రిపురములుగూల్ప నసదృశతేజమునను । గారితోఁగూడి
చనెడి శ్రీకంఠుఁడనఁగ॥ ౧౧౫॥

వ॥ ఆసమయంబున॥ ౧౧౬॥

శా॥ మేఘాభాంగుండు, కార్యవేది, దళితామిత్రుండు, యుద్ధక్రి
యా! శ్లాఘాయుక్తుండు, సత్కృపాకరుండు, సౌజన్యండు, బ్రహ్మాండ
భాం । డాఘాతప్రతిమానతీక్షణతరోద్యద్బాణుఁ, డాఖండితా । ఘా
ఘుం, డాభరతుండు దాడివెడలెన్ హాళిన్ ముదంబొప్పఁగన్॥ ౧౧౭॥

శా॥ సుతామప్రతిమానవైభవసుఖస్తోమేండు, భాస్వన్నహాగ్రా
తుం, డాశుగపూర్ణతూణధరుఁ, డుగ్రద్వేషిసంహారక । తాత్రపా
భవుఁ, డప్రతిద్వయుండు, సంగ్రామప్రచండుండు, త । చ్చతుర్ముం
డును వేడుక న్వెడలె నిచ్చన్ రాముండుప్పొంగఁగన్॥ ౧౧౮॥

వ॥ పుడమిట్టట్టుచలింప, దిక్కరిచయంబుల్ మొగ్గ, నొక్కొప్పు
డిన్ జలధివ్రాతములింక, భీషణధనుర్జ్యాఘోష గావింపుచుం । బిడు

గుత్తోలిసబాణముల్ గలిగి యాభీలప్రతాపంబుతో, వెడలెన్ లత్తణుఁ
డల్ల నల్ల న సురల్ వేడ్కందనుంజూడఁగన్ || ౧౧౯ ||

సీ॥ తమతందులట్టుల తమకంబు శౌర్యంబుఁ గలిగి వర్ధిల్లెడి ఘను
లువీరు! వాల్మీకిదత్తదుర్వారచాణౌక్షయశరధులు గలిగిన జయులు వీ
రు! సీతావధూగర్భసింధుసంభవములై మహిమీందఁ గనుపట్టు మణు
లువీరు! శతకంఠవరచమూసముదయంబులఁ జంపఁ దొడరినయట్టి మృ
త్యువులువీరు! చూడుఁడని నిర్జరులు కడు చోద్యమందఁ । దల్లినందులు
ముదమందఁ దాముదంతి! యుగముపై నెక్కి వెడలి రత్యుగ్రులగుచుఁ
గుశుఁడు, లవుఁడును రిపుగజాంకుశములనఁగ || ౧౨౦ ||

గీ॥ తాతరాముండు నుదమందఁ, దండ్రీ కుశుఁడు । గారవంబున
సెలవులఁబాటనవ్వి! డంబుగానొక్క యుత్తమాశ్వంబునెక్కి । వెడలె
విజయుండు రౌద్రుఁడై మృదానికరణి || ౧౨౧ ||

వ॥ ఇవ్విధంబున రాజపరమేశ్వరుండును, పరమేశ్వరకాంతాస్త
రణకారణశరీరప్రకాశుండును, శరీరప్రకాశనిర్జిత కోటిసూర్యుండు
ను, సూర్యస్తవభుజపరాక్రమవంతుండునునగు రామచంద్రుండుసాం
ద్రకళామహిమంబునఁ బూర్ణిమాచంద్రుని ధిక్కరించుచు సకలసన్నా
హంబునఁ బట్టణమధ్యంబునంగదలునప్పుడు కోమలమేఘంబు కుఱంగట
భాస్వత్తటిల్లతయునుంబోలెఁ జెలంగుచున్న జానకీదేవి నీక్షించి మిం
చిన మోదంబున నపురపురంధ్రీజనంబులు గుంపులుగూడి యొందొరుల
మొగంబులు గనుంగొనుచునిట్లనిరి || ౧౨౨ ||

గీ॥ పొలఁతి కుచయుగళంబుతోఁ బోరుటకును! గాదెచక్కని సౌ
వర్ణ కలశతతులు! నొక్కులై, చిక్కుపడి, చాలఁదుక్కుబట్టి! నుత్తైపె
ట్లకు లోనమ్యోఁజోద్యముగను || ౧౨౩ ||

గీ॥ మధ్యమకేకసరికిఁ దగు మధ్యమంబు! పిరుదు పులిసంబునకు గ
ట్టి బిరుదుచూడఁ! బదములంబుజములకు నాస్పదములగును! రామసౌం
దర్యవిభవాభిరామగాదె || ౧౨౪ ||

గీ॥ లోచనభూస్తనద్వయలోలమశ్శ్లా కైతవములు వహించుచుఁ

గలితసింహా! కుంభమిధునధనుర్త్తి నకులములిపుడు! కన్యాయందుండుటా
శ్చర్యకరముగాదె॥ ౧౨౫॥

వ॥ ఇట్లుపుర సతులభినుతింపరామభద్రుండుసంభ్రమంబునఁబొద్దు
గుంతునంతకు సాకేతపట్టణప్రాకార ద్వారంబులు గడచి, కరదీపికా
సహస్రంబులతో సకల రాక్షసవనచరమనుజు సేనామధ్యంబునకరిగి య
చట విభీషణకల్పితంబైన పటకుటీరంబున విడిసె; భరతశత్రుఘ్నులక్ష్మ
ణులును, కుశలవాదితనయులును, విజయాదిపౌత్రులును దనచుట్టును
విడిసిరి; వారికింబ్రాపుగా ద్వాదశాక్షౌహిణులతో దేశాధిపులుండిరి;
వారికి రక్షకుండై సుగ్రీవుండు డెబ్బదిరెండు వెల్వలతోఁ బరివేష్టించి
యుండె; తద్బలంబునకు వలయాకారంబుగా విభీషణుండు తనసేనల
తోఁ గాపయ్యె; అన్ని బలంబులకు హనుమంతుఁ డాదరువై తద్బలంబు
నకు, రసాతలంబును నక్షత్రమండలంబును ముట్ట నాభీలంబుగా వాలం
బువెంచి వాటంబుగాఁ గోటఁజేసి ద్వారప్రదేశంబున మృత్యువుంబో
లి కడంగియుండె; అఖిలజీవంబులును దమతమ మనుకులఁజేరె; అవ్వే
ళ భేరీన్మదఁగాది తూర్యఘోషంబులును, ఉభయబల సింహనాదంబు
లును, సమస్త హయ హేషారవంబులును, గంధసింధురబృంహితధ్వా
నంబులును, రథ నేమినిష్ఠురస్వనంబులును, భల్లూక ఘర్జుగధ్వనులును,
కార్తుక గుణటంకారంబులును బుంఖానువుంఖంబులై యొక్క పెట్టున
నఖిలబ్రహ్మాండకోటరంబులు ఘుమఘుమాయమానంబులుగా నిండి విల
యకాలంబున బడదానలముఖంబులకు నులికి మొఱపెట్టు సప్తార్ణవం
బుల ననుకరించె; అది ప్రళయ సమయంబునుంబోలె విభీషణ ప్రగల్భం
బై, సంగ్రామవర్తనంబునుంబోలె శత్రుఘ్నుప్రశస్తంబై, నాట్యంబు
నుంబోలె భరతకలితంబై, పవిత్రస్థలంబునుంబోలెఁగుశాభిరామంబై,
భారతరణంబునుంబోలె విజయప్రసిద్ధికరంబై, సరోవరంబునుంబోలె
నీలకుముదసంశోభితంబై, శృంగారవనంబునుంబోలెఁ బాటలపనసరం
భాలంకారంబై, అలకానగరంబునుం బోలె సకలరాజసంచయంబై
యుండెనంత॥ ౧౨౬॥

సీ॥ బలువిడిఁ దమ్ముల నలరించు రసికుండు, మూడుమూర్తులకును

మూలదుంప, ఘనులచే నర్ఘ్యముల్ గొనెడి మహాత్ముండు, నెట్లన దీ
ప్తులపుట్టినిల్లు, ఎన్నంగ సమవర్తిఁ గన్న జగత్కర్త, చక్రరక్షణములు
సలుపురాజు, సతతప్రసన్న దీక్షాగుణాధ్యక్షుండు, విప్రనమస్కరణ
ప్రియుండు, శ్రీరఘూద్వహు నిజవంశకారణుండు, భూజనంబుల ర
క్షించు పుణ్యమూర్తి, నిరుపమధ్వాంత శుష్కవనీదవాగ్ని, అర్కుఁ
డుదయించె నరణసంపరుఁడగుచు॥ ౧౨౭॥

వ॥ అంశకుమున్నె రాముండు సంధ్యాదిక్రియలు దీర్చి, గంధమా
ల్యాంబరాభరణంబులు ధరించి, విభీషణ సుగ్రీవాంగద హనుమత్ప్రభృ
తుల రావించి, వారివారికిందగినకట్నంబులును భూషణంబులును ము
దంబున నొసంగి, యిగ్గాగ్నేయముహూర్తంబున సేనల నడువ నియో
గింపుండని సుషేణునింబిలిచి మన్నించి మాన్గంబు సూపనియమించి, త
న తమ్ముల నవలోకించి కుశలవవిజయులును మీరును సకలనృపతులంగ
దలింపుండనిన నమస్కరించి తమతమబలంబులకుం జాటింప వారును,
గరవాల ముసల ముద్గర పట్టిన పాస త్రిశూల గదా పరిఘా భిండి
వాల కత్తార కుఠార కఠోర ధనుర్బాణంబులు వైకొని నీల, నల, హ
ర, సంపాతి, అవక్ర, వక్రజిహ్వా, శూలముఖ, రక్తవదన, ఏకపద, కు
టిలకేశ, ఉలూఖ, మహాగర్భ, వికృతపార్శ్వాదులగు రాక్షసులును, గ
వయ, గంధమాదన, గోమముఖ, జ్యోతిర్ముఖ, పనస, నల, నీల, అంగద,
జేగదర్శి, గవాక్ష, మైంద, ద్వీవిద, జాంబవదాది మహాకపినాయకులు
ను, నీల, యవన, పృథు, సంవరణ, ప్రదీప్త, భరత, త్రిభంగ, భీమ,
నీలకేశ, సుధీప్త, స్థితాస్యప్రముఖ నిఖిల దేశాధిపతులును, గజ హ
యాందోళన స్యందన బృందంబుల నెక్కి, తమతమవెంట చతురంగబ
లంబులు గొలువ, ఛత్రచామరాది నానాలాంఛనంబులు మెఱయ, భే
రీమృదంగ శంఖపణవాద్యనేకవాద్యంబులు మొరయ, నేలయినిన తె
ఱంగున భూమియందును, వియత్తలంబునందును, పర్వతంబులయందు
ను, తటాకంబులయందును, దిక్కులయందును బట్టుచాలక యెనుబడి
యోజనంబులపొడవును, నంతియవెడల్పునుగలిగి నిరంతరంబుగా నఖిల
బలంబులు నడువంజొచ్చె; భరత శత్రుఘ్ను లక్ష్మణ కుశలవ విజయా

దులును, విభీషణ సుగ్రీవాంగదులు నలువదిసహస్రంబులతో రామచంద్రునిఁ బరివేష్టించియుండిరంత॥ ౧౨౮॥

సీ॥ ముఖమూర్ధ్వలోకాంతమునఁగల యజువక్త్రముననున్న చెలియతో ముచ్చటాడఁ హస్తముల్ ప్రాకృశ్చిమాచలంబులతోడ నెయ్యంబుమీఱంగ వియ్యమందఁ నాభీలవాలాగ్రమాధ్రుపమండల సీమతో నందంద చెలిమిసేయఁ శాతరోమావళుల్ సరభసలీల నక్షత్రపగ్తులకు బెజ్జములుసేయఁ బృథుశరీరంబు జగమునఁ బిక్కటిల్లఁ దనదురవళికి మృత్యువు దల్లడిల్లఁ హంకరించినఁ గులగిరులులికిపడఁగఁ మించి హనుమంతుఁ డప్పుడేతెంచి నిలిచె॥ ౧౨౯॥

గీ॥ ఘోరవాలంబు దలపోయ మేరువయ్యె । భూరి తారావళులు మొలపూసలయ్యెఁ గమలినీనాయకుఁడు బొడ్డుఘంటయయ్యె ననుచు రాఘవునకుఁ దోచె నట్టివేళ॥ ౧౩౦॥

గీ॥ తోచినను దనచిత్తము తొంగలింప । గాడ్పుపట్టిని సింహారఁ గాఁగిలించిఁ చెలఁగిసేనలనొకదరి చేర్చనీవె యనుచునమ్మినవాఁడ నిన్ను నిలతనయ॥ ౧౩౧॥

గీ॥ అనుచు సీతయఁదాను నొయ్యనరథంబుఁ గరుణనెక్కినఁగని తురంగములవిడిచిఁ దేవతలు పుష్పవర్షముల్ దివిరికురియఁ । దన శిరోమధ్యమునఁదాల్చెఁ దద్రీధంబు॥ ౧౩౨॥

గీ॥ మఱియు శత్రుఁఘ్ను భరతలక్ష్మణులఁ, గుశల । వాదిపుత్రులఁ, జాతుల, సర్కసుతుఁడు, నావిభీషణుఁడును, మిత్రులతనిభుజములందు, వీపందునుండి రందందనిలిచి॥ ౧౩౩॥

ఉ॥ డంబుగ సేనలందఱు విడంబముమీఱఁగ రోమరోమకూఁ పంబుల, నఁదిజీమగమి చాఁకినచాడ్పున నెక్కి, నిక్కుచుం బంచినవేడ్కునుండిరి; శుభస్ఫుటభాషల సన్నుతింపుచున్ । అంబరచారులెల్లను జయంబుగనిచ్చిరి దీవనల్ వెసన్॥ ౧౩౪॥

వ॥ ఇట్లాభీలవాలగంభీర దోస్తంభ వీజ్యంభమాణుండై హనుమంతుండుగొని చనిన, భేరి మృదంగ కాహళ కఠోర భూరిభాంకార బధి

రీక్యత బ్రహ్మాంశ కోటయందై గాముండును గ్రహంబులలోనఁ బ్రకాశించు భాస్కరబింబుబునుంబోలె సకలసేనలలోనఁ దేజరిల్లుచు, రవిగ్రంకునంతకుఁ దచుసానదీతీరంబున విడిసి, మఱునాఁడచ్చటవీడ్కొని, సుషేణుండు ముందఱ నడవఁ గ్రమక్రమంబున మహావనంబులును, తటాకంబులును, పర్వతంబులును, దేశంబులునుంగడచి, త్రిజగద్భయంకరంబుగా క్షీరసముద్రాభిముఖుడైరాఁదొడంగ; అంతనక్కడఁబ్రతాపలంకారమణుండగు శతకంతుండు సకలపురోహితామాత్యబాంధవ రాక్షసలోకంబు గొలువ, నిఖిలామర దిశారమణ సముదయంబు గొలువ, నభ్రంకష సింహాసనంబునఁ బేరోలగంబుండుసమయంబున॥ ౧౩౫॥

కీ॥ చారులు, దీగనర్గళసం॥ చారులు, నిజనాథహితవిచారులు, స్వకులా॥ చారులు, రయములు మీఱఁగ॥ నారయఁగా నేగుదెంచీరపుడయ్యెడకున్॥ ౧౩౬॥

కీ॥ అరుదెంచి రాక్షసెంద్రుని॥ చరణంబులుగాంచి ముక్కి, చయ్యెననుచితం॥ బెజ్జిఁగి సభయెల్ల వినఁగను॥ సరగునఁ దా మిట్టులనిరి శతముఖతోడన్॥ ౧౩౭॥

కీ॥ అయ్యా! మీపంపున మే॥ మయ్యాతావులకునేగి యచ్చటివార్తల్॥ నెయ్యమున నరయుచుండఁగఁ॥ జయ్యెన విపరీతమైన చందము వొడమెన్॥ ౧౩౮॥

కీ॥ రావణునిఁ దునిమినట్టి మ॥ హవీరుండగణితంబులగు బలములతో॥ దేవతలు సంతసిల్లఁగ॥ మీవలనన్ దాడివెడలె మేదిని యదరన్॥

కీ॥ మున్నిట్టికపులఁజెప్పఁగ॥ విన్నారము, వానికన్న విస్తారముగా॥ నున్నవి బలము, లొకండొకఁ॥ డన్నిజగంబులను మ్రోగు నలిగినఁ గఱకన్॥ ౧౪౦॥

కీ॥ పేరుకొనియునుకదైనను,॥ దారావళివైన, వర్ష ధారలవైనఁ॥ దోరముగనెన్నఁదగుఁగా॥ కారాముని బలములెన్న నలవియె మాకున్॥

కీ॥ అందునపొదలుచుమారుత॥ నందనుఁ డనువాఁడు మేరునగము

నుబోలెన్, సందడిగఁ బెరిగి సేనల, సందఱ నెత్తుకొని వృత్యవై యి
టవచ్చెన్॥ ౧౪౨॥

క॥ చెప్పినదేవరమనసున, కిప్పులుకులఁగోపమొదవు; నేమెటులైనం,
జెప్పకయుందుట తగదిక, నప్పవనజునెదురనోప రమరులుకూడన్॥

క॥ అటువంటివారె మీమై, నిటవచ్చెడి శూరులెల్ల; నెవ్వరితోడం,
గటకటఁ బోరఁగఁదగు? మీ కెటువలె మదిదోచునొక్కొ యెఱుఁగ
ముదేవా!॥ ౧౪౩॥

క॥ ఎవ్వరికిని గనఁబడకయె, యవ్వీరుల నరయుచుండ నవుడొకక
పి తాఁ గ్రోవున నార్చుచు నొకగిరి, జువ్వనఁ గబళించి నలిచెఁ బూ
ర్ణముగాఁగన్॥ ౧౪౪॥

క॥ వానికి నిక్కొటలు, నీ దానవులును దృఢముగాఁగఁ దలఁచితి
మెట్లో, కాని యశక్యవుఁగార్యము, కానంబడె నది తరింపఁగా నెత్తె
ఱఁగో॥ ౧౪౫॥

క॥ ఉగ్రుండై యాసేనకు, సుగ్రీవుండనెదువాఁడు సొరిదిగమితో,
విగ్రహముచేయఁ బొదలుచు, నుగ్రునికై వడిఁబలిత్యమొప్పుగఁబూనెన్॥

ఉ॥ ఇట్టిబలంబుతోడఁ బరమేశ్వరునైనను ధిక్కరింపుచున్, నెట్టన
రాఘవుండనెదు నిష్ఠురవిక్రముఁడెన్నిరీతులన్, గట్టుతుదంజెలంగు హ
రికై వడి నాహనుమంతుమీఁదటన్, గట్టిగ నెక్కి వచ్చె నవకంబుగఁ ద
మ్ములు దన్నుఁగొల్వఁగన్॥ ౧౪౬॥

ఉ॥ వారల, లక్ష్మణుండనెడివాఁడు ధనుర్గుణటంక్రియల్ మహిమా,
దారతమిన్నుముట్ట, వివిధస్ఫుటభల్ల పరంపరంబుతో, ఘోరతరాహ
వంబునను గూల్తుశతాస్యునటంచు నన్నతో, సారెకుఁజెప్పుచున్ య
మునిచందమునం గనుపట్టెనయ్యెడన్॥ ౧౪౭॥

శా॥ శౌర్యప్రాభవమేర్పడన్ భరతుఁడున్ శత్రుఘ్నుఁడున్ మిమ్ము
లన్, ధైర్యంబొప్పనదల్చి మండుచు, వివాదప్రాధిబాణాసనా, చా
ర్యుల్ వీరని దేవతల్ నొగడఁగా, సంగ్రామముం జేయఁ దా మార్య
త్వంబులు పూని రాదొడఁగి రత్యంతప్రతాపంబులన్॥ ౧౪౮॥

ఉ॥ రామునిసందసుల్, పటుపరాక్రమవంతులు, దేవదత్తసం, గ్రా

మజయజ్ఞు, లుగ్రిపుఖండనశీలు, రనేకసాయక। స్తోమవిశాలతూణగ
ణశోభితబాహులు, తండ్రేగొల్పుచున్। హేమికవచ్చి రక్కుశలవాఘ్య
లు దానవవంశవర్ధనా!॥ ౧౫౧॥

ఉ॥ భీషణశౌర్యుడై మన విభీషణుడు గ్నుపుంగొల్చి, మిమ్ములన్।
దూషణచేయుచుం, గణకతో నసురావళి తన్నుంగొల్వ, దు! ర్భావ
ల మర్తకర్తములు పాయక తెల్పుచు, నంతకంతకున్। రోషము బెంచు
చున్విలయరుద్రునికైవడివచ్చె నందులన్॥ ౧౫౨॥

ఉ॥ అవియటనుండనిమ్మైకమహాద్భుత! మారఘురాముముందటన్।
నవజలదంబుచేంగటం గనంబడు తీరమేటుంగురంగునన్ । సవినయలీల
నెన్నదగు జాగకిపేరిటనొప్పుకాంత దాం దివిరి నిజేశుతోడ నరుచెం
చుచునున్నది రాక్షసేశ్వరా!॥ ౧౫౩॥

ఉ॥ అనుసుంగొప్పు, నాసుమహితాస్య ధగద్ధగ, లాశుత్రిద్యయం,।
దానగ, వా వెడందనయనాబ్జవళద్దళ, లాసునాసికం,। దానడు, మావ
ళిత్రయమ, నాకుచదేశనిగన్నిగక్రమం,। దానడ, లామిటారములు,
నౌర! యుయారము దానికేతగున్॥ ౧౫౪॥

వ॥ అనిమటియు ననేకప్రకారంబుల నెఱింగింప శతముఖుండు
ను గోపారణితలోచనుండై తనకనుసన్నయెఱింగి పనులు సలుపు ది
శారమణుల నవలోకించి॥ ౧౫౫॥

స్త్రీ॥ పనిచేవ రంభ మీపాలికి ననవిని బలభేదిం బొమ్మని సెలవుచే
నెం బచనంబుచేసితిం బాకయత్నములెల్ల నన నగ్నిం గనుసన్న నప్పు
డనిచె। గావదేమిర యింత కావరమాయని మొగిదిట్టి యమునిపై మొ
క్కలించె। సొంపారం దనమనసునవచ్చి నైరుతి వరుణులం బొండని క
రుణంబుచ్చెం గొలువుకూటంబులూడ్చితే గోరిచూడం బంపుడనవిని ప
వనునింబనిచి, రత్న! రాశులంపిన నలకాధిరాజుమెచ్చి। నొనరనీశాను
నొకమూల నొదుంగఁజేసి॥ ౧౫౬॥

గీ॥ కొలువుచాలించి రాక్షసకులవరేణ్యుం డందటను వారిదిక్కు
లకనిచితేచి। యంతిపురసౌధమధ్యసింహాసనమునం బరంగం గూర్చుండి
పడవాళ్లంబనిచి యపుడు॥ ౧౫౭॥

వ॥ తనప్రధానులంబిలువంబనుప, వారలును దగినవాహనంబులే
క్రివచ్చి ద్వారప్రదేశంబున డిగ్గి దనుజవల్లభునకు వేర్వేరఁ బ్రణమిల్లి
యొచితాసనంబులంగూర్చుండినం గని శతకంతుండిట్లనియె॥ ౧౫౮॥

సీ॥ రాఘవుండను మహీరమణుండు నాతోడ నాహవంబొనరిం
తు ననుచుననుజ॥ తనుజబాంధవులును దరుచరనిచయంబు మీటి యిం
తింతను మేరలేక॥ వచ్చుచున్నాఁడట, వారినండఱఁ దానె హనుమంతుఁ
డను ధీరుఁడచటఁదాల్చి॥ యరుదెంచుచున్నవాఁడట, విభీషణుఁడును మ
నమర్తములు దెల్పుకొనుచు నృపుని॥ పజ్జ రాక్షసచతురంగబలముతో
డఁ బూనియరుదెంచెనట, యేమిబుద్ధి మనకుఁ?॥ శైవుఁడు మీచెప్పినట్ల
నేఁజేయువాఁడ॥ ముట్టివచ్చినకార్యంబు మట్టుపడుకే॥ ౧౫౯॥

సీ॥ నావిని చిటునవ్వు నవ్వుచుమంతులు బలికిరి దానవభర్తతో
డ॥ యుద్ధమెవ్వరితోడ నొదవునోయనుచును మామనసులనెవ్వు మల
యుచుండుఁ? గానిమ్ము మీపంపు గైకొనిఁట్టుక నరవానరాదుల నలిచి
వైచి॥ వంశహీను నమిత్రవాదిని నవ్విభీషణుఁ జంపి, హనుమంతుఁ జ
క్కఁజేసి॥ రాఘవునిదేవి జానకీరమణిదెచ్చి॥ కానుకిత్తుము మీకు న
క్కజముగాను॥ మమ్మెఱుంగవె? మృత్యువుఁగమ్మఁగలము॥ సంగరంబున
కింతవిచారమేల?॥ ౧౬౦॥

సీ॥ పెఱికితెత్తుమె శేష భీకరదంష్ట్రలు? పుడిసిలింతుమె మహం
బుధులునెల్లఁ?॥ బెడచేత లోచేతఁ బుడమియునాకాశమమతుమే పొడి
పొడియగుచురాల?॥ మ్రింగివత్తుమెపోయి మృత్యువునైనను? గూలదొ
బ్బుదుమె ఓక్కుంభితేతుల?॥ బంధించివత్తుమే సవనునిఁ జలమునఁ? బ
గులవేరుమె కులపర్వతములు?॥ తృణముమాత్రము రాముని తేజమెం
తే?॥ వారిసైన్యంబులననెంత? వారిదెచ్చు॥ మారుతాత్మజుఁడననెంత?
పోరఁగూల్చి॥ దమకు నిమిషంబుపట్టదు దానవేంద్ర!॥ ౧౬౧॥

వ॥ అనియిట్లు ప్రగల్భవచనంబుల దనుజేంద్రుని మనసు రంజిల్లం
జేసి మణియును బెక్కుచందంబుల గదలు సాచుచుఁ బరిఘంబులు ద్రి
ప్పుచు ముసలంబులూచుచుఁ బరశువులెత్తుచు దోమరంబులు సూపు
చుఁ జాపంబులం గుణధ్వనులు గావింపుచు శరంబులేర్చుచు మిన్నవగు

౬ నాగ్నమ సనక రాక్షసులు సమరంబున కట్టాడుచు నిచ్చిన నచ్చెరు
వంది, యగద్దులుచక్కఁజేయించి, రసాతలంబుముట్ట బలంబునింపించి,
నవప్రాకారంబులు సవరింప నియమించి, సకలద్వారంబులఁ గార్చి
చ్చులంబోలిన దానవులం బదికోట్లనుంచి, మొగసాల నలువదిలక్షల
తోనుండుచుని ఘోరకంఠుని నియోగించి, కిన్నర గంధర్వ సిద్ధవిద్యాధ
ర గరుడ సిద్ధరపన్న గాదుల కభేద్యంబుగావించి, కొలువుచాలించి, ప్ర
ధానులంబంచి, తానును దనతల్లియగు చిత్రగంధిపాలికింజని తద్వ
త్తాంతంబంతయు నివేదించి యిట్లనియె॥ ౧౬౨॥

ఉ॥ పచ్చెరివాఁడు మర్త్యుఁడట, వానికిఁకోడట కోటిబారోగన్, |
వచ్చి చతుస్సముద్రము లహార్యత వారట దాటి యీడకుం । శెచ్చెర
నేగుదెంతురట, సేనలు దామును ఘోరమైన కా | ర్చిచ్చు పయింబడన్
శలభ సేనగడంగినయట్లు కాదటే? ౧౬౩॥

చ॥ అదియును గాక పక్షి గళుఁ డారిభురామునిదేవిఁజెచ్చితా |
దుది సుఖవృత్తి లేక వేటిద్రోంగె; రఘుద్వహుఁ డిప్పుడుం దగన్ । సుద
తిని గూడివచ్చెనట; చోద్యముగా నటుగాన వానిపె | ల్లదరఁగఁజంపి నీ
తఁగొనుదందఱు మెచ్చఁగ శాశ్వతంబుగన్॥ ౧౬౪॥

చ॥ అనవిని భీతినొంది తనయాత్మజుఁగన్గొని చిత్రగంధి యి | ట్లను
వకటా! తనూభవ! దురాత్ములకైవడి నెట్టివాక్యమున్ । కనికరమింతలే
క పలుకందగునా? రఘురాముభార్య నీ | జననిసుమయ్య! యన్యసతిచా
ప్పునఁజూడకు మెన్నిభంగులన్॥ ౧౬౫॥

ఉ॥ రాముడు మోక్షకర్త, యలరామునిదేవి రమావధూటి, యా |
రాముఁ జెనంకిగాడె మన రావణముఖ్యనిశాటులెల్ల సం, గ్రామమునం
డుఁగూలుట, పరామదిసింపుము మర్త్యవేషుండై । భూమినింబుట్టెఁగా
ని రఘుపుంగవుఁ డాదిని విష్ణుఁడేసుమీ॥ ౧౬౬॥

చ॥ అనిమఱియు సనకవిధంబుల నతండవ తారంబులుసలువు విధం
బులును, మహిమంబులును, తక్కినప్రకారంబులును, నీతి యాదిపరం
బ్రోతియగుటయును, తదియ సామర్థ్యంబును నెఱింగించి వెండియు
నిట్లనియె॥ ౧౬౭॥

గీ॥ ఘనుని కాముని మానవుఁ గాఁదలంప! వలవ; చాతఁడు పూనిన
హార్ద్యలెంత? కోటలననెంత? నీవనుమాటలెంత? అతనికవియెల్ల నడ్డ
మే యుక్కటకట!॥ ౧౬౮॥

గీ॥ వెలయు నజునివరముల గర్వింపవలవ! చట్టిబ్రహ్మను బుట్టించు
నతఁడె యితఁడు! అట్లుకావున నాదేవుఁడలిగినేని! పద్మజుని యీవు
లెందుకుఁబనికిరావు॥ ౧౬౯॥

వ॥ అదియునుంగాక వరంబులనుకూలంబులైనను నీవు విరించిని
గోరునవుదు పురుషులచేఁ జూపులేకుండ నడిగితివిగాని సతులఁ దలంప
నేరవైతివి; అదియెప్పుడు నాహృదయంబునఁ దవిలియుండు; రామఁ
డు సీతాసమేతుఁడై యరుదెంచుకారణంబేమొకో యెఱుఁగరాదు; ఆ
యెత్తు మహామాయగాని సామాన్యమానవకామినిగాదు; యిక్కల
హంబుమాని యప్పురాణపురుషుండగు రామచంద్రుని శైదురుగాఁ జని
శరణుచొచ్చి బ్రతుకుట మహాకర్తవ్యంబని పెక్కుదెఱంగులందెలుప.
రోగిఁ బథ్యంబు రుచింపని తేఱంగున నమ్మాటలు చెవిసోకక చూత
మెట్లయిన నేమిభయంబని ఓగ్గనలేచి చని సమరప్రయత్నంబున నుండె
నంత రామచంద్రుండును నక్షత్రనిచయంబుల నడువఁ జెలువమరు సం
పూర్ణుఁడగు నిధిక్కరింపుచు సకలసేనామధ్యంబున రాదోడంగెన
ని విసిపింపఁ బార్వతీమహాదేవి యటమీఁదివృత్తాంతంబేమయ్యెనని నిజే
శుండగు మహాదేవునిం బార్థింపుచునుండెనంత॥ ౧౭౦॥

గద్య॥ ఇదిశ్రీమదేయకూర్తినివాస, లక్ష్మీనృసింహ కరుణాకటాక్ష
సంపాప్తమహాకవిత్వవిద్యాపారీణ, సుమహితాంధ్రగీర్వాణభాషా
ప్రవీణ, సంగీతలక్షణధురీణ, సకలవిద్యన్తితా, త్రేయసగోత్రప్రవీణ,
ధర్మనార్యపుత్ర, నిఖిల మహీసురాశీర్వాద ప్రవర్ధమాన భాగధేయ,
సకలనృపవిధేయ, వినయవిధేయ, మగ్ధననామధేయ ప్రణీతంబైన

సీతావిజయంబును మహా ప్రబంధంబునందు

ద్వితీయాశ్వాసము సం పూ ర్ణ ము.

అత్తుణవిభీషణులను, సుగ్రీవాంగదప్రముఖుల నందఱు దీంచి, రఘువరు
నకుఁ బ్రదక్షిణంబు గావించి నమస్కరించి, పురోభాగంబునఁ గరం
బులుమొగిచ్చియున్న మరున్నందనునవలోకించి, తననయనంబులఁ గరు
ణారసహర్షంబులు దొరుకఁగ సరసమధురవచనంబుల నిట్లనియె॥ ౫॥

గీ॥ అన్న పవనజ! నీమహాత్మ్యోన్నతంబు! పెంపుసొంపిఁక నెట్లు ను
తింపవచ్చు? నేమొసంగినఁ దీతెకి నీయుణంబు? అనుచు దీవించె శుభ
దవాక్యముల నపుడు॥ ౬॥

సీ॥ సీతయుఁ దనవిభుచెవిసోఁక హనుమంతు నెలమిమై వీక్షించి
యిట్లులనియె॥ నవ్వేళ రావణుండట్లువనంబునఁ గఠినదైత్యస్త్రీలఁగ-పు
వెట్టి! చాధ గావింప, చుట్పఁగి చాయునట్టిదుఃఖంబునవ్రాలి దేహంబుమ
ఱచి! పాణింబులెల్ల వెచ్చడు సమయంబున నరుడెంచి, రాము జయం
బుఁజెప్పి! జీవములునిల్పి, రక్క-సు శ్రీవిఁజెఱచి, పతనిఁగూర్చెదననిచాలఁ
బ్రతినఁజేసి, మరలఁజని నాయకునకు నేమనుటఁజెప్పి, యబ్ధిబంధించి,
సకలసైన్యములఁదెచ్చి॥ ౭॥

గీ॥ శాత్రువులనెల్లఁ జంపించి, జనవరేణ్య! చే విభీషణుఁ గరుణిం
పఁజేసి, పివప! నన్న నావిభుఁగూర్చితవన్న! యెచటఁ గన్న నీవంటి
బంధుండుగఁడె మాకు?॥ ౮॥

చ॥ అనవిని మోదమంది మరుతాత్మజుఁ డాన్యపతిన్, ధరాసుతం!
గనుఁగొని యేను మీమహిమఁగాదె త్రిరించితి నెల్లభారమిన్; వినుతి
తి నెంతవాడ? నవివేకిని, మర్కటుడన్, మహాత్మ! మీ! యనుమతిఁ జే
సి యెట్టిపనులైనను సాధ్యముగాక తక్కునే॥ ౯॥

ఉ॥ ఎల్లనిలింపవర్గములు, నెల్లనిశాటులు, నెల్లరాజులున్, | ఎల్లవ
నేచరుల్వొగడ, నెల్లమునీదుగ్రులు సుతసిల్లఁగా, | నల్లనమీరుచూడఁజ
తురబ్ధుల వాలము సొంచి యందుపైఁ బెల్లుగ సేనరెల్ల నడిపింతుఁ,
దలఁకట రాఘవేశ్వరా!॥ ౧౦॥

చ॥ అనవిని రాముఁడీట్లనియె నద్భుతసంభ్రమమున్ పెనంగఁగా!
ననిలజ! నీవుగల్గ నులుకందఁగ నేటికి! నెల్లసేనలన్! ఘనఘుగఁజేర్చుమె

క్కదరి గ్రహున, నవ్వలికార్యమెల్ల నే! నొనరఁగఁ జక్కఁబెట్టెద మ
దుగ్రశరంబుల నాహవంబునన్॥ ౧౧॥

ఉ॥ ఈవనధుల్దరింపఁజను నెల్లతెఱంగుల, నందుమీఁదటన్ దేవ
మునీంద్రులన్ ధరణిదేవతలున్ జయసిద్ధిగా వెసన్! దీవెనలీయ దైత్యు
నివధించెద, మానులనెల్లఁబోచెదన్; | దేవబుధప్రియాత్తునకుఁ దీరని
కార్యములెవ్వి చెప్పుచా?॥ ౧౨॥

ఉ॥ ఎవ్వఁడు విప్రవర్గముల కెగ్గొనరించు నతం డిహంబునన్ | ద
వ్వగుఁ; జేయుకార్యము వృథాయగు; మోక్షఫలంబు గూరమా; |
యెవ్వఁడు విప్రవర్గమున కెగ్గొనరింపఁడతండ్రిహంబునన్! మవ్వముగా
సుఖించును; గ్రమంబున మోక్షఫలంబులుంగనున్॥ ౧౩॥

ఉ॥ కాన మహీసురావలి సకారణ మీశతకంఠం జేచును! గాన
జయంబులేదు; మృతిగల్గుట సిద్ధమె యెన్నిభంగులన్; | మానిజనప్రియం
బు గరిమన్తనకెల్పడుఁ గల్గుఁ గావునన్! దాననచేసి యుద్ధమునఁ దప్ప
దుగెల్పు హనుమదాహ్వానా!॥ ౧౪॥

గీ॥ జాగుసేయకమిఁక, సురల్సన్నతింపఁ బనుపు బలములనెల్ల,
శుభశృ శీఘ్ర! మనెడివాక్యము నిజమని యాత్మ నిలుపు, | ప్రతినచేపట్టి
కీర్తులు బడయుమనఘ!॥ ౧౫॥

మ॥ అనినన్జావ్వన మిన్నముట్టి ధృతిమై నందంద లంఘించి, చ!
య్యన రామాంఘ్రియుగంబునందడి తదీయాజ్ఞావిశేషంబునం! దనపై
నిర్జరులందఱుం గుసుమముల్ దట్టంబుగాఁ గుర్వ, నొ! య్యననాఁఁచెన్ర
విపుత్రముఖ్యకపు లాహయంచు దీవింపఁగన్॥ ౧౬॥

శా॥ దేహంబభిముసోకఁబెంచి సితవార్ధిన్ డాసి, పైన్యావళుల్!
హాహాకారముసేయ, రాఘవుఁడు దా నానందముం బొంద, నుత్సా!
హంబొప్పఁగ భూరివాలమపు దుద్దామప్రతాపంబునన్! బాహుల్ ద్రి
ప్పుడు దుగ్ధవారినిధిపైఁ బ్రత్యర్థులుల్కన్ వెసన్॥ ౧౭॥

వ॥ ఇవ్విధంబున బలవంతుండగు హనుమంతుఁడు దిగంతవిశ్రాం
తయశస్సొంద్రుండై, కృతాంతునిపోలిక సంతకంఠకుఁ బంతంబున ధి

క్కరించుచుఁ దనవాలంబు యోజనశతద్వయంబు పొడువును, నేఁబడి యోజనంబులవెడల్పునుంగలుగ నికించి కలశాబ్ధిపైఁ బటపి, బ్రహ్మమఁ జేందుగిలును, గరుడ గంధర్వ యక్ష రాక్షస కిన్నర కింపురుష సిద్ధ పిద్యాధర బృందంబు లందంద నవలోకింపుచు నక్క-జంబుగాఁ బెక్కువిధంబుల నుతింప, గదాహస్తుండై మేరునగంబుచందంబునఁ దత్తీరంబునఁ దోరంబుగాఁ గడలకనిల్చి చెలంగుచు నెల్లదళంబులఁ గదలుండని పెద్దయెలుంగునఁబలుక, రామభద్రుండును మహాశ్చర్యంబున సీత మొగంబును, లక్ష్మణుదిక్కును జూచుచు ననేకవిధంబుల వినుతింపుచు, సుగ్రీవాంగద జాంబవత్సుషేణాదులు ముందఱఁదోఁకపై వీకనడునఁబుడమిత్రేడును జానకీసమేతుండై పుత్రపౌత్రసహోదరనిచయంబు పరివేష్టించి యరుదేర జయజయధ్వనులతోఁ జనుచుండె; వెనుకొని సకలదళంబులు రాఁదొడఁగె నానందయంబున॥ ౧౮॥

సీ॥ వనధిలోపల గుభుల్లనఁ గొందఱుఱికి యొయ్యనఁజనిరటుచల్లులాడుకొనుచు! గగనభాగమున నొక్కటఁ గొందఱరిగిరి మేటివేల్పులచేత మెప్పుఁగొనుచు! గుప్పించి దాటఁగాఁ గోరికొందఱు పెల్లు లాఘింపఁదొడఁగిరి లఘువువెఱసి! పవనజువాలంబుపైఁ గొందఱేగిరి పెక్కుచందంబులనిక్కొనుచు! రథములును, గంధకరులఁ, దురంగతతులఁ! బొంక మొప్పుఁగ నేగె, నిశ్చంకతోడ! నళనిఁబొగడుచు నందందనాడుకొనుచు! నడువఁజొచ్చిరి కొందఱందముగనపుడు॥ ౧౯॥

గీ॥ సీతకవ్వేశ రాముండు చెయ్యిసాఁచి! ఘనఝషగాగ్రహ కరగట కచ్చపములఁ! జూపుకొనుచును వేడఁగతో సుమహితాండ! జాళి నిఘ్నరకలకలంబచటవినుచు॥ ౨౦॥

శా॥ ఈరీతిం గప్పినైన్యముల్ గొలువఁగా, నింపొందు సీతావధూ! టీరత్నంబును, దమ్ములుం, దనయులున్ రీనిం ముదంబండఁగా, శ్రీరాముండసమానవిక్రమమునన్ తీరాబ్ధి దాటవ్వలన్! ధీరోదారత నిల్చె నిర్జరతతుల్ దీవింపఁగాఁ జెచ్చెరన్॥ ౨౧॥

ఉ॥ చేరిరి వానరోత్తములు, చేరిరి జాంబవదాది ముఖ్యులుం, జే

దేవిభీషణుండఁ దనసేనలతో, సకలక్షితీంద్రులుం జేరిరి, ఘోటకంబులును సింధురబ్బందములున్ రథంబులుం జేరె, మరుత్సుతుం డొకఁడుచిక్క సమస్తదళంబులచ్చటన్॥ ౨౨॥

మత్తకోకిల॥ మారుతాత్మజుఁ డిట్టిరీతి సమస్తసేనల నొయ్యనన్। భూరివాలముమీఁదఁబుచ్చి, యపూర్వవిక్రమశీలుఁడై। ధీరతం దనతోఁక మెల్లనఁదీసి, పువ్వులవానబృం దారకుల్ గురియింపనిల్చె ముదంబు నెక్కిన నత్తఱిన్॥ ౨౩॥

చ॥ రఘుపతి తన్నుఁజూడఁగఁ బరాక్రమమారయవించు, ధీరసా। రఘునశరీరుఁడైన కపిరాయఁడు చేరువనున్నకొండపై, లఘుగతి నెక్కి నిక్కి కుతలంబువడంకఁగనాచ్చి, దోర్బల। ప్రఘటితకీర్తి శాలియని భానుజముఖ్యులు సన్నుతింపఁగన్॥ ౨౪॥

చ॥ నగుమొగమెత్తి, భానునిఁజెనంకఁగఁ దోకఁగదల్చి, బాహువుల్ దగఁజిల్పించి, యఁఘ్రులుచితస్థితఁ గూడఁగఁబెట్టి, జువ్వనన్। నగముపణంకఁదూఁగి, వదనంబు విగించుచు రామచంద్రు, భూ। రిగుణుండలంచి గాఁటె బలుఱైకలనొప్పు సురాద్రికై వడిన్॥ ౨౫॥

చ॥ అపుడు సమస్తలోకములు నల్లలనాడె; భయంబు పెంపుచే। నపుడు మహానెలంబు జగమంతయునిండె; దలంచిచూడఁగా। నపుడు పయోనిధుల్ గలఁగె; నల్లన దేవతలాశతాననుం। డపుడె యణంగెనంచు ముదమందుచునుండిరి మాటిమాటికిన్॥ ౨౬॥

ఉ॥ పావనియున్ వనేచరులు ప్రస్తుతసేయుచుండన్నెడురొక్కనన్। వావిరినేగుదెంచి, తనవల్లభుఁడైన రఘూద్వహున్, ధృతి। గ్రావకులేంద్రుఁజూచి పొసగంబ్రణమిల్లి, కరాజ్జయుగ్మమున్। తీవిగఘాలమందు ఘటియింపఁగఁజేయుచు నిల్చె ముందఱన్॥ ౨౭॥

ఉ॥ అంతటరాముండుం బటుదయారస ముబ్బుఁగఁ జూచి యాహునూ। మంతుని, శాంతునిన్, సుజనమండనచారువనీవసంతునిన్। వింతగఁగొంగిలించి, కడువేడుక దీవనలిచ్చి, నాటికిం। బంతముతోడ నిల్చెదనపజ్జను సీత చెలంగుచుండఁగన్॥ ౨౮॥

వ॥ ఇవిధంబున రఘుకులేందుగిందు సకలసేనాసమేతుండై నాఁ
టికచ్చటనిల్చి, మఱునాఁడు ఘృతసముద్రంబును, మూడవనాఁడు దధి
నిధియును, నాలుగవనాఁడు సురాఁభోనిధియును గ్రమక్రమంబున హ
నుమదాభీలవిశాలవాలంబుపైఁ గడచి, జానకియుందానును బవనసుతు
ని శిరోమధ్యంబున రథంబుపైఁ దేజరిల్లుచుఁ బ్రతాపలంకాలంకార
ప్రాకారద్వారకవాట పరిఘావమత్కార భర్తహర్త్యప్రాసాద గో
పురశాతకుంభకుంభగంభీరవారణ రథతురంగభటబృందంబులంగల వి
శేషంబులు నక్క-జంబుగాఁ బెక్కుచందంబుల నవలోకింపుచుఁ జనున
ప్పుడు, సకలదిక్కులయందును బిక్కటిల్లుచు, భూనభోమధ్యంబున ని
రంతరంబుగానిండి బలంబులరుదెంచి నెతకంతునిపురంబుడాసి, కాహ
శమృదంగ ధక్కాముఖబహువిధతూర్యనాదంబులు భోయకలంగ, మ
నుజదనుజశాఖామృగ వాహినీసమూహంబులతో రఘునాయకుండు
విడిసె; బలంబులునుం దగినయెడలనుండిరి; విభీషణ సుగ్రీవాంగద ము
ఖ్యులు రామునిచేరువనుండిరి; భరతశత్రుఘ్నులత్త్వణకుశలవవిజయాదు
లు సేనాసమేతంబుగా సీతంబరివేష్టించి, రామునిం గొలిచియుండిరి;
రఘువరుండును బట్టణంబు నెట్టన ముట్టడివేయనూహించి విభీషణ సు
గ్రీవాంగదజాంబవన్తురున్నంద నానుజానుమతంబున॥ ౨౯॥

గీ॥ దక్షిణద్వారమున నీవు దక్షిణేశు। కరణి, వానరబలమసంఖ్యం
బుగొలువ। మెండుకొని పట్టువదలకయుండుమనుచు। సంగదునింబంపె
నప్పుడత్యద్భుతముగ॥ ౩౦॥

గీ॥ వివిధభంగులఁ బడమటి గవనియందుఁ । గూరభల్లూకములు
నూటుకోట్లుగొలువ।నప్రవత్తుండవై యుండుమనుచుజాంబ।వంతునటఁ
బంపెఁబటుబలవంతముగను॥ ౩౧॥

గీ॥ అగచరోత్తములరయనూటర్చుడములు। నేర్పుతోడుత మిముఁ
గొల్వఁదూర్పుడెసకుఁ। జనుండు మీరని గోముఖపనసవృషభ। శరభుల
నుబంపె సంగరోత్సాహమునను॥ ౩౨॥

గీ॥ అంతమిగిలిన సైన్యంబునల్లనొక్క। మూఁక గావించి వారినిమ్ము

లనొసంగి కదలుమమచును శత్రువుల్ కళవళింప నుత్తరంబున సుగ్రీ
వునునిచెనవుడు॥ ౩౩॥

చ॥ వరుస విభీషణుంగొలిచి వచ్చిన దైత్యులఁ గొమ్మకొమ్మ కొ
క్కరుఁబురికొల్పి, వారలనుగావఁ బ్రధానుఁజూపి, యెల్లఘాత వర
నివహంబులంబిలిచి వాహినులబ్బములైనచోట మీ రరయుచునుండఁ
డీయనుచు నల్లనఁదానియమించె నెంచఁగన్॥ ౩౪॥

ఉ॥ అందఱ నన్నిదిక్కుల రయంబుగ నేర్పఱపం, గణంకతోఁ
గొందఱగడ్తలూడ్చుచును, గొందఱు కొమ్మలు కూలవేయుచుం,
గొందరు దత్త-వాటముఁగుంజర యూధమురీతిఁదోయుచుం,
దఱు గర్భముల్వగులఁ గ్రొవ్వుననార్చుచునుండిరత్తఱిన్॥ ౩౫॥

సీ॥ ఆసమయంబున నవనీశుఁడగు రామచంద్రుఁడల్లన విభీషణు
నిఁజూచి యమ్మహాకుశలుని యనుమతిఁ గైకొని మంతుకెక్కిన హను
మంతుఁబిలిచి సేనలమమ్మును జేర్చితివించట నీకృప నెల్లపనులు దిగ్విజ
యమయ్యె నిటమీది కార్య మేనెన్నిభంగులనైన ఘటియింపఁ జేయు
దుఁగాండములను గాననితట నాశతకంఠుబుద్ధి యెట్టిరూపున మెలఁ
గునో యెఱుఁగరాదు రామబారంబు తరుచరరాజ! నీవు పోయివ
చ్చుటఁగార్యంబు పొసఁగుననుచు॥ ౩౬॥

గీ॥ ఎల్లిపుష్కమి యాత్రకు నిదిజయంబు రమణనీపేరఁ జంద్రతా
రాబలములు గలిగియున్నవి చని శతకంఠుఁజూచి మమ్ము నెఱిగించి
చయ్యన రమ్మ పొమ్ము॥ ౩౭॥

గీ॥ వనజసంభవుఁ డొనఁగిన వరములకును మదిమదింపకు మనిప
ల్కుఁజుటి మదించి పోగనాచేతదగ్ధులైపోయినట్టి దశమఖానేక దై
త్యులఁదలఁపుమనుము॥ ౩౮॥

గీ॥ లీలఁబురుషులచేఁ జూపులేకయుండ బ్రహ్మఁగోరితిననివాఁడుబలి
శనేని మించియిచటికి నేరరుదెంచినట్టి రాకతలపోయ మనుమయ్య! యాకపీంద్ర!॥ ౩౯॥

గీ॥ వెఱచెనేనియునిప్పుడే శరణువొచ్చి మనుటమేలని యెఱిగి

పువనచరేశ! శరణుచొచ్చినవెనుకనా ధరణిసురలఁ జేయుదుండగములు మదిఁజేర్చననుము॥ ౪౦॥

క॥ చనుమని పంచిననలరుచు! హనుమంతుఁడు, రిపుకృతాంతుఁడు నుపమవిద్యా! ధనవంతుఁడు, బలవంతుఁడు | జనవల్లభు చరణపంకజములకు నెఱుఁగెన్॥ ౪౧॥

వ॥ ఇవ్విధంబున నమస్కరించిన నమ్మహాత్ముండు దీవింప నచట వీడ్కొని, తానరిగెడి మార్గంబుననున్న సుగ్రీవున కెఱింగించి, అనుపవచ్చిన విభీషణునునిచి, సకలవానరదానవ మానవనిచయంబులు జయజయధ్వనులు గావింప నరిగి, ద్వారంబులంబలిసియున్న మహాదానవులఁ బరికింపుచు నదృశ్యశరీరుండై నవప్రాకారంబులు గడచి, తనమహాకారంబుఁ గొందఱుగని పఱచెడి విధంబుఁజూచి నవ్వుచు, నరయవచ్చిన వారలహుంకరింపుచుం జనిచని పట్టణంబువీక్షించుచప్పుడు॥ ౪౨॥

గీ॥ అలరునప్పురిరవ్యహర్త్యాగ్రశాత! కుంభకుంభవ్రజంబులఁగొమరుమిగులు! ప్రకటజాంబూనదాంభోజముకుళములను | సరసమగునట్టి మానససరసింబోలె॥ ౪౩॥

గీ॥ ఇట్టిపట్టణంబు నింద్రునికై వడి! నేలుచుండకితఁడేలకొవ్వె? ఘనతకలుగుటకును వినయంబు భూషణ! మదియులేమి జన్తహానిగాదె?॥

వ॥ అనియెగ్గింపుచు మఱియునుంజనిచని మరకత నీలప్రవాళ మాక్తికవైడూర్య పుష్కరాగాద్యనేక రత్నఖచితా భ్రంకష సింహాసనంబున నూలుతలలు, నన్నూలుకరంబులును, మిన్నుముట్టిన పొడువునుంగలిగి, గరుడగంధర్వ సిద్ధవిద్యాధరకిన్నర కింపురుష దేవదానవోరగాష్టదిశారమణ శిరశ్శోభితంబగు తలాటంబుఁ గాలంద్రొక్కి నికుఁగఁచు, జెఱువట్టినదేవ భూదేవయోషాసముదయంబులు కన్నులనక్రవులూలుక నులుకుచుం దగినపనులుసలుపఁ, బ్రధానులుందానును గొలుపున్నశతముఖు నవలోకించి మహాద్భుతంబు నొంది, రావణునకు నితనికి ననేకాంతరాంతరంబని తలపోయుట నవార్య ధైర్య గాంభీర్య ధుర్యుండై చాసి, తదీయసింహాసనంబునకుఁ బురోభాగంబునఁ దనవాలంబు దివి

సోకక బెంచివీకంబుట్టితదగ్రంబున నమ్మహాదానవేంద్రునికంపెంబొడు
వుగాఁ గూర్చుండిననతని దారుణాకారంబు శతకంతుడుగాంచి యా
శ్చర్యంబును, భయంబును, నభిమానంబును, గోపంబును బురికొనంగఁ
జింతించి యమ్మహావీరునకిట్లనియె॥ ౪౫॥

శా॥ ఏరా! యోరి వనేచరాధమ! భయంబింతైననున్నేకపాగ్రి! కా
రంబుల్ వెసదాటుపెట్లు? మఱివీకందాటి దుర్భీషణా । కారం బా
ప్పగవచ్చుపెట్లు? తగ నల్కన్వచ్చి నాముందటన్! ధీరత్వంబున నిల్చు
పెట్లు?లివి చింతింపన్ మహాశ్చర్యముల్॥ ౪౬॥

శా॥ ఎవ్వఁడంపిన నెట్లువచ్చితివి? నీవెవ్వఁడ? వెవ్వఁకిన్! మ
వ్వంబై యుదయించినాడ? విటకేమార్గంబునన్వచ్చితి? వెవ్వండ్లతటి
రూపాసంగ? మఱిపేరేమందు? విన్పింపరా! యివ్వటంగల దానవుల్
గడునినున్హింపింతురిట్లుండినన్॥ ౪౭॥

ఉ॥ ఎవ్వఁగొల్తు? వాతఁడననెవ్వఁడు? దోర్బలమొప్ప యుద్ధమం!
దెవ్వనిగెల్చె? సింకతఁమ నెక్కడక్కడ కేగుదెంచెనో? । జువ్వన మ
త్ప్రతాపములు చూడఁగ నూరక నిన్నుంబంపెనో? । యివ్వధమెల్లఁ జె
ప్పగదరా, దివిజూచెదవంతగర్వమా!॥ ౪౮॥

వ॥ అనినవిని మహాశూరుండగు మరుత్కుమారుండు నిశ్శంకనిరా
తంకమనఃపంకజుండై ప్రతాపలంకారమణుండగు శతముఖునిం జూచి
యుం జూడనివిధంబున నిరాకరింపుచు నిట్లనియె॥ ౪౯॥

గీ॥ ఓరిదనుజాధముండ! వినరోరిరాము, । నప్రతిద్వంద్వశౌర్యు, నా
హవవినోదు, । బరమధార్మికు, జానకీప్రాణనాథు, । ద్రిభువనాధీశున
ధీశులు దెలుపవినవె?॥ ౫౦॥

సీ॥ ఎఱుంగవేరావణు శిరములుపదియును ధరణిపైఁగూల్చుప్రతా
పమహిమ? । యెఱుంగవేకలనిలో నలఘుబలోదీర్ణు, నకుంభకర్ణు గీట
ణ్ణచువిధము? । తలఁపవేయింద్రజేద్దారుణాద్రినిఁగూల్చు భూరిదోర్ధం
డదంభోళిఘనత? । తెలియవేలంకకుఁ దవిలివిభీషణుఁ బట్టంబుగట్టిన ప
టునివేకి? । నట్టిశాత్రవసంహారు, డారఘూర్వు! హుండేమాస్వామి;

యతనికి నూడిగములు| సేయుచుందుము నేమొదల్చేసిపెక్కు| వనచ
రులము, మసీసు రావనచరులము|| ౫౧||

క|| నాతండ్రివాయుదేవుడు,| నాతల్లిదలంపనంజనాదేవి, మదా|
భ్యాతంబుహనుమఁ డందురు,| భూతలపతిఁ గొల్తుజయమఁ బొందెడి
కొఱకై|| ౫౨||

సీ|| ఏలికపనిబూని యేలంకకరుగుచోఁ గంధిదాఁటితినొక్క కా
ల్వకరణి| వనమెల్లబెఱికి రావణుకుమారుని నక్షుధాత్రిఁగూల్చితిఁదృణ
మాత్రముగను| దశకంఠపురమెల్లదగ్ధంబుచేసితి దివిజు లోహూయని
ధృతినుతింపఁ| బట్టవచ్చినవారిఁబట్టపు రాజునై పెలుచదండించితిఁబెక్కు
గతుల| మరలివచ్చుచులంకిణి యురముద్రొక్క| జలధిలంఘించి జానకి
జయముచెప్పి| నట్టిసూరుండ, నిప్పుడునట్లెన్నుఁ| బూచిపోవచ్చినాఁడ
రా నీచహృదయ!|| ౫౩||

ఉ|| వంచనలేక మోచికొని వచ్చితి సేనలనెల్ల వేగ; దాఁటించి
తి నాల్గువార్ధులును శీవిగ వాలముమీఁద; వాఁడె యే| తెంచె రఘూ
ద్వహుండు తనదేవియుఁ దానును నిన్నుఁ జంపఁగా;| నెందఁగ నీకు
దిక్కు ధర నెవ్వఁడు? చూడుమిఁకోరిదుర్తతీ!|| ౫౪||

చ|| అనవిని యప్పుడిట్లనె శతాస్యుఁ డిదేమిర యోరి! దూత నే|
మనఁ జనదంచునున్న బలుమాటును రామఁడు గీముఁడంచు న| మ్మను
జకులాధమన్ వినుతిమార్కొనిచేసెద, విట్లు వాఁడుచే| సిన పని నా
భటుండొకఁడు సేయు నిమేషములోనఁ జూచినన్|| ౫౫||

సీ|| యుద్రమానవుఁడెప్ప సుకృతాత్తుఁడనుచును బెక్కులువలికెను
వెట్టికోతి!| యెట్టిధార్మికుఁడురా యింతసిందాటక నణచి పిన్నపుడె
స్త్రీహత్యఁజేసె| నొక పాఁశవిలువంచి ఏకలంబుగావించి యిలమహా
దేవునకెగ్గుచేసె| నాతికై నిష్కారణంబుగా నవ్వాలిఁ బడనేసే నత్యం
తపాపమొదవ| నట్టికాంతాజనాంతకు, నట్టిశైల| జాధిపదోహి, న
ట్టి మహాఘచిత్తుఁ| జెప్పనేమున్న, దిక్సీవు చేరినట్టి| వార్త వినింపఁగ
దరోరి వదరులేల!|| ౫౬||

సీ॥ అనవిని మది నాగ్రహంబంది శతకంతుతోడ నిట్లనె మరుత్సు
తుండు గదిసి! యాదిదేవుని, దేవతా రాధ్యు, ననఘాత్తు, శ్రీ రాఘవుని
నిందచేసితేని! యాయువు దుగ్గింగు నీకనుమాన మింక లేదు, దివిజులుచె
లంగి నిద్రింతురింకను! అంతంబునకు రావణాసురుండును రామునిటువ
లె దూషించి యిలనుగూలె! గాన నీకును నెడలేదు కాలమింకను! నర
వరునిచేత నీమరణంబు నిజము! దురితవర్తివి, దేవతాదోషివరయి!
నిన్నుం గనుంగొన్న దోషంబు నిష్ఠురాత్మ!॥ ౫౭॥

ఉ॥ నీవెటువోయెదింక? మఱి నేర్చున నీకెఱిగింపనేల? నీ! తావి
ఘటెల్ల సేనల ముదంబున ముట్టడివ్రేయఁబంచి, న! న్నివిధితోడ నీహృ
దయ మెల్ల నెఱింగియు వేగరమ్ము నే! నావలికార్యమెల్ల విశిఖావళిం జ
క్కగఁజేతుఁబొమ్మనెన్॥ ౫౮॥

గీ॥ పురుషనగ్గంబుచేఁజూపుఁబొరయకుండ! వరముఁ జేకొంటిననె
డికావరమువలదు! మించిజానకితోడ నేతెంచినట్టి! రాకతలపోయుమ
నిచెప్పె రామవిభుండు॥ ౫౯॥

వ॥ అదియునుగాక ఒంధుమిత్రుల నాదరింపుచు, నాశ్రితులకు ని
ల్లుచూటలిచ్చుచు, బుత్రపౌత్రుల నలవరింపుచు, నరుచిపరిహారంబు
గా భుజింపుచు నిమ్మాడుదినంబులు సుఖియింపుమని యెఱింగింపుమని
యె; వెనుక నెడగలుగనేర దెన్నిభంగులఁ దనప్రాణంబు లటచేతనుని
చి సంగరంబున కరుగుదెమ్మని పలికె; పిదపఁ గరుణాసముద్రుండు గా
వున నేరాఁ గ్రమ్మఱుంచిలిచి శతనూఱుండును సంగరంబునకు భయంబు
నొంది శరణుచొచ్చెనేని కాతునని యెఱింగింపుమనియె; అత్రైఱంగైన
నీవుచేసిన గోబ్రాహ్మణమునులబాధలు ఊమియించెదఁ జెప్పుమని పం
చినవచ్చితి; ఇచ్చట నిన్నుంబురికొల్పు తుచ్చరాక్షసుల నమ్మకుము; అ
తండాదినా రాయణమూర్తి గాని నరుండుగాఁడు; ఇన్నియువిచారించి,
వైరంబు విసర్జించి, శరణుచొచ్చి బ్రతుకుము; అది సహింపకయున్న
యధ్దంబున కరుగుదెమ్మ; పురుషులచేఁ జూపులేదని తలఁచితివేని రా
మచంద్రునివెంట జానకీదేవి చనుదెంచుకొల్ల భవన్నాశనంబునకుఁగా
రణంబు; తదీయప్రభావంబు దెలిసెదనని తలంతువేని మీతల్లిఁ జిత్ర

గంధి నడుగుము; అమ్మహాదేవిచేత నీవు త్రుంగుట సిద్ధంబని యనెక స్ర
కారంబులఁ బలికిన నులికిపడి ప్రళయకాలాగ్ని చందంబున మండుచు,
నూలుమొగంబులు ముడివెట్టుచు, హనుమంతునిఁజంపనిశ్చయించి, దూ
తధర్మంబు విచారించి, యవ్వేళకు నదరుడిగి యాస్థానంబునంగల మ
హాదానవు లద్భుతంబున వినుచుండ నిట్లనియె॥ ౬౦॥

శా॥ ఓరీ మరకట! మద్భుజాబలము పెంపూనంగ శఁకించుచున్!
చీరంబెల్లను వీడి భృత్యులగతిన్ బృందారకుల్గొల్వ, నా! హారాన్తుం
డగు మర్త్యుఁజెప్పుచు భయంబందందఁ బట్టించి నీ! వారూఢిన్ బహు
భాష లాడెద వహా! ప్రాణంబులే యెల్లవో॥ ౬౧॥

సీ॥ పేర్చి పైఁబడఁబూని పెరిగి నల్దిక్కుల నడఁడెడఁ కార్చిచ్చు ను
డుపనేర్తు! సమయంబువచ్చిన జఁఝానిలమునైన నెఱి మెదలఁగనీక ని
లుపనేర్తు! నాహవంబున జయంబనుకూలముగ మంత్రసిద్ధి జపంబులు
సేయనేర్తు! గడువేడకరథములఁ గరితురంగంబుల నడిపింప నేర్తు న
ర్ణవముమీఁద! నన్నియునుగాక షరమేష్టియిచ్చినట్టి! వరములున్నవి, జ
మునైన సరకుసేయ, నట్టి యసమానబలశాలినైన నన్ను! జానకీరా
ము తెదిరింపఁజాలఁగలరే?॥ ౬౨॥

వ॥ అదియునుం గాక॥ ౬౩॥

సీ॥ మద్భీమతరనామ మహనీయమంత్రంబు సకల భూతగ్రహా
చ్ఛాటనంబు! మద్యాహుదండంబు మత్తారిన్యపకుమారాచలాభీలవజ్రా
యుధంబు! మచ్చండకోపంబు మానితబ్రహ్మాండభాండంబులకు నెల్లఁబ్ర
ళయకరము! మన్తందహాసంబు మనసిజకమలభవామరావళికెల్ల నమృ
తవృష్టి! సకలలోకంబులకు నేనెవక్రవర్తి! నట్టి నాయుద్ధతికినిచ్చి యధ
నుండైన! జనవరుండును, నబలగు జానకియును! దురముగెల్చెదరనుట
యద్భుతముగాడె?॥ ౬౪॥

ఉ॥ ఇన్నియుఁజెప్పనేల? వినుమీక్షణమందున నిన్నుఁజంపి, రే! పు
న్నతవృత్తి నేగి నృపునుకొనిఁగించి, తదీయకోమలిం! బొన్నసుగంధిఁ
దెచ్చి బహుభోగపరంపరఁదేలుచున్ సుఖం! బెన్నఁగఁ గందు దైత్యు

లు భళీయని సన్నుతిచేయవారా!! ౬౫

ఉ॥ చిక్కితి వెండుఁబోయెదవు? చేకొని మ్రింగెద నిన్ను, రాము
నిన్; దిక్కిఁక నేదీనీకనుచుఁ దీవరయంబున నాగ్రహింపుచుం బెక్కుని
శాటకోటులను బిచ్చి వనేచరఁద్రుంపుఁడన్న, వా! రుక్మననేగుడెంచి
పటుహుంకృతిసేయుచురాఁగ నుగ్మిఁడై॥ ౬౬॥

ఉ॥ ఓరి శతాస్య! నేనొకఁడ మారకచిక్కితినంచుఁ బట్టఁగాఁ గో
రితి, చూడుచూడుమని గొబ్బున రాముఁదలంచి, వాయువున్ సారె
కుఁజేరి, వాలము విశాలముగా రవిసోకఁబెంచి, దు! ర్భారశరీరుఁడై
పెరిగె భగ్గున మంటలు మోముపుట్టఁగన్॥ ౬౭॥

ఉ॥ వెఱచిరి కొందఱత్తఱిని వీనిమహాకృతిఁజూచి, కొందఱుంబఱ
చిరి సందుసందులను, బల్విడి కొందఱు భీతిఁబోవలే! కఱచిరి, కొంద
ఱప్పుడు శతాస్య! మముంగరుణెంపుమంచుఁ బె! ల్లఱచిరి, యిట్టిరీతిఁగ
దునాకులమొందిరి దానవుల్ వెసన్॥ ౬౮॥

క॥ శతముఖుఁడును హనుమంతుని! మతమంతయుఁ జూచి భయ
ము మల్లడిగొనఁగా! మతినడలుచుండెఁదక్కిన! హితులును నిర్విణ్ణులై
రి హృదయములులుకన్॥ ౬౯॥

మ॥ హనుమంతుండపుడుగ్రుఁడై దనుజలోకాధీశ్వరున్ దాసి, క్రొ
వ్వుననన్బట్టఁగఁజూసితిప్పుడుమదం బువ్విత్లునీ కెల? యం! చును ఘోరాశ
నిఁబోలు ముష్టిహతిచే స్రుక్కంగనద్దానవేం! ద్రుని నేలఁబడఁగూలఁగాఁ
బొడిచెరుద్రుంబోలిలీలాకృతిన్॥ ౭౦॥

గీ॥ ఇట్లుపొడిచినఁ బతితలలెల్లబగిలి! యబ్బరంబుగ నెత్తురు లుచ్చి
పాటఁనపుడుమూర్ఛిలై; నతనిసంహానంబుఁ బూర్ణముగఁదన్నెనమరు
లుచోద్యమంద॥ ౭౧॥

గీ॥ తన్నియంతటఁబోకయద్దనుజవరుని! త్రొక్కియున్నతలాటంబు
దుస్సీతివిచి! యేపుననుగొని, యెప్పటిరూపుతోడ! నచటవీడ్కొనిరఘు
పతినాత్మదలఁచె॥ ౭౨॥

వ॥ ఇత్తైఱంగున రఘునందన చరణారవింద మకరందచిందుపరం

పరాస్వాదనానందేందిరిరుండై, మరున్నందనుండు తనకు నెదిరినదై
 త్యులంబరిమార్పుచు, సింహనాదంబు సేయఁచుఁ గపిసేనాభిముఖుండై
 వచ్చివచ్చి, పురోభాగంబున సకలదళంబులతోనున్న సుగ్రీవునింగాం
 చి, యతనికిఁదద్యుత్తాంతంబుజెప్పి సంభావనల్గుఁకొని, అచటవీడ్కొ
 ని, సకలకపినాయకులు దన్నెదుర్కొని గాఢాలింగనంబు గావించి పె
 క్కుడెఱంగుల నభినందింప రయంబున నరుదెంచి, అనుజత్రయపుత్ర
 పౌత్రపరివేష్టితుండై జానకియుండానును దనరాక కెదురుచూచుచు
 న్న రఘువరుంగాంచి, వందనంబులు గావించి, అనేకవిధంబుల సన్ను
 తించి, ప్రతాపలంకాపురికిఁ దానరుగుటమొదలుగా శతకంఠుని తల్లు
 పగులఁబొడుచుట తుదయునుంగా సంతయు నెఱింగించి, రేపు లగ్గకుద
 యచేయవలయుననిన, హర్షించి యెక్కునంజేర్చి సీతయుండానును బ
 హుభంగుల దీవింపుచునుండెనంతనక్కడ॥ 23॥

క॥ దనుజేంద్రుఁడంతకంటెను! మునుపడఁ దనమూర్ఛదెలిసి, ము
 నుకొని సింహా! సనమును బొడియగుటకు పతి! తనదు తలాటంబుఁ
 బోవ దానికినడలెన్॥ 24॥

క॥ అడలి తనయ్యగుగెలంకుల! నడలుచుఁ గనుపట్టు బలునిశాటుల,
 హితులం, గడుమంతుల నొగిమొగములు! ముడిపడఁగాఁ బూచి భ
 యదముగ నిట్లనియెన్॥ 25॥

క॥ ఓయి సచివేంద్రులారా! మాయురే! యిపు డొక్కకోఁతి
 మాత్రమెయిట్టుల్! చేయఁగ నిందలు నేమియఁగ! జేయఁగలేరైతి, రే
 మిసేయుదుఁజెప్పుఁడా?॥ 26॥

క॥ ఏలాగునమ్ముదును మీ! ఏలాగున బెఱుకులగుచు నెట్లుండఁగ? నె!
 నేలాగు రాముఁదునుముదు? నేలాగున బంటులుగను నేలుదుమిమ్మున్?॥

క॥ అనిమనమునఁ గోపంబును, ఘనతరశోకంబుఁ బెనఁగఁగాఁ,
 జింతాంభో! ధిని మునుఁగుచున్న దనుజేం! దుగ్గినఁ గనుఁగొని మంతు
 లెల్లఁ దొడిఁబడి కినుకన్॥ 27॥

క॥ ఏమప్పుడ యేవఱుచో! నామర్కటఁ డేగఁగాక, నటుచూ

దుము తే! ద్రామునిఁ జంపి, వతాతని! కోమలిఁగొనివచ్చి నీకు గొబ్బు ననిత్తుమ్॥ ౭౯॥

క॥ మాయట్టిమంతులుండఁగ! నీయదవదయేల నీకు? నిప్పుడె మ మ్ముం! బాయక పంపుము, యుద్ధము! చేయుదు మెడపకను నీదు చిత్త ము రాఁగన్॥ ౮౦॥

క॥ వనజజుఁ డొసఁగిన వరముల! ఘనత విచారింపఁ దగఁడె? కదిసి ననీకున్! వనచరులన, నరవరులన! విను తృణమాత్రంబుగాదె వివరిం పంగన్॥ ౮౧॥

క॥ సురలెల్ల నీకు వెఱచుచు! సొరిదిగ సెవింతురనఁగ, సురలు ప నుపఁగా! నరుదెంచు బేలరాముని! సరకుంగాఁ గొనఁగఁదగునె? సంగ రధుర్యా!॥ ౮౨॥

క॥ దనుజేశ! నీవుగడఁగినఁ! గనుఁగొనఁగా మృత్యువైనఁ గళవళ పడు, న! వ్వనచరులును గినచరులును, మనుజుఁడు గినుజుండు నిన్ను మార్కొనఁగలఁడే?॥ ౮౩॥

క॥ అనిమంతులు బహుభంగులఁ! దనమదిఁ బురికొల్ప, నసురధ వుడు మహారో! పనయనమనస్కుఁడై య! ద్దనుజుల మన్నించి చని యెఁ దల్లియెడుటికిన్॥ ౮౪॥

క॥ చనితల్లికి సాష్టాంగం! బొనరింపఁగఁ జూచి పుత్రు, నొయ్య నవిలస! ధ్వునగాతుని, నుతమితునిఁ! గనుఁగొని దీవించి చిత్రగంధిట్ల నియెన్॥ ౮౫॥

గీ॥ అన్న! నీమొగమదియేమి విన్ననగుచు! నున్నదిప్పుడీ? వెన్నఁడు నుల్లమునను! వంతఁజెందవు, నేఁడిది వింతవొడమె! నేమి యెఱిఁగిం పు నాతోడ నెద్దియైన?॥ ౮౬॥

సీ॥ అలిగెనో యుష్మదహంకారములు చూచి యుగ్మిఁడై యిపు డు మృత్యుంజయుండు! మునులనేఁచితివని వనజసంభవుఁ డొండె శపి యింఁచెనో కదుసాహసమునఁ! గింకరుల్ దానును శంక లేకకృతాంతుఁ డురువడి దండెత్తెనో కడంగి! వరశరణాగతవజ్రపంజరుఁడగు రామఁ

డేతెంచెనో భీమముగను! వీరకనెఱిగింపు, విన్నయందాక నాకుఁగ
దుపులోపలఁ జెయివెట్టి కలచినట్టు! లున్నదిప్పుడు నీమోము విన్నదన
ము! గన్నయప్పటినుండి యక్కజముగాను॥ ౮౭॥

సీ॥ నావిని శతకంఠుఁడనియెఁ దల్లికి హనుమంతుండువచ్చిన మా
ర్గమెల్ల, వచ్చి రామునిఁజెప్పి వాదించుతెఱఁగును, వాదించి కఱఁగిం
చు వైఖరియును, బట్టంగడైత్యులఁ బంపువెట్టుటయును, బంపువెట్టిన
వారిఁ బదరుటయును, డంబుగాఁ దనదు రూపంబు చూపుటయును,
జూపి తన్నొగిఁబొడుచుటయుఁ, బొడిచి తనదుసింహాసనము గూలఁద
న్నుటయును, బూని బిరుదుతలాటంబు వోపుటయును, మఱలి వనచ
రుఁడేగిన మహిమములును! జెప్పినను విని, తల్లి మూర్ఛిల్లి తెలిసి॥ ౮౮॥

గీ॥ అన్న శతముఖ! మీతండ్రి యద్భుతంపు! వార్త నారదుచే విని
వచ్చి మున్ను! నాకెఱుంగింప నెఱుఁగుదు, నీకునట్టి గోప్యమంతయు
నెఱిగింతుఁ గోరివినుము॥ ౮౯॥

వ॥ జ్యోతిర్తయమగు నొక మహాశక్తి చతుర్దశ భువన నాయక
యై ప్రవర్తింపుచుండి, తనస్వరూపంబగు ఓంకారస్వరూపంబున బ్ర
హ్మవిష్ణుమహేశ్వరుల నుదయింపఁజేసి జన్మమోక్షలయకారులం గమ్మ
నినియోగించి, వారలకు సుఖంబులు గఱపుమని తనకళలచేమువ్వరు క
న్నియలంబుట్టించి, అందుశారదయను చెలినజునకు, లక్ష్మీయను తరణి
నచ్యుతునకు, గౌరిగను నారి శివునకు దయచేసి ప్రపంచంబు నడుపు
చు, నందుఁదనపూర్ణకళయగు లక్ష్మీనింబిలిచి యతిరహస్యంబుగా నిట్లు
నియె; త్రేతాయుగంబున నీదుభర్తయగు విష్ణుండు రాముండై రావణు
వధార్థంబునకు నటంపఁగలఁడు; తత్కాలంబున నీవు జనకునకు నుద
యించి జానకీనామంబున రామునితో మెలంగఁగలవు; రావణమరణా
నంతరంబున శతముఖుండను నొక్క రాక్షసవరుండుపుట్టి పురుషులచేఁ
జావులేకుండ బ్రహ్మచేవరంబులుగొని తరుణులం దృణీకరించు; తన్నిమి
త్తంబున రామునివెంటనీవు చనియవనికి శక్యంబుగాని సమయంబున శ
స్త్రాస్త్రంబులుధరియించియుద్ధంబుచేయుము; అట్టియెడ నేవచ్చినీయం

దునావహించి నీచేతశతముఖునిం జంపించెదఁ జనుమనిపంచిన భవ
న్నాశనంబునకుఁ గారణంబగుచు సీతయననుదయించినయది యనివతి
యునిట్లనియె॥ ౯౦॥

సీ॥ సృష్టిమైవిష్ణుండు దుష్టనిగ్రహమున కైరాముఁడైపుట్టెనమరుల
లర। వలనొప్పనవిష్ణువత్సస్థలంబునఁ జెన్నొందుశ్రీదేవిసీతయయ్యె। స
రవినాతఁడువూనుశంఖచక్రంబులు భరతశత్రుఘ్నతైపరఁగిరిప్పు। డా
శౌరిపర్యంక మైయుండు శేషుండుసౌమిత్రియనమించె జగమునందుఁ।
గానరాముండుమనుజుండు గాఁడు, చూడ। నతఁగొలిచెడు కపులెల్లన
వరవరులు। గానిశౌఖ్యామృగంబులుగావు, నీవు। వారితోడుతవైరంబు
వలనదుడుగు॥ ౯౧॥

గీ॥ బ్రహ్మదేవునివలనలోఁబడినయట్టి। వరముమాత్రన గర్వింపవల
వ,దట్టి। బ్రహ్మ సీతంఁడెపుట్టింజెఁ బరఁగఁ, గాన। మించి తనతండ్రిపూ
న్కిఁదప్పిఁచఁగలఁడె॥ ౯౨॥

గీ॥ కానరాఘవునెదురశక్యంబుగాదు। తవిలివారలపైవిరోధంబు
మాని। శరణుచొరుము,దు రాత్ములఁజూడఁబోకు,। జగతిబెబ్బులిపైఁగో
లఁజూఁపఁదగునె॥ ౯౩॥

సీ॥ అనిరామువిక్రమం,బతనితమ్ములలాగు, తనయలవిధమునుఁ,ద
రుఱిసీత। మహిమంబులును, హనుమంతు తెఱఁగును, సుగ్రీవుఘనతఁ,
దత్తుతులగతియు,। బలములచలమును, గెలువరాకుంటయుఁ, బెలుచ
విభీషణుభేదములును,। దమనిజశక్తియు, ధర్మసఁఘటనయుఁ, బాడి
యుఁ,గీర్తిసంపాదనమును। దెలిపియును,బుజ్జశించియుఁ, బలువిధము
ల। మనసుఁగలఁచియు, నీతిగాదనియు, భయము। లొదవఁజేసియు, బ
హుగతులూరడింప। నాగ్రహింపుచునుడుగక యసురవలికె॥ ౯౪॥

ఉ॥ రాముఁడువిష్ణుఁడంచును బరాక్రమఁ డంచును నెన్నఁజొచ్చి;
తా। రాముఁడువిష్ణుఁడైనచనరామను రావణుఁడుగ్రహూర్చుఁడై। ప్రే
మనుగొంచుఁబోవఁగ నభేద్యశరంబులఁగూల్పరాడోయా। రామునిచా
పనైపుణి, పరాక్రమముంగనవచ్చేనిందులన్॥ ౯౫॥

ఉ॥ చొనుపంగ విష్ణుడేడ? మనుజుండననేడ? మృషాక్తిచేత నా।
మనసు కరంగం బల్కినను మర్త్యునకై భయమంద నేర్తునే? యనుపమ
యుద్ధమందు సురలౌనని మెచ్చ నృపాలుడంజపి, యా। తని తరుణీలలా
మను సతంబుగఁ గైకొనుదెల్ల కాలమున్॥ ౯౬॥

చ॥ అనుటఁ బ్రధానులన్, దొరల నాప్తుల మంత్రుల నక్కడక్క
డన్। ఘనముగనుంచి, మించి పటుకాండపరంపరలేర్చి, సాహసం। బు
నఁ జతురంగముల్ బలిసిపొంగుచునుండఁగ, రాముడల్పుచుం। గనలుచు
నుండె దండి శతకంఠుడు చండత రాగ్నికై వడిన్॥ ౯౭॥

శా॥ రాముండుంబటుభేరి కాహళమహా రావంబుమీఱంగ, నుద్ధా
మస్తైర్యగుణాభి రాముడగుచుం దర్పించి, సైన్యంబులన్। వేమారుంబురి
కొల్పి, సారెకును మార్వీనాదముల్ పెల్లుగా। భూమింబిక్కటిలంగఁజే
సి, దినరాట్టుత్రాదులంబిల్పుచున్॥ ౯౮॥

శా॥ లగ్నల్వట్టుండుపొండుపొండని మహోల్లాసంబునంబంప, వా।
రగ్గాఢధ్వనిమెండు గావినిచు హోగాగ్రకారులైకొమ్మలున్। నుగ్గుల్ సేయు
చు, నయ్యగడ్డలును మిన్నల్ ముట్టఁగాఁబూడ్చుచున్। లగ్నల్వట్టిరిదేవ
సంఘములు చాలఁబొంగిదీవింపఁగన్॥ ౯౯॥

చ॥ జడిగొని పర్వతంబులఁ గుజంబులు దెచ్చి కణంగి కోటలం।
బొడిపొడిచేసి, యందుగల భూరినిశాచరకోటులన్ ధరం। బడపిడికిళ్ల
చేనడఁచి, బాణపరంపర నుగ్గుచేసి, బ। ల్విడిని వనేచరుల్ దనుజవీరుల
తో ననిసేయఁబూనుచున్॥ ౧౦౦॥

వ॥ మఱియుననేక ప్రకారంబుల సకలకపివరులును లగ్న యగ్గలం
బుగాఁబట్టుచుండ వారితోడనే విభీషణు సైన్యంబులు వనచరభల్లూక
శార్దూలరూపంబులం దలపడిరి; మనుజులంబులును బట్టణ ప్రాసాద
తోరణకుడ్యాదుల నమోఘబాణంబులం బటపినేలంగలుపుచునుండిరి; శ
తకంఠునిబలంబులు నింతింతని గణుతింప నలవిగాకుండఁ గదిసిపూర్వప
చ్చిచ సముద్రంబుల తెఱంగునఁ గోలాహలంబు సేయుచుఁ బిడికిళ్లం
బొడుచుచు గదలనడఁచుచు గతినపదంబులందన్నుచు దీర్ఘదంతంబులం

గజచుచు మోఁచేతులఁదాటింపుచుఁ బలువిధంబులఁబెనంగుచు గజంబు
 లకుంభస్థలంబులు పగులమోదుచు హయంబులంబడవచ్చుచు రథంబు
 లుభగ్నంబులుగావింపుచు రథికులంగూల్చుచు సారథులంద్రుంపుచు భ
 టులనందఱంద్రెంచుచు నపారయుద్ధంబుగావింప, వనచరభల్లూకశా
 ర్దూలమనుజబలంబులెల్ల విఱిగిపాఱి, క్రమ్మఱంబురికొనిదైత్యులమీఁదం
 గదిసిగదలుద్రుంచియు ముసలంబులుపొడిగావించియుఁ జాపంబులు వి
 ఱిచియు నఱచేతులంజఱచియు గళంబులుద్రొక్కియు నింగికిముట్టని
 క్కియు నఖంబులఁజీరియుఁ గుంభికుంభంబులంబగులఁబొడిచియు నలు
 కలు మీఱియుఁ బ్రతిపత్సులం దఱిమియు వాలంబుల మెఱిమియు ముష్టి
 హతులంగ్రుమ్మియు వాలరోమంబులఁజేమ్మియు గుఱ్ఱంబులనదిమియు గుం
 జరంబులంద్రుంచియు శథంబుల నుగ్గుచేసియు రథికులంద్రోచియు సా
 రథులంజంపియు శరంబులంద్రెంచియుఁ బెక్కుచందంబులనుక్కు మెఱ
 సినయక్కపివరులుపోర, వారలంగనిహర్షించి, రామలక్ష్మణభరతశత్రు
 ఘ్నులును దనుజులపై నందందనలిగి యాగ్నేయసాయకంబులు పఱపినఁ
 గూలునేనుంగులును నేనుఁగులతోడనే వ్రాలు హయంబులును హయం
 బులతోడనే పొడియగు రథంబులును రథంబులతోడనే మడియు రథికు
 లును రథికులంగని పొరలు సారథులును సారథుల దురవస్థలఁజూచి త
 లంకు భటులును విఱుగువిండ్లును నుఱుచుగు శరంబులును బఱియలగు
 గదలును దునియలైపడిన ముసలంబులును భిన్నంబులగు పట్టినంబులును
 నుగ్గులగు ప్రాసంబులును దుత్తుమురులైన శూలంబులును బడిన భిండి
 వాలంబులును దన్నకొనెడి దైత్యులును జచ్చినవారిదాపునఁ జచ్చినయ
 ట్ల కదలకయుండు రాక్షసులును గతజీవులైన దనుజులును జొత్తుపాప
 లవలె నెత్తుటంజొత్తిల్లు నిశాచరులును నవయవంబు లేర్పడక తునిసిన
 నక్తంచరులును శోణితప్రవాహంబులును బ్రవాహంబుల నీడులాడు
 భూత భేతాశశాకీనీధాకీనీగణంబులునుం గలిగి మైదహూరాత్రంబులు
 చరణతలఘట్టనోద్ధూత ధరాపరాగంబుచేఁ ద్రికాలంబులును, సూర్య
 చంద్రికాజాలంబులు నేరుపటపరాకుండఁ బోరి కవులు సింహనాదం
 బులుచేసిన, దేవతలును వుష్పవర్షంబు గురియించి యభ్యుతలంబుననిల్చి

యాశ్చర్యంబునొందుచుఁ జూచుచుండిరి; బ్రహ్మదేవుండును బ్రళయ స
మయంబు గాఁబోయినని కాలంబు లెకింపుచునుండె; ఏనును రజతప
ర్వతగహ్వారంబున నీతోడంగదలకయుంటినినిజెప్పినఁ బార్వతీదేవి మ
హాశ్చర్యమానసమై యటమీఁద నక్కలహం జేమయ్యెనని వినుచుండె
నంత॥ ౧౦౧॥

క॥ హతశేషులై నదానవు! లతిరయమునఁగడుభయాత్ములై నద్దిశ
లన్! గతిచెడి యటచుచుఁబాటిరి! మలిసంతసమంది కప్పులు మలయుచు
నార్వన్॥ ౧౦౨॥

క॥ గిటగిటనునుచును నెత్తుట ! దొటదొప్పగదోఁగి, యపుడు తొ
ట్రొపడం గాఁగటకటయనుచును, గుండెలు! తటతటనదరంగ, వివిధ
దైన్యములొదవన్॥ ౧౦౩॥

సీ॥ అదెవచ్చె నగచరు, లిదెడాసిరనుచును, గడుశరీరంబులు గం
పమొంద! నల్లదేకొల్లగా భల్లూకతతిమిలచి పొంచి యున్నారంచుఁ
బోకమరలి! మేదినిధరములుఁ బాదపంబులుఁ దమమీఁద వచ్చెనటంచు
మెలఁగి తొలఁగి! యెందుఁబోవుద? మింక నేదిదికఱని తమదేష్టలు దఱి
గి మూర్ఛిల్లి, తెలిసి! వుడమిమీఁదను జదికిలఁబడుచు, నప్ప! టికిని లేచు
చు, నుటుకుచు, రీవిమెరసి ! కొలుపులోపలఁ గూర్చున్న ఘోరవిమత!
లుంతనస్రాభవుని, శతకంఠుఁగనిరి॥ ౧౦౪॥

శా॥ ఇవ్వుడ్కిన్ శతకంఠుఁగాంచి, మదిలో నేవ్వున్ భయంబుం
దగం! గ్రమ్మన్ సాగిలిమొక్కి, యక్కపుల రాకల్ మల్లి వీక్షింపుచున్, !
దిమ్మంజేకొని పిల్చినంబులక, కెంతేభిన్నులై సారెకుం! దమ్ముం గావు
మటంచు నిల్చినను దద్దైశ్యేంద్రుఁడాశ్చర్యుడై॥ ౧౦౫॥

గీ॥ ఓరి దానవులార! మీకుల్లములను! వగవనేటికి నేనుండ? వలవ
దుడుగుఁ! జేమిన్మత్తాంతమంతయు నెలుఁగఁజెప్పుఁ! డప్పుడే చని విద
లింతునెల్లరిపుల॥ ౧౦౬॥

గీ॥ అనుచుఁ బలుమటు నుడువరిగా నపుడుకొంత ! మాట పొందె
ఱిఁగియును, నేచుటకయతని! కభిముఖంబులతోనిల్చి, యఖిలచుంత్ర! వ

రులు విన నిట్లు పలికిరి వానితోడ॥ ౧౦౭॥

సీ॥ దనుజేంద్ర! మేము మీపనుపునఁజని లగ్నపట్టిన వనచరప్రకర
ములును! బెక్కువిధంబుల నుక్కునఁబోరాడి నెఱిఁతప్పి మఱిచాలనేలఁ
బఱచి, వెండియుఁ బురికొని విపులవాలంబులఁజుట్టియు ముట్టియు నె
ట్టుకొనుచుఁ గఱచియుఁ జఱచియుఁ గఠినశైలంబుల నడచియుఁ బొ
డిచియు నలుక మెఱసి, యుండునంతటఁ, బ్రళయకాలుండు వోలె! రా
ఘవుండగ్నిబాణపరంపరలను! గప్పినను మనసైన్యంబు గలఁగి తలఁగి
పాటఁ గాలేక దగ్ధులై పడిరి యచట॥ ౧౦౮॥

సీ॥ స్తనితభాషుఁడుచచ్చె; శార్దులవదనుండు మడిసె; రక్తాక్షుఁ
డు మహినిఁగూలె; గతజీవుఁడయ్యెఁ బింగళనేత్రుఁ; డవనిపైఁ గూతె
నగ్నిముఖుండుఁ; గంజరాంగుఁ డీల్గెఁ; గరాళుండు నిలఁగుఁకెఁ; గ
పిలదంతుఁడుచచ్చె; శూలుండు పుడమిఁగలిసెఁ; జిత్తుండు గరఁశ
గాత్తుండు మొదలైన బంటులు పీనుఁగుపెంటలైరి; మేము గొందఱ
మిటకు నీకెఱుఁగఁజెప్పఁ జావునకుఁదప్పిరాఁగనీజాడఁగంటి, మసురవి
లయంబు సమకూత్ర నకట! మీకు! నేమిచెప్పుదు మవ్వార్త లేము నొ
డివి॥ ౧౦౯॥

చ॥ అనవిని యట్టహాసము రయంబునఁ దానొనరించి, నేతదోఁ
గిన యనలంబుచాడ్పునను గెంటకమండి, సమస్తలోకముల్ । మునుకొ
నీ మ్రొంగఁబూను పెనుమృత్యువురీతిని హంకరింపుచుం, దనదుప్రధా
నులన్ హితులఁ దప్పక కన్గొని వారికిట్లనెన్॥ ౧౧౦॥

ఉ॥ వింటిరెమఁతురీలార! మనవీటి నిశాటులఁ బంపి, కోఁతులం
గంటక మొప్పఁజంపి, నృపకాంతుని రాముని నేలఁగల్పి, నా! కంటక మె
ల్లఁదాపి, కలికఁరిగి, బల్లవపాణి, జానకిన్! వెంటనె తోడితెండనుచు
వేగనపంపిన శౌర్యసీనులై॥ ౧౧౧॥

చ॥ మడిసిరి దైత్యులంచు, నొగిమాత్రుల మానవ వానరావళిన్!
విడువక చంపివచ్చి, రింకవీరల నేమనువాడ, నిప్పుడే! తడయకపోయి
రాఘవునిఁ దమ్ములతోదుతఁజంపి కోఁతులం! బొడవడఁగించివత్తు, నింక
బూమెలుగూడె బలంబుఁబంపినన్॥ ౧౧౨॥

చ॥ కదలఁడు నాసహాయమున గంధగజాశ్వరథాదులేర్పడన్ | వ
దలక శత్రులందునిమివత్తము; వచ్చి ధరాసుతామణిన్ | గొదకొని తె
త్త మిట్టియెడఁ గోతులు గీతులు నాకునడ్డమే? | కదసమునందెదిర్చిన
నుఖండలుచేతు సురేందుఁడైననున్ || ౧౧౩ ||

చ॥ అనవినిమంతులెల్లఁ బటుహుంకృతిమీఱఁగ లేచినిల్చి యో | ద
నుజవరేణ్య! నీవనుపఁదారొగనరాముఁడనంగనెంత? పె | ల్లనలమునై
నమింగెదము, యాజినివృత్తువునైననోర్తు, మ | వ్వనచరులేమిలెక్క?
జయవర్ధన! ఘోరతరారిమర్దనా! || ౧౧౪ ||

సీ॥ భండనవేది యేర్పటచి, పతోగ్రధాగ్ని దరికొల్చి, పటుశర
స్తంభమునను | బరఁగ విభీషణుఁ బశువుగబంధించి, కపిసమిధల నవక
ముగవేల్చి, | చెలఁగుచు నసిపత్రస్మక్స్మవంబుల నేర్చి, రక్తమాజ్యంబు
గా రమణచేసి, | తనయసహోదరతతులతో రామునిఁ బూర్ణాహుతి
గ వేల్చి, భూరిజలధి | నవభృథస్నానములుచేసియలరుసోమ | యాజివై
యుండుమీవు, మేమపుడు హోత | లనఁజెలంగుదు, మీయుద్ధమనుమఖం
బు | చేసినను గానిత్రిజగత్ప్రసిద్ధిగాదు || ౧౧౫ ||

మ॥ అనియిక్కైవడిచుంతులాడఁగఁ, దదియ్యాలాపముల్ మెండు
గా | వినిదైత్యేంద్రుఁడుమిన్నముట్టి, సకలోర్వీభాగముంగంపిలన్ | మను
జేంద్రుందృగలీలఁద్రుంతునని దుర్తాగ్గంబునందల్చె; నెం | దునొగింజచ్చె
డివారికన్యజనవృత్తుల్ గానఁగావచ్చునే? || ౧౧౬ ||

మ॥ మఱియుం బెక్కు విధంబులం గనలుచున్ మత్రేభముం బోలె
మై | మఱచెం బ్రోద్ధతుఁడై నిలింపతతిఁల్కాటున్ భయంబందఁగా | శిర
ముల్ నూటిట దివ్యసన్నకుటముల్ చెన్నొందఁగఁబూని భా | సురమా
ర్తాండశతంబురీతి ముఖముల్ సొంపార భాసిల్లఁగన్ || ౧౧౭ ||

ఉ॥ ఆరయనింద్రపావకయమాసురపశ్చిమరాజ్యురన్త హోత | దా
రకు బేరముఖ్యభయదస్ఫుట ఘోరతరంబు గండపెం | డేరము వామపా
దమున రీవిగఁబెట్టి, కరంబులన్నిటన్ | భోయన నస్త్రశస్త్రములు పూని
రణంబునకుత్సహింపుచున్ || ౧౧౮ ||

చ॥ దనుజులునూటుకోట్లుతనుదట్టముగాఁ గొలువంగ, దివ్యకే। తన
మణిచక్ర సోడశ సుధాకరవద్వివిధాతపత్రవే। గనయసహస్రచిత్రతుర
గప్రకటా సమసూతఘంటికా। స్వనయుతవిస్ఫురద్రథము చయ్యననె
క్కడగంబుకంపిలన్॥ ౧౧౯॥

ఉ॥ అప్పుడువారిధుల్ గలఁగె, నష్టదిగంతమదేభయాధముం। దెప్పి
టిలేకమూర్ఛిలె, మదిన్భయమందుచులచ్చివిష్టుఁడున్। గుప్పునఁగొంగిలిం
చె, నదిగోమనపాఁలిఁటి మృత్యువండఁబొ। జప్పొరిసేయవచ్చెనని చయ్యన
డాఁగిరిదేవసంఘముల్॥ ౧౨౦॥

చ॥ పదువురుమంత్రులన్ యములభంగిని దండములుగ్రచిత్తులె। వ
దలకప్పుని, భేరులరవంబులుమిన్నులు మట్టగంధదం। తిదశకరాజినె
క్కి, నలుదిక్కులప్రయ్యలుగాఁగ నార్చుచుం। బొవలుచునాశతాననుని
భోమనఁగొల్చిరితేజరిల్లుచున్॥ ౧౨౧॥

చ॥ హరిరఘురామఁడంచును, రమామణిజానకియంచు, వానరల్।
సురవరులంచు; గెల్పులికఁ జొప్పుడవంచు, రణంబు సేయకే। మరలుమ
టఁచుఁదల్లిపలుమాటును దూతలఁబంప, నాత్మలో। నిరుపమవిక్రమస్ఫు
రణ సెట్టుకొనన్వినఁడయ్యెనత్తటిన్॥ ౧౨౨॥

క॥ నానాముఖములనటచెడి। సేనామధ్యమునఁ జంద్రశేఖరుమా
డ్కిన్। మానుగ శూలము ఘజమునఁ బూనుక రణకాంక్షవెడలె భు
వనములుకన్॥ ౧౨౩॥

సీ॥ ఆవేశఁగంకగృధ్రావళిపురిపచ్చియాడఁగాఁదొడఁగె శతాస్యు
మీఁదఁ,। గరమునెత్తురువానగరిసెసేనలమీఁదఁ, బిడుగులువడఁజొచ్చెఁ
బుడమివణఁక,। వటమలంతంతకువాపోయెఁదలలెత్తి, వెసఁగొన్ని గొడు
గులువిఱిగిపడియె,। నెదురుగానేతెంచెనేవు మ్రేఁబెనుగాలి, మురువేదితు
రగముల్ వేఁతలుడిగె,। గడువిలాపించియొటలె నాకాశవాణి,। చెలఁగి
యడ్డంబుగావచ్చెఁజెవులపోతు,। మణియుముందటనొకమహామలినమై
న। విధవరాలేడ్చె బోయిన విభునఁ దలఁచి॥ ౧౨౪॥

మ॥ అవియెల్ల స్వేగఁ గాంచియున్ వికృత కోపావేశుడై పూని

శాం! తివిధుల్ దానొనరించి, మానసమునన్ ధీ రాత్తుండై, భేరికా! వివి
ధానేకమృదంగనాదము మహోర్వింబిక్కటిల్లంగ ఖై! రవమూర్తిప్ర
తిబింబమై తరుచరవ్రాతంబులన్ డగ్గఱన్|| ౧౨౫||

శా|| ఈరీతిం గడుడగ్గఱం గపులు దైత్యేంద్రున్ విలొకించి, గం! భీ
రంబుల్ విడి హస్తకీలితధరాభృత్పావప్రశేణిని! స్సారంబొప్పగవైచి,
దానవమహానైన్యంబు పెల్లార్వంగ! మేగల్దప్పి వణంకుచుం బటచి రె
మ్మైదూలి యాడాడకున్|| ౧౨౬||

సీ|| గిరిగహ్వరముల కేగిరిమోహరంబులు విడిచి కొండలు కపులడచు
కొనుచు! రూపముల్ దాచి విరూపముల్ గైకొని వ్రాలిరి కొండలు వసుధ
మీంద! దండముల్ గొనియుం దద్దండముల్ పనికిరావని కొండలు సురులవి
నుతింజనిరి! రామచంద్రుండె పరామరి సించునటంచు నల్లనశరణినిరి కొం
ద! టిట్టితెఱంగునవానరు లెల్లదిశల! బటవ వారలంగనుగొని భానుసు
తుండ! వారలకు రాముంగేల నొయ్యారముగను! జూపి యిట్లనె నైన్య
ముల్ చోవ్యపడంగ|| ౧౨౭||

సీ|| ఈరఘునాయకుం, డినవంశరత్నంబు, జగదేకవీరుండు, శౌర్య
ఘనుండు, వరశరణాగతవజ్రపంజరుండు, దానవసంహారుండు, ధరా
నాయకుండు, జానకీహృదయరంజనచరిత్రుండు, పవిత్రుండు, వీకచాబ్జ
నేత్రుండు, కృపాత్ముండు! డీశతకంఠునినిప్పుడేత్యులీల మడియింపుచున్నాం
డుమనకునితెడ! దాపురబాపునుదల్లియుండండియగుచు! నుండమీకెల
భీతిల్లియులుకుచుండ! రండురండురయంబున రాముకడకు! ననుచుమఱ
లింజెందనదు నైన్యములనెల్ల|| ౧౨౮||

మ|| మఱలింపంగపి నైన్యముల్ గిరివరత్నాజవ్రజంబుల్ మహాకరయు
గ్గంబులంబూని, పెల్లుగజగత్కంపంబుగానార్చి, యో! ధరణీనాయక!
మమ్మంబంపుమసురన్ ధాత్రీస్థలింగూల్చి మీ! చరణంబుల్ గనుగొందు
మంచును రణోత్సాహంబునన్ బల్కంగన్|| ౧౨౯||

శా|| రాముండున్ ముదమంది, వచ్చెడిమహారత్నోగణాధీశ్వరో! ద్దా
మప్రాభవమున్, శతద్వయవిదోద్ధండప్రచండత్వమున్, మోముల్ నూ

ఋను, దన్తుఖిప్రకరసంఘాతానలజ్వాలలున్ | వేమాఋంగని కోపమున్
భయము నానిర్భూతమైచూచుచున్ || ౧౩౦ ||

మ॥ నరనాథుండువిభీషణుం బిలిచియన్నా! యీమహాకారుడీశ్వ
రుడో? చండకృతాంతుడో? మనలడో? చర్చింపఁగామృత్యునో? | ధర
మైనెవ్వఁడువీఁడు? పీనిఁగని చిత్తంబంతయున్ భీతిలెం, | గరమొప్పస్వినుపిం
పుమామెఱిఁగెదన్, గర్వంబుపోకాదైదన్ || ౧౩౧ ||

ను॥ అనిసన్ దేవ! మహానుభావ! వినువీఁడాభీలతన్ దైర్యశా! ర్యన
యుండైనశతాననుండు, బహుమాయావర్తనుఁ, డస్త్రదీ! యనితాంతా
పుండు, వీనియుద్ధమునఁబోరాడంగశక్యంబుగా | దుసరేశాగ్రణి! యెట్లొ
కాని వరరాధ్వర్వారుఁ డీతండెలన్ || ౧౩౨ ||

మ॥ దనుజాధీశుని యంగమందుఁగల రక్తంబింతయిద్ధాత్రపై! నొ
నరంగఁ బడెనేని నూర్చునుశతాశ్శుల్ సంభవంబై రణం! బునకణ్ఠాదు
దులిందుకేమితెఱుగో? పోరాడనెట్లొర్తునో? వనచారుల? వనజాతజా
తు వరగర్వంబెట్లు నాశిల్లునో? || ౧౩౩ ||

గీ॥ ఇతనిచేతనుమనఁబలంబెల్లఁద్రుంగు! నితనిఁగెలువంగఁజొప్పడదె
వ్వరికిని! నుర్వింబురుషులకితఁడజేయుండుగాన! నెట్లుజయమందఁనో మ
నకెఱుఁగరాదు || ౧౩౪ ||

వ॥ అనిమఱియఁ బెక్కుచంపంబుల విభీషణుండు శతకంఠుని ప్ర
కారంబులెఱిగించి నృపవరా! యుద్ధంబుసేయునెడ నద్దానవేందుని
మై నాగ్నేయబాణంబులేవటక యేయుచుండుము; గానంజేసి రక్తచిం
దుపులు ధరంబడనేరవు; అందువలన ననేక శతకంఠోద్భవంబు మిథ్య
యగునని యెఱింగించి, తత్తత్ప్రధానుల మహిమంబు లెఱింగించి,
వారిపారికిందగిన శూరుల నేర్పరించి, యింకనాలస్యంబు దగదనుటం
దెప్పి, హనుమంతుని పీడించి మహత్తా! యిట్టిసమయంబున నెట్లై
నంగెలుపు సమకూటంజేయ మదియునుంగాక నాపైని దానవుండె
ప్పుడు విగ్రహింపుచునుండుఁ గావున నన్ను నేమటక కాపాడుమనిన
నొడంబడి రాముని సొన్నిధ్యంబున వాలంబు ద్రిప్పుచునుండె; భరతశ

తృష్ణులత్తుణ కుశలవ విజయసుగ్రీవాంగదులును మిన్నవగుల నార్చు
చుఁ బరివేష్టించి యుండిరి; రాముండును ధనుర్గుణటంకారరవంబుల ది
శలు బగిలింపుచు నమోఘశరంబు లేర్పరింపుచు సీత కభయంబు దెలు
పుచు, లత్తుణుఁ బరికొల్పుచు ననేకవిధంబుల విజృంభించుచునుండె;
అంతనుభయబలంబులుండలపడి శరవర్షంబులు గురియింపుచు, శైలం
బులు టువ్వుచు, బాదపంబులనడచుచు బహుగతులంబోరఁజొచ్చిన,
దేవగంధర్వ విద్యాధర గరుడకిన్నర కింపురషాదు లభ్రతలంబున నిల్చి
యమ్మహాకలకలంబాకర్ణింపుచుఁ జూచుచుఁ బరమాశ్చర్యంబు నొందు
చుండిరి; బ్రహ్మదేవుండును మనంబున వగచి, యిట్టివరంబులేలయెసం
గితి వద్దురాత్తునిచే నఖిలకపి నరరాక్షస ప్రళయంబు సమకూఱుచున్న
యదియని యింద్రాదులెగ్గింప విన్నవై యుండె; ప్రళయకాలావసా
నంబున నొదవు సకలభువన సంహారంబు ననుకరించి యుభయకటకం
బులయందును భీభత్సంబై యుండెనంత॥ ౧౩౫॥

సీ॥ ఈపాటిమాంసంబు లెన్నఁడు లేవని యేచియుప్పొంగు పిశా
చములును! చాటించి దాటించి మేటియై యాడకాడకుఁ దాండవ
ములాఁడు ధాకినులును! ధాకినీగణముల దాసి మెదడుద్రావి యోకిలిం
పుచుఁ జను శాకినులును! శాకినీకులముల దీకొని నెత్తుట నోలలాడి చను
భేతాశతతులఁ గదిసిపురివిచ్చియాడెడి కాకములును! గేరికాకులగమ
కించు గృధ్రములును! గలిగి, కావిరి దిశలెల్లఁగప్పి, దినము! సంధ్య
యును లేయఁ దెలియనశక్యమయ్యె॥ ౧౩౬॥

శా॥ ఆరీతిందమనైన్యముల్ ధరణిపై నందందఁ గూలంగఁ, దాఁ
గూరకోధమనసుగఁడై దివిజులాఘోషింక్షఁ గాలానలా! కారంబొ
ప్పఁగ దీర్ఘజిహ్వఁ డురుసంగ్రామంబు గావింపుచో! నారూఢిఁ గపి
సేనపైఁ గవిసె నుద్యత్ప్రాభవంబేర్పడన్॥ ౧౩౭॥

చ॥ కవిసిన నుగ్రరాక్షసునిఁ గన్గొని రాము ననుగ్రహంబునన్! వివి
ధశరంబులేయుచును వేగమునన్భరతుండొగిన్న్యహూ! గ్రవిశిఖమానిశా
చరుఁడుగ్రక్కున నేసినదానినొంచి, బై! రవరవ మేర్పడంగఁగి రాక్షసుఁ
గన్గొని యప్పుడిట్లనెన్॥ ౧౩౮॥

ఉ॥ ఓరినిశాచరుండ! వినుముగ్రరణంబుననిల్చినేర్పుతోఁగి, వోరుము చూచెదన్, యముని ప్రోలికి నిన్నుఁ దృణాకృతి న్న హూ । దార శలీము ఖంబుల హతంబుగఁజేసి, వ నేచ రావళిం! జేరి ముదంబునెకొక-నఁగఁజే తు నిమేషములోన నిచ్చటన్॥ ౧౩౯॥

చ॥ అనవినిదీర్ఘజిహ్వఁడు దురాగ్రహుఁడై భరతున్, ధనుర్గుణ! స్వనబధిరీకృతాఖిలదిశావలయుంగని యోరి! చూడరా! మనుజులూధ మాధమ! సమర్థునకున్ బహుభాష లేల రా? కనదసి ఛార చేఁగదిసి ఖండల చేయుదునిన్నుఁబూడరా॥ ౧౪౦॥

చ॥ పడిననినుంగనుంగొని నృపాలుఁడు రాముఁడువచ్చెనేనియ! ప్పు డమినిఁగూల్తు, నందులకుఁబోర విభీషణుఁడలై నేనిబల్విడిమెడఁద్రొక్కి-చం పెద నవీనబలంబున, వానికై యజుం! డుడుగకవచ్చెనేని తగసుక్క-ణఁ గించెద నొక్క-వేల్చిడిన్॥ ౧౪౧॥

ఉ॥ నావిని రాఘవానుజుఁడు నవ్వుచు నొక్క యమోఘ బాణ మా! దేవతలెల్ల దీవెనలుతీ! వముదంబున నిచ్చి మెచ్చఁగా! వావిరినారిఁ బూని, బలవర్ధనుఁడై తగనిండఁదీసి, య! రావముమీఱనేసె బవరంబు న దైత్యునిజిహ్వఁదెవ్వఁగన్॥ ౧౪౨॥

శా॥ జిహ్వసప్తమునొంది దానవుఁడు కస్తిం దోఁగి, యుద్ధక్రయా! రంబులందై ప్రళయాగ్ని కైవడిని వైరంబొప్పఁగా మండుచున్! సింహ భావసముచేసి, యబ్బరతుపై శీఘ్రంబునంజండరా! ద్రాహ్వ్యస్త్రంబొగి నేయఁబూనిన, నతండాభీలశౌర్యంబునన్॥ ౧౪౩॥

శా॥ ఆటోపప్రబలప్రతాపచటుల! గ్రాకారుఁడౌచు,న్నిరా! ఘా టాగ్నేయశరంబునం దను మసీకాంతుండు మెచ్చంగన! క్తాటాధీశుని హస్తముల్ దునిమె, ధైర్యప్రాధిమన్ వేల్పులున్! సూటిన్ సన్నుతిసేయ, వానరబలస్తోమంబు పెల్లార్వఁగన్॥ ౧౪౪॥

ఉ॥ నాలికయుం గరంబులుఁ దృణంబులరీతినణంగఁ, చావక! జ్వాల లుచూపులం దొఱగఁ జయ్యసమండుచు, నట్టహాసమా! భీలతఁ జేయు చున్, భరతుఁ బెల్లుగఁమ్రొంగెదనంచుమృత్యువుం! బోలిమహిమాగ్రతంగని

సిపొంగివనేచరులెల్లభీతిలన్॥ ౧౪౫॥

ఉ॥ అర్కకులేంద్రుడున్దనుజునల్లనఁజూచియమోఘవృత్తిమైఁగ
రగశభల్లమొక్కటిముఖంబున మంటలుగ్రమ్మఁబూనుచో మార్కొని
యార్చియేసినను, మత్తనికాచరు మస్తకంబొగిం బేర్కొనిత్రుంచి నేలఁ
బడ బిట్టుగఁ ద్రోచె భయప్రదంబుగన్॥ ౧౪౬॥

గీ॥ అట్లుభండనముననవనిపైఁబడుదీర్ఘు జిహ్వపాటుఁజూచి శిఖి
ముఖండు కణఁగివిలయకాలకాలభైరవుఁబోలి బలిమిమెఱసికలిసె భ
రతుమీద॥ ౧౪౭॥

గీ॥ అన్నమీదఁగవియునట్టిదురాత్మునిఁ జూచిబలములెల్లఁ జోద్య
మందఁ శత్రుభీష్టుడైన శత్రుఘ్నుఁ డొగి నేసె నర్థచంద్రబాణ మతని
మీద॥ ౧౪౮॥

గీ॥ శిఖిముఖండుదానిజీర్ణంబుగావించి యతనిమీదఁబటపె నైం
ద్రశరము । దాని నడువఁ ద్రుంచి దైత్యుపై నురగాస్త్రం మేసె దను
జసేనలెల్లనులక॥ ౧౪౯॥

మ॥ సరగన్గారుడబాణమేసి యురగాస్త్రం బుచ్చిపోఁజేసి, యీ
శ్వరబాణత్రయమూఁచి దుర్మదమునన్ శత్రుఘ్ను పైనేయ, నా శర
ముల్ దేహముగాడిసొమ్మసిలి గర్జితర్జునల్మీఱఁగా ననుదారఁగపితృ
త్తుడై ప్రళయకాలాభీలతం బొంగుచున్॥ ౧౫౦॥

మ॥ సరనాథానుజుఁడంత నుగ్రుఁడగుచు న్నారాయణాస్త్రంబు
విం టరయంబొప్పఁగఁబూని నిర్జరులు మిఁటన్సన్నుతింపంగ, నా బృహ
మేపారఁగనార్చి వేయ, నది యాభూమంతటన్నిండివి స్ఫురదగ్నిప్రక
రంబులీనుచు రిపుతోభంబు గావింపుచున్॥ ౧౫౧॥

మ॥ చనుదేరన్ భువనంబులెల్లనడఁచెన్, సప్తాచలంబుల్ భయం బు
ననందందవణంకె, నింకెసకలాంభోధుల్, గతుల్దప్పర య్యనచంద్రుల్,
వెసఁమొగ్గెదిగ్గజచయం, బేపారఁగాలాగ్నిచ, య్యననావిర్భవమయ్యెఁ
దచ్చటులదివ్యాస్త్రప్రయోగంబుగన్॥ ౧౫౨॥

గీ॥ అమృతకాండమీక్షించి యనురవరుఁడు బిట్టువఁగకుచు నటు

మొఱవెట్టుచుండ| వచ్చిచిచ్చులుగురియుచు వానిశరము| ధరణిఁబడఁ
ద్రోచెదైత్యులుతల్లడిల్లి॥ ౧౫౩॥

గీ॥ శిఖిముఖుఁడుగూలుటకు వానిసఖుఁడుకీనుక| నుగ్రుండైస్థూలకం
తుండత్యగ్రశూల| మపుడు హస్తంబునను బూని యమరులడల| రూఢిఁ
బోరాడఁగవిసెశత్రుఘ్నుమీఁద॥ ౧౫౪॥

సీ॥ స్థూలకంతుని బాహుశూలంబు వీక్షించి లక్ష్మణుండతనిపై లా
వుమెఱసి| యడ్డంబువచ్చిసాయక పరంపర లేయ నసురమహారోషమంది
కినిసి| యాబంబులోఁగూలుమనిశూలపుడేసె, నేసినభువనంబులెల్ల వడఁ
కె, భూనభోమధ్యమద్భుతముగా ననలంబునిండె, భయంబందెన్మపవ
రుండు, నప్పుడెడఁజొచ్చిహనుమంతుఁ డాత్రెశూల| మెల్లసైనికు లల
రంగ నేపుమెఱసి| పద్మజాండంబు పటపటఁ బగులనార్చి| విపులబాధు
ర్యుడై పట్టివిఱిచివైచె॥ ౧౫౫॥

గీ॥ వరుస నమృతంబు గురిసిరి వాయుసుతుని| మీఁద నమరులు; దీ
వించె మేదినీశుఁ;| డపుడు సౌమిత్రి సంభ్రమంబంది మాకుఁ | బాణ
బంధుండవగుదని ప్రస్తుతింఁచె॥ ౧౫౬॥

గీ॥ వెండియును లక్ష్మణుఁడు మహోద్దండఁడగుచు| గౌళికుఁడు
దనకిచ్చిన కాండమొకటి| వింటసంధించి వెల్లార్చి విపులరోష | మొద
వ నాస్థూలకంతుని నుర్విఁగూల్చె॥ ౧౫౭॥

గీ॥ స్థూలకంతుఁడు గూలినఁ జూచి కుపితుఁ | డగుచు యోజనహ
స్తుఁ డాహవమునందు| మెఱయ సౌమిత్రినొగిల్పి మెదలకుండ| నత
నిచేతులు దెగవేసె నకుఁశుండు॥ ౧౫౮॥

గీ॥ హస్తముల్పోవ యోజనహస్తుఁడపుడు| కుశునిమింగెదననిమ
హారోపమెసఁగఁ| దివిరి వక్త్రంబు దెఱచి యేతేరనళ్పు| డరయఁ దూ
ణీరముగనేసె నకుఁశుండు॥ ౧౫౯॥

గీ॥ మించిపదములు వేగమె తుగించివైచి| యఖిల వానరసేన లం
దందనార్వఁ| దనదుచాపంబునను మహోద్దండశరముఁ| దొడిగియోజ
నహస్తుఁఁ బుడమిఁగూల్చె॥ ౧౬౦॥

చ॥ కనలుచు నక్కుశాహ్వయునిఁ గాంచి దురాగ్రహుఁడౌచు దు
ర్ముఖుం॥ డనియెడువాఁడిటోరి మనుజాధిపనందన! నన్నుఁజూడరా॥ తు
నిమెదనిన్ను నిట్టెయని తోరముగా నరుదేర వానిఁ గ॥ న్నొని లవుఁడు
గుఁగిడై పటపె ఘోరశరంబులు చిత్రవైఖరిన్॥ ౧౬౧॥

ఉ॥ అప్పటిబాణముల్ నడుచునన్నియుఁద్రొంచి లవాఘ్యమీఁదటన్॥
గుప్పున నగ్నిసాయకము గూరతనేసిన దాని లీలతో॥ నప్పుడు వారు
తాస్త్రమున నట్టెయఁగించి నిలింపులెల్ల బా॥ గొప్ప జయధ్వనుల్సలు
ప నుగ్రశిలీమఃఖమొక్కటేర్చుచున్॥ ౧౬౨॥

వ॥ అద్దానవుని హస్తంబులఁ జరణంబులు ఖండించి పిదప లీలమై
వానిమస్తకంబును ఖండించె; వానిమరణంబు గనుఁగొని కోపతాపం
బులుమీట శూర్పకర్ణుండును, రక్తాక్షుండును, పింగళాక్షుండును, గ
జోదరుండును, త్రిముఖుండునుంగదిసి యొక్కపెట్టునఁ గుశలవులఁజం
పంబూనిన నెఱింగి వారలమహూగ్రంబులుసూచి రాఘవుండు ప్రళ
యకాలాంతకుపగిది హుంకరింపుచు నందఱకు నన్నిసాయకంబులుబట
పి తలలుద్రొంచెనంత॥ ౧౬౩॥

చ॥ పదువురుమంత్రులు స్మృతులపాలును, భృత్యులపాలునైనఁ,
దా॥ నదవదనొంది రోజుచు శతాస్మ్యుఁడు మృత్యువుఁబోలి నిక్కచుం॥
బ్రదరపరంపరల్ కడు నభస్థలమున్ భువియున్ మహానలా॥ స్పదముగ
నిండనేసె బహుభంగుల వానరులెల్లఁగూలఁగన్॥ ౧౬౪॥

వ॥ మఱియును బిటుతివియక నూలుబాణంబుల నంగదుంగూర్చి,
యిస్సూటుశరంబుల సుగ్రీవునొంచి, యేనూరు శిలీమఃఖంబుల భల్లుక
పతిని మూర్ఛిల్లఁజేసి, అఖిలవానరులను ఊణమాత్రంబునంజచురివైచి,
క్రమ్మటదేశాధీశులంగదిసి కొందఱు బదతలంబున హతంబు గావించి,
యందఱు నొక్కపెట్టునఁ దనవక్త్రగహ్వరంబులం జొనిపి, మఱియును
హతశేషులగు మనుజవనచరబలంబులఁబోకార్చి, విభీషణునవలోకించి
వీనికతంబున రావణ కుంభకర్ణ మేఘనాద ప్రముఖానేక దానవ ప్రళ
యంబు సహకూటెఁ, గులదోహియైన వీనిం దెగటాఁచెదనని బ్రహ్మ

స్త్రంబు సంధించి సకలలోకంబులు దల్లడిల్ల నార్చి పేర్చి యేసిన నది
 విలయానల కీలాక రాశంబును, మృత్యుంజయ ఫాలనేత్ర సంఘాత మ
 హోగ్రంబును, వీరభద్రకోపంబును, కాలభైరవోగ్రంబును గూడ నై
 క్యంబునొందినవిధంబునం జనుదెంచెనొక్కొయని గరుడ గంధర్వ కిన్న
 ర కింపురుష సిద్ధవిద్యాధరామరలోకంబులు హాహాకారంబులు సేయఁ
 జేచ్చులుగురియుచు వచ్చి విభీషణు నవయవంబులు బంధించి నేలంబడఁ
 దోచె, నంతయకాని రాఘవు కరుణాకటాక్షప్రభావామృతసంసిక్త శ
 రీరుండగుటంజేసి చంపనోపదయ్యె; అవిభీషణునైన్యంబులు నాడాడం
 బుచిచిడాగిరి; వెండియు నమ్మహాదానవుండు కుశలవ విజయ భరత శ
 త్రుఘ్ను లక్ష్మణులతోడంగూడ రామునివధియింపంబూని యొక్క పెట్టు
 నధనుశ్చతంబులు ధరించి, బాణసహస్రంబుల హనుమంతుని వివశుఁగా
 వించి, శరవర్షంబు గురియుచు నట్టహాసంబు సేయుచునరుదేర సీతామ
 హాదేవి యతని భీషణగమనప్రకారంబు నిరీక్షించి, తనయాదిచహామ
 హిమంబాకన్సించి, శతకంతునికిందప్ప నెవ్వరికిం గానరాకుండఁ గనుప
 ట్టిన, శతముఖుండును నరచరునింజంపెదనని యార్చుచు దాసి పురోభా
 గంబుననున్న జానకింగమంగోనునవసరంబున నవబ్రహ్మలును, పదునొ
 కొండురు రుద్రులును, పన్నిద్దఱు సూర్యులును, తేతాగ్నులును, ము
 ప్పదియూ డుకోట్ల దేవతలునుగనఁబడిన భయంబంది, యిది నాపాలిఁటి
 మృత్యువుగాని యాఁడుదానిమాత్రంబుగాదని నిశ్చయించి, తానరుదే
 రఁ దనశల్లి రణయాత్రకు ననుగ్రహంబు సేయకుండుటకును, క్రమం
 బున దుర్నిమిత్తంబులు కనఁబడుటకును, సంగరంబునఁ దనప్రధానులు
 బలంబుతోఁగూడ భస్మంబునొందుటకును జిత్రంబు వికలంబైన నేటికి
 యుద్ధంబు సేయందగదు, రేపుచనుదెంచి సహోదరసహితంబుగా
 రామునిందెగటాచ్యేదనని ప్రతాపలంకకరిగె; రామచంద్రుండును వి
 షణ్ణహృదయుండై విభీషణు బ్రహ్మస్త్రబంధవిమోచనంబుగా బ్రహ్మ
 మంత్రంబులుచ్చరింపుచు, మూర్ఛిల్లిన కపులం దసహస్తస్పర్శచే నలవ
 రింపుచు, దమనిమిత్తంబునకై వచ్చిన దేశాధీశులం గని వగచుచు, రే
 పు మగుడి దనుజుండరుదెంచునెట్లొకోయని చింతింపుచు, సీతకు సంగర

చాతుర్యంబులు దెలుపుచు, హనుమంతుని వినుతింపుచునుండెనని మహా
దేవుండెఱింగించిన విని పార్వతీదేవి శిరఃకంపంబుచేసి మహాత్మా! శ
తకంఠుండు మఱునాడరుడెంచి నృపులతో నెట్లుపోకె? సీత యేరితి న
తనిహతంబుచేసె? నెఱుంగించి సంతుష్టంగావింపుమనిన నటమీది వృ
త్తాంతంబు పురహారుండ్రదిజకు వినిపింప వినదొడంగెనంత॥ ౧౬౫॥

క॥ కదనామరవరతనయా! । సదమలచారిత్ర! రాజసన్నతగా
తా!॥ మదననిభరూప! సంతత । మదశాత్రవహరణ! పోచమత్సార
మనా! ॥ ౧౬౬॥

౫ద్య॥ ఇదిశ్రీమదేయకూర్తినివాస, లక్ష్మీనృసింహకరుణాకటాక్ష
సంపాప్తమహాకవిత్వవిద్యాపారీణ, సుమహితాంధ్రగీర్వాణభాషా
ప్రవీణ, సంగీతలక్షణధురీణ, సకలవిద్యన్తితా, త్రైలుసగోత్రవిత్, విత్,
ధర్మశాస్త్రపుత్రి, నిఖిల మహీసురాశీర్వాద ప్రవర్ధమాన భాగధేయ,
సకలనృపవిధేయ, వినయవిధేయ, మర్దననామధేయ ప్రణీతంబైన

సీతావిజయంబను మహా ప్రబంధంబునందు

తృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

—————

నీతలలవనిగూల్చె | డాసి యడలిరి నాదుకోడండు వినుము | యిట్లు క
లగఁటనికమీఁద నెట్లొకాని || ౫ ||

సీ॥ ఏఁగన్నకలసత్యమింతయేకాని తప్పఁగ నేరఁడెల్లింటిబవరమున
ను | సీ తా మహాదేవిశితశరంబులచేతఁ బడునప్పుడైనను దలఁచుబుద్ధి | నీ
సేనలన్నియు నిమిషమాత్రంబున ధరఁగూలునపుడైనఁ దలఁచుబుద్ధి | ప
టువిశిఖంబుల బలువిడి నీతలల్ దండించునపుడైనఁ దలఁచు బుద్ధి | యొ
క్కకపిమాత్రుఁడెచ్చట నుక్కుమెఱసి | రూఢిఁ బిడికిటఁగదిసి నీటొమ్మఁ
బొడిచి | నీదుసింహాసనముగూల నిలిచితన్ని | యరిగె నదియైనఁ దలఁచ
వేమందునిన్ను || ౬ ||

సీ॥ మర్కటాలికి వశమా సముద్రంబులు నాలుగు దాఁట నేనాఁ
టవైన? | నరులకుశక్యమా నవ్వుచు నీలంక యగ్గలంబుగఁ బెనులగ్గప
ట్ట? | భవదీయ దానవాపారబలంబుల నలవియే పరులకు నవనిగూ
ల్ప? | సురసంఘములనెల్ల చెబులువట్టిన నిన్ను నెదిరింపఁదరమె మఱెవ్వ
రికిని? | గానరాముండు విష్ణుండుగఁదలంపు | నెలఁత సీతను మాయ
గా నిశ్చయింపు | హనుమఁడీశ్వరుఁడని బుద్ధియందునిలుపు | మనుము శ
రణని రఘురాము మఱువుచారుము || ౭ ||

వ॥ అని మఱియు ననేకవిధంబుల భయంబు వృట్టించినంగనలి తోఁ
కదొక్కిన భుజంగంబుతెటంగున, దండతాడితంబైన కంఠీరవంబు
చందంబున, ఆజ్యాహుతంబైన ప్రళయాగ్నిమాడిక మండి మిట్టిపడి,
మొగంబులుముడిపెట్టుక, కన్నులనిప్పులురులఁ, దల్లివియని యిమ్మాటల
కు సహించితింగాక యెండొరులైనం దెగఁజూడనే, స్త్రీబుద్ధిః ప్రళ
యాంతకమనుసామెత నిజమయ్యె; నీబుద్ధి వినియెడు వెట్టియునుంగలఁ
డే? యని యచటవీడ్కొని ప్రళయప్రచండ మహేంద్రండు సప్తార్చివి
ధంబునంగ్రాలుచుఁ బటహాదిరవంబుల బ్రహ్మాండంబు ఘూర్ణిల్ల మఱు
నాఁడు సూర్యోదయకాలంబున రథంబుపై నెక్కి, కొంతచిక్కిన సై
న్యంబులంగొని విలయకాలాంతకువిధంబునఁ గదలి రాఁదొడఁగెనంత
నిక్కడ || ౮ ||

గీ॥ రామచంద్రుండు నలసుమిత్రతనూజుఁ | బ్రేమతోడుతఁజూచి
విభీషణారగ్గ | తనయ పవనజ జాంబవత్ప్రభృతి తరుచ | రేంద్రు లెల్ల
ను వినుచుండ నిట్టులనియె॥ ౯౬

ఉ॥ నిన్న శతాశ్వుఁ డిచ్చటికి నిక్కుచువచ్చి యనేక సేనలం | బ
న్నుగ సంహరించి మనపైఁ జనుదెంచిన, వానియుగ్రతం | గన్నులఁజూ
టఁజూచి యొక్కైవడి నుంటిమిగాని, వానితో | నున్నతవృత్తిఁబోరుట
కు నోడఁగమైతిమి నీచవర్తనన్॥ ౯౭॥

ఉ॥ ఎంతటివానికైన నొక యెక్కుడు దాడిని నొక్కచేళలన్ | విం
క్షన్ బుద్ధిచంచరిలు విశ్వములో, నటుగాన దైత్యుఁ డ | త్యంతరణోత్స
వంబున తయఁబున వాఁడొగివచ్చె, వానితో | నెంతయొక బోరఁగావ
లయు నెల్లను రావళి సంతసిల్లఁగన్॥ ౯౮॥

ఉ॥ నావిని లక్ష్మణుండనియె నవ్వచు నీగతిఁబల్కనేల? నా | లావు
ను దైత్యులావును బరామరిసించెదుగాక దివ్యబా | ణావళి నద్దురాత్ము
ని రయంబునఁగూల్చెద, లేనినాటకిన్ | పావిరివానిచేత నిలవాలెదఁగా
క తలంకనేర్తునే?॥ ౯౯॥

సీ॥ అను లక్ష్మణునిమాట కనుకూలముగ భరతుండు, శత్రుఘ్నుం
డు దండసిలిచి | చూడమీ దేవ! మాసుమహితవిక్రమంబుని చాపములు
పూని రాక్షసుల | కుశలపులిద్దలు ఘోరయుద్ధము సేయ నఱ్ఱాడఁగాఁ
జొచ్చి రలముకొనుచు | సుగ్రీవుఁ డారాముఁజూచి సేనలతోడఁదలంక
కనిలిచె సంతకునిఁగీతి | సంతహనుమంతుఁ డప్పుడత్యంతశౌర్య | వంతుఁ
డై మిన్నముట్టుచు వచ్చిరాముఁ, | గంజదళనేత్రు నీకెల కళవళింప |
నాశతాశ్వుని దృఢలీల నవనిఁగూల్తు॥ ౧౦౦॥

గీ॥ అనుచు సన్నద్ధులగుచు శంఖాద్యనేక | తూర్వనాదంబులఁదం
దఁ దొడిఁబడంగ | రథములెక్కిరి తను మనోరథములెక్కు | భాతి నా
ర్జును శత్రుగర్భములు వగుల॥ ౧౦౧॥

సీ॥ రాముండు చటులవిక్రమశీలుఁడై వేగ హనుమంతు భుజముల
యందు నిలిచి | జానకీదేవిఁ బశ్చాద్భాగమునఁ బొందుగానిల్చి, భేదము

ఘనతమొరయఁ| గడు ధనుర్గుణవిటంకారమౌత్ దిక్కులు జగతెబిక్కు
టిలంగ సలుపుకొనుచుఁ,| బవనజుషాఁగునఁ బరఁగ విభీషణుఁబొంచి
యుండఁగనియమించి, 'హర్ష! మననుసురతతి' జయజయధ్వనులు సే
యఁ,| గపులు పెల్లార్వ బ్రహ్మాండఘటము వగులఁ| గెరలి శతకంధరుని
విలోకించుకొనుచు| ధరణిజకుఁజూపుచును బ్రహ్మోదముననుండె॥ ౧౫॥

ఉ॥ అంత శతాననుండు విలయాంతకుకైవడి హుంకరింపుచుం|
బంతముతోడవచ్చి పటుబాణపరంపరచేఁ గపింద్రులన్| వింతగఁ గూ
ల్ప, వారలును వృక్షమహీధరసంఘముల్ వెసన్| వంతఘటింపవైచిన
ను, వాడవిచూర్ణముచేసె వ్రేల్కిడిన్॥ ౧౬॥

చ॥ మఱియును మూడుబాణముల మైందుని గీటణఁగించి, యుగ్ర
తన్| శరనవకంబుచే శరఘుఁజయ్యనఁగూల్చి, పదింటనీలునిన్| ధరఁబడనే
సి, గోముఖునిఁ దప్పకయేడిటసంహరించి, తా| నరుదుగఁబద్నొకొంట
ను గవాక్షుని మూర్ఛిలఁజేసి వెండియున్॥ ౧౭॥

సీ॥ దశకద్యయంబునఁ దారకుఁబడనేసి, మొససిజ్యోతిర్ముఖముప్ప
దింటఁ| దివిరిఖండించి, యాద్వివిదుని నలువది శితవిశిఖంబుల హతుఁగ
జేసి,| యిషుపరంపరలచే ఋషభుని వెసఁ ద్రుంచి, గవయుని డెబ్బది
కాండములను| జక్కుగావించి, పెంపెగటచునొకనూఱు శరములనం
గడుఁ జమర్చివైచి,| జాంబవంతుని మున్నూఱు సాయకముల| నులువడి
నిగ్రుచ్చి, ధాత్రిపైనొరఁగఁజేసి,| గంధమాదనముఖమహాకపుల వేయి
మార్గణంబులుపఱగించి మదమణించి॥ ౧౮॥

గీ॥ పరఁగనాచ్ఛుచునిన్నూఱు బాహులందు| సస్రశస్త్రాశిధరియిం
చి యమరులడలఁ| గడఁగిరాముని వెదకుచుఁ గదలిరాఁగ| సల్పడెడఁ
జొచ్చిసుగ్రీవుఁ డడ్డు పడియె॥ ౧౯॥

మ॥ వడివాలంబున వానిచేతులఁగఁ బంధింపఁగఁ బూని, యి
ల్పడమెల్లన్వణఁకంగ సార్చుచు బలస్ఫూర్తిం జనుంచేర, నే| ర్పడనద్దా
నవచక్రవర్తి కినుకంబాటించిసుగ్రీవునిం| బడఁగూలన్ వెసఁదన్నె రాఘ
వమనోపాలుండు చింతింపఁగన్॥ ౨౦॥

ఉ॥ రామఁడు, నవ్వభీషణుఁడు, రామనితమ్ములఁ, బుతుగ్రీలు, న్న
సీ॥ జామణియున్, మరుత్సుతుఁడు సంగరవీధినిఁదక్క-వానర॥ స్తోమ
ములు న్న రావళియుఁ బూర్ణములైరి, వెలుంగుచిచ్చుపై నామినెదిర్చిచ
చ్చు శలభావళికైవడి నొక్కపెట్టునన్॥ ౨౧॥

ఉ॥ చెండియు నాశతాననుఁడు వేగనరామనిపై రథంబును । ద్దం
డతఁ దోలసారధినిఁ దప్పకతిట్టుచు, హుంకరింపుచు॥ గాండపరంప
రల్ ధరణిఁగల్పుచు, గుండెలువ్రయ్య నార్చుచున్॥ దండిగరాఁగ, లత్త
ణుఁడు దైత్యునిపై నెదిరెన్ మహూగ్రుండై॥ ౨౨॥

చ॥ ఎదిరిన రాఘవానుజుని యేళునురూపును బాణతూణముల్ । స
దమలశౌర్యమున్ విమలచాపమునుంగని, యొక్కతీక్షణ॥ ప్రదరము విం
టఁబూని యలఁదద్భవవాండము వ్రయ్యనార్చుచో వదలకరోషభీషణ
వివాదముమీఱఁగ నప్పుడిట్లనెన్॥ ౨౩॥

గీ॥ పాటిపొమ్మారియెటకైన, బవరమందు॥ నెదిరిమద్యాణములకు
సహింపఁగలవె?॥ యిట్టేచంపెదనినుఁ జలపట్టియింత॥ నందనునివల్లిత
ల్లియెన్నఁటికిఁ గాంచు॥ ౨౪॥

సీ॥ ఏడిరాలంకపైనేగి దశాస్యుని ధాత్రిపైఁగూల్చు ప్రతాపఘను
డు?॥ ఏడిరాబాణంబు లేర్చియార్చుచుఁగుంభ కర్ణునిఁజంపు విక్రవధు
రీణు?॥ డేడిరాకోపోగ్ర హృదయుండై యనినగ్నివర్ణునిఁజంపిన వరబ
లుండు?॥ ఏడిరామున్న మహేశ్వరచాపంబు భిన్నంబుగావించు భీమ
శౌర్యు?॥ డతనిపైఁ గానినాదు సాయకములేయ,॥ శరధిఁజొచ్చినఁ,ద
లచూపవెటచియున్నఁ,॥ గొమ్మమటువునదాఁగినఁ, గోరివిప్రుఁ డైన,గి
రినున్నఁ బోనీయకవనిఁగూల్తు॥ ౨౫॥

వ॥ అనిననంత॥ ౨౬॥

చ॥ దనుజకులాధమాధమ! వృథావచనంబులు పలకనేల?లా॥ వు
న నెదిరించినిల్వము, మహూగ్రశరంబులచేత నీతలల్॥ గనియునుసేతుఁ
బూడు, సురకాఁతునివజ్రినిఁ గెల్చుమేఘనా॥ దునిదృణలీలఁ జిత్రముగఁ
ద్రుంచుటెఱుంగవె యాజివేల్చిడిన్॥ ౨౭॥

చ॥ అని చటులొగ్రబాణముల నాశతకంతునిసేసె, నేసినం గనలు
చు నాశరాగ్ను లధికంబుగఁ గాల్పదొడంగె, నందులన్ మనమున నా
గ్రహించి గరిమన్ వరుణాస్త్రము లేసి తచ్చరా గ్నిని శమియింపఁజే
యుచు, ననేకశీలీమఃఖసంచయంబులన్॥ ౨౮॥

ఉ॥ నేలయునింగియున్ దిశలునిండఁగ నేయఁ, ద దాశుగానల! జ్వా
లలుచుట్టుముట్టుకొని చయ్యన నయ్యరదంబు దగ్ధమై! కూఁఁగఁజేసెఁ,
జేసిన నకుఁ రితశౌర్యచునస్కుఁడైకడున్! నేలకు డిగ్గఁగానుటికి నిల్చికు
రించె మహాస్త్రవర్షముల్॥ ౨౯॥

చ॥ అవినడుమన్ హతంబుగ రయంబునఁజేసి, సుమిత్రపట్టివి! ల్లవి
రళలీలనొక్క చటులాస్త్రమునం దునియించి యొక్కటన్ వివశునిఁజే
య, మూర్ఛిలి వివేకముదూఁఁగ వ్రాలివెండియుం బ్రవిసుల వృత్తిమై
దెలిసి బాణపరంపర లేర్పరించుచున్॥ ౩౦॥

ఉ॥ వేటొకవిల్లుసూని యొకవింతరథంబున నిల్చి, వేగబృం దారకు
లుత్సహింప, నలదానవ సేనలు చంచలింప, దు! ర్వారపరాక్రమస్ఫుర
ణ రాముఁడుచూచి ప్రియంబునొంద, ర! క్రోరమణున్ రథంబుఁ బటు
చూర్ణముచేసె జగంబుగఁపిఁన్॥ ౩౧॥

ఉ॥ అందుకు డానవుండు విలయానలమున్బలె మండి, వేటొక!
స్యందనమెక్కి చాపములు చయ్యన నూటొగిఁబూని యార్చి, సంక్రం
దనముఖ్యదేవతలు కన్గొని భీతిలుచుండ, గోపముం గ్రందుకొనంగ
నూటువిశిఖంబుల లక్ష్మణగుఁజ్చెఁ జెచ్చెరన్॥ ౩౨॥

గీ॥ లక్ష్మణునిగాడి, మఱియును లఘుతరముగ! ధరణివెనఁదూటి,
యలరసాతలము సోకి, మరలఁ జనుదెంచి శతకంతు మహితతూణి!
మధ్యమున నిల్చె దైత్యులు మలసియార్వ॥ ౩౩॥

గీ॥ వెండియును శశకంతుండుద్దండుఁడగుచు! శక్తి వైచిన సౌమి
త్రి జలదరింప! వచ్చి, విలుఁద్రొంచి, దేహంబుసొచ్చి చింప! వ్రాలె న
రదంబుపైనప్పుడాలమునను॥ ౩౪॥

గీ॥ హా మహాదార! లక్ష్మణ! యకట! యంచు! సీతయును రా

ముందును శోకసింధువునను | దేలి, రదిచూచి భరతుండు దివిరి యాశ |
తాస్మ్యపైనేసె వివిధసాయకములపుడు || ౩౫ ||

ఉ || ఏసిన నుగ్రిఁదొడు దనుజేంద్రిఁడు నబ్బరతాహ్వయన్, ర
ణో | ల్లాసునఁజూచి, చూడుమదె లక్ష్మణుపాలికి నెన్నుఁబంపెదన్, | భా
సురసాయకంబులను భగ్నముసేయుదుసంచుఁబేర్చి పె | లేసె సహస్ర
బాణములు హెచ్చుగదికుఁలు పిక్కటిల్లఁగన్ || ౩౬ ||

క || ఆయమ్ములు తృణలీలల | వేయమ్ములఁ ద్రించి వైచి, వేగన దై
త్యుం | గాయమ్ము పగిలి పెక్కఁలు | గాయమ్ములు గనఁబడంగఁ గాండ
ములేసెన్ || ౩౭ ||

క || వెండియును దోడఁదోడనె | కాండపరంపరలు దొడిగి, కరము
లఁగల కో | దండములు నూలు వ్రయ్యఁగ | దండిగబిట్టేసె సకలదనుజు
లు పటవన్ || ౩౮ ||

క || ఆతనిశోణితకణములు | భూతలమునఁ బడకయుండ, భువన
మునొండన్ | ఖ్యాతిగ మహాగ్నికల్ప | ఖ్యాతశరంబులను నేసి యాలము
చేసెన్ || ౩౯ ||

చ || అనిగనిమండి దానవకులాధిపుఁడొండుశ రాసనంబులన్ | వివిధ
శిలీముఖంబులను వేగనఘ్రాని, యమోఘవృత్తిమై | భువివణకంగనార్చి,
రఘుపుంగవుఁ డద్భుతమందఁ, దద్రథం | బవిరళలీల దగ్ధముగ నల్పుడు
చేసె మహాగ్ర బిత్తుఁడై || ౪౦ ||

చ || మఱియును వేయిబాణములు మార్కొనియేసి శ రాసనంబు
న | చెరువుగఁద్రొంచి, సూతుని నశింపఁగఁజేసి, మదిఁచితోడనే | సుర
వరులెల్లనుల్కఁబటుశూఁము కేలనమర్చి యోరి! యీ | సురుచిరధా
రచేతఁ బటుచూర్ణముగాక తలంగిపాటరా || ౪౧ ||

చ || రయముగఁబల్కివైవ జగమంతయుఁ గంపమునొందె, వార్ధు
లున్ | సరగఁగలంగె, మిట్టిపడె శైలములన్నియు, రాలె ఋక్షముల్, |
వెఱవెఱనొందె లోకములు, నింతగఁ గావిరిగప్పె, చంద్రభా | సగ్రు
లటుతో వధప్పి రతిచంచలవైఖరిఁ దద్భయంబునన్ || ౪౨ ||

సీ॥ ఈరీతి నదిరాఁగ నేళమై నమ్మల వానలు నిగుడించె దానిమీఁ
ద। నవిత్తుంచి శూలమత్యంతరయంబునఁ జటులమై యరుదేర శక్తివై
చె। నదిత్తుంచి మండుచు నదిరాఁగ మదిలోనఁ డలఁకక నిశితకుంతల
మువైచె। నదిత్తుంచి వెండియు గొదకొని యేతేరఁబూని కఠారినిబొ
డిచె భరతుఁ। డక్కఱారిని నణఁగించి చక్కఁగదియ । నుగ్గుఁడై ము
ష్టిఁబొడువంగ నుక్కుమెఱసి। యదియుఁ గైకొన కాశూలమెదిరి య
వయ వములు భేదించి, లీలమై వసుభఁగూల్చె॥ ౪౩॥

సీ॥ హతమ్మఁడా! యని భూతలాధీశుండు సీతతో నడలి నిశ్చేష్టుఁ
డయ్యె। నలవిభీషణుఁడును హనుమంతుఁడును బాష్పనివహనిర్గతరక్త
నేత్తులైరి। చిక్కిన దానవ సేనలన్నియు మిన్నుపగుల నార్చిరి మేటిమ
గలరీతి। నింక నెవ్వఁడు దన్ను నెదురునోయని శతకఁతుఁ డుండెను ర
ణోత్కఁతుఁడగుచు! నంతశత్రుఁఘ్నుఁ డంతకాలాగ్నివోలె । మలసి త
నకన్నుగవఁబెనుమంటలెగయ । మెఱసి చిచ్చులవానలు గురిసికొనుచు।
సరభసంబున దానవేశ్వరునిఁగదిసె॥ ౪౪॥

చ॥ కదిసినవానియుగ్రమును గర్వము మబ్బును శౌర్యధైర్యముల్।
కదనమహూత్సవంబును వికాసము హాసమఁ జూచి, దానవుం। డ
దనమహాగ్నికల్పవిశిఖావళిఁజూపములందుఁబూని, యాత్రిదశులుతల్లడి
న్ నతితీవ్రతనేసె రఘూద్వహనుజున్॥ ౪౫॥

ఉ॥ ఏసిన యమ్ములందునియ నేసి, భనుర్గుణటంక్రియల్ మహూల్లా
సతనిండ, సంగరవిలాసమునన్ రిపుమీఁదనుగ్గుఁడై। భాసురసాయకా
ళి బహుభంగులనేసి, శతాస్య నందుచే। వాసిగఁ జిక్కుపాటు లొద
వఁగఁ బెనంగెఁ బురారికైవడిన్॥ ౪౬॥

సీ॥ ఇట్టివేళనె త్తుంతు నింకవీసిననిదాసి నారాయణాస్త్రి మున్న
తినిదొడిగి యోరిదానవ! చూడరోరి యీశరమున లవణాసురుఁడు
మున్ను లావుదూలె । పాతీపొమ్మేరి యీచాణంబుచే మల్లి బ్రతికి
పోఁగలవె యేర్పడఁగ నీవు। ఇదితరించెడివెఱవిప్పుడే యూహింపుమని
యార్చివేసిన నవనివణకె। వారినిధులెల్లఁ బొడలివండులయ్యె । దిగ్గ
జంబులు నటునిటుఁదిరిగిపడియె । దారుణాగ్నులు భూనభోతరము

నిండె! శతగళుండును దానిపై శరములేసె॥ ౪౭॥

ఉ॥ వానిని నెల్లందుంచి, సురవర్గము లుత్సవమంద డాసి, యా
ద్దానవహాక నాయకుని దారుణభాసురమస్త కాగ్రసం । స్థానకీరీటసం
ఘములు ధాత్రిపయింబడదోచి, వెండియున్ । వాని శరాసనంబులు
రివంబులుమీఱగఁదగ్రించె నొక్కటన్॥ ౪౮॥

ఉ॥ అంతియకాని యాజలరుహాసనుఁడిచ్చినదీవెనం దదీ । యాంత
మనొందఁజేయఁదగదవ్యే; బలాధ్యులుచేతఁబట్టినన్ । ఎంతటివాఁడు
పోరిన నడెక్కడ నెక్కు? ధరాతలంబుపై । నెంతయు భేదకార్యమున
నెత్తులు గూలినఁ దూలఁ గాకొగిన్॥ ౪౯॥

గీ॥ అట్లుభంజించి నా రాయణాస్త్రచుపుడు । మరలివచ్చుచు శత
కంఠమహితరథము! ఘనులు దివిజులు జయజయధ్వనులుసేయ । దగ్ధ
ముగఁజేసి పొడిచోనఁ దరలకుండె॥ ౫౦॥

గీ॥ అందుకత్యంతకపితుఁడై యసురవరుఁడు! నూఱుకరములఁ బ
టుగదల్ నూఱుపూని యార్చివైచిన నన్నియు నతిరయమున! వచ్చి శ
త్రుఁఘ్నుఁదాఁకె భూవరుఁడు వగవ॥ ౫౧॥

గీ॥ అట్లు సకలగదాతాడితాంగుఁడగుచు! దూలివలఁగుచునెత్తు
టదొప్పదోఁగి! మెదలఁ గాలేక శల్యముల్ వదలియపుడు! రథముపైవ్రా
లే హా! రామ! రామ! యనుచు॥ ౫౨॥

గీ॥ ఇట్లు మువ్వరు తమ్ములు నిలనుగూలఁ! గొంచి రాముండు మ
ది లయకాలుగతిని । యశతాస్యుని బరిమార్చ నపుడుతలఁచె! నంత
లోఁగుళుఁడసురకు నడ్డు పడియె॥ ౫౩॥

గీ॥ పడినవానియొక పాటించి, దానవ! భర్త కినిసి మైదుబాణ
ములను! బూనియేసె, వానిభూపాలతనయుండు! తొడరిచేసెనపుడు
తునియలుగను॥ ౫౪॥

ఉ॥ వెండియు నన్నిశౌచరుఁడు వింతగ నక్కఱుమీఁద నల్కమై!
గాండపరంపరంబులను గప్పిన నవ్యేడఁజొచ్చి, యాలవుం! డండజ
వాహరీతి దనుజావలి నెల్లను ద్రొంచి, భండవో! ద్దండతరాళుగంబు
లను దానవనాయకుఁగ్రచ్చెఁ జెచ్చెరన్॥ ౫౫॥

చ॥ శిశువులటంచునుంటి, ననుజేకొని మ్రింగఁగఁబూని వచ్చున!
 పుశుపతియుగ్మ మో? విలయభైరవయుగ్మ మో? మృత్యుయుగ్మ మో?
 యశనులయట్లు దాఁకి వివిధాస్త్రములేసిరటంచు విస్ఫుర! ద్విశిఖములే
 సె, నేసిన నవిఁబొడిచేసి కుశుండు వెండియున్॥ ౫౬॥

ఉ॥ క్రిష్ణుని నగ్నికల్పమగు కాండశతంబు శరాసనంబునన్! సమ్మ
 దవృత్తిఁబూని, నృపచంద్రుఁడు రామఁడు సత్యశీలఁడై, యిమ్మహి
 మిఁజేసేని దనుజేంద్రుని హస్తశతద్వయంబు వై! రమ్మనఁద్రుంచుఁగా
 కని తిరమ్మగ నార్చుచునేనెఁ జెచ్చెరన్॥ ౫౭॥

చ॥ ధరణివడంకె, వార్షిధులు తల్లడమండె, గులాదులెల ది
 గ్ధిరముగఁ బెల్లుగఁ దిరిగె, దేవతలన్ భయమంది, రెల్ల ది! క్కరులు
 నుమొగ్గె, సంతశతకఁతుఁడు చూచి యమోఘవృత్తిమై! శరనిచయం
 బులేసె నతిసాహసలీలల హుంకరింపుచున్॥ ౫౮॥

చ॥ దనుజుఁడొనర్చు బాణములు దక్షిణమందునఁద్రుంచివచ్చి, జు
 వ్వన ననలంబు లోకమున నొక్కటనిండి, తదీయహస్తపంక్తిని విద
 త్తించె, దోడనె యెదిర్చి లవుండనలాస్త్రసంఘముల్! కనలుట నేసి ర
 క్తములు గఱకయుండనొనర్చె వ్రేల్చిడిన్॥ ౫౯॥

చ॥ కరములు వ్రాలినన్ దనుజకాంతుఁడు బ్రహ్మాండలంఁచె, దల్చి
 నం! గరములు వెండియున్తోలచె గ్రక్కన, మొల్చినవెంటనే ధను! ర్గు
 రుండనమించి యుగ్రతరఘోరశరంబులు పావకార్చులే! ర్పఱపుచునే
 సె, నేసినను బాలురుమూఁఁచులనొందిరందులన్॥ ౬౦॥

చ॥ మఱియును శబ్దభేదులగు మాగ్ధణసంఘములం 'దదీయ పీ'
 వరభుజయుగ్మ మేయ నిరువంకలగాడి, మహాద్భుతంబుగా! నరవరుఁ
 డున్ మనంబున ఘనంబుగఁ గంపిలుచుండ, దేవతల్! హరహరయంచుఁ
 టాడ విగతాయువులన్ వెసఁజేసెనుగ్రతన్॥ ౬౧॥

మ॥ తనపుత్రుల్ తనతమ్ములున్ దనుజుచే ధాత్రీస్థలింగూలినం! దన
 నేత్రంబుల నశ్రువుల్చెదరఁ, జిత్తంబందులన్మందుచున్! ఘనతన్ వా
 యుబుమీదనెక్కి, తనవెనకన్ సీత శోభిల్లుఁగా! దనుజాధీశుని డాసె
 నెల్లసురబృందంబుల్ విలోకింపఁగన్॥ ౬౨॥

మ॥ దనుజేంద్రుండునుడాసె రాముని మహేంద్రాండప్రతాపంబు
నన్ | వనధుత్ పిండలివండులయ్యె, నచలవ్రాతంబులుం దూలె, జ
య్యవ ధాత్రీస్థలిగుంగె, దిక్కరిసమూహంబుల్ వెసన్ మొగ్గె, దిగ్గ
నంబుట్టెన్ ధరనొక్కమోత, యజ్ఞండుంగాలంబులెన్నెన్ మదిన్॥ ౬౩॥

ఉ॥ రెండుపయోధులో? తలంప రెండుకులాదుగ్రీలో? రెండుచిచ్చ
లో? | రెండుమదించునేనుండులో? రెండుమృగేంద్రములో? యటంచు
నిం | దుగ్రీండును, రుద్రుండున్, వరసరోజభవుండునుగూడి యద్భుతా
భండమనస్కులై దివిసెం గల్గొనుచుండిరి మాటిమాటికిన్॥ ౬౪॥

వ॥ ఈక్రమంబునఁ జూపవిద్యా గురుండగు రఘువరుండును, త్రి
లోకకంటకుండగు శతకంతుండును మహాయుద్ధసన్నద్ధులై కదిసిన మే
రునగంబునుంబోలె హనుమంతుండట్టిసమయంబునఁ దనవాలంబు రామ
చంద్రునిముందట నడ్డంబుగానిలుప, నదిదనుజవరుండేయుశరంబులకుగు
టియనఁజెలంగె; విభీషణుండును మానవ దానవ నాయకులు పెనంగు
నెడ రామునిశరంబులచే నసురరక్తంబుచెదరి క్రిందఁబడకుండ నడుమ
నడుమ నాగ్నేయ వాయువ్యాస్త్రంబు లేసెదనని పావని మటుపునని
ల్చి యుద్ధసన్నద్ధుండయ్యె; అంతవిలయసమయ మహానల కీలాకరాశం
బు చాడ్చున నూటుమొగంబుల మంటలొవవ ననేక సాయకంబులు నృప
వరునిపైఁ బ్రయోగింప నవియెల్లను హనుమదాభీల విశాలవాల వజ్రప
ర్వతంబు సోకి తునియలయ్యెనంత॥ ౬౫॥

ఓ॥ పటుకోదండము వంచి రాముండమరుల్ భాసిల్లిదీవింపవి! స్ఫు
టనారాచములూని యార్చి యల రక్షోనాథుపై నేయ, నా! చటులా
స్త్రంబులునింగిముట్టి తగనాశ్చర్యంబుగానాటి, యె! కటనన్నింబటు
చూర్ణ మయ్యె దనుజాంగప్రాభవం బేముకో!॥ ౬౬॥

॥ ఒక్క దివ్యాస్త్ర మత్యుగ్ర శరాసనంబునఁ బూని రఘురా
ముండొనరనేయ! నదిభటునకునైదు, హయమునకిటువది, కరికిబంధుర
గతిగలితశతము, సారధికిన్నూటు, చక్రంబులకువేయి, పొలుపొరు
కేతనంబునకులక్ష, రధికునకటువది లక్షలునై భూమియంతయు నెండ,

నత్యంతశీఘ్రః! 'మన్నియునుగూడ' దనుజేంద్రుఁడంతవేగ! నడుమనే
త్రుంచి, కపితుండైపుడమివణక! రాముపైనేయుచాణపరంపరలును!
దక్షిణంబునవాలంబు దాకివిటుగు॥ ౬౭॥

ఉ॥ వెండియు దానవేశ్వరుఁడు విండ్లొకనూలు కరంబులందు ను!
ద్దండతఁబూని, సాయకశతంబుదిశల్ వణకంగనార్చియు! గ్రుండయి
రాముమీఁదఁ బరికొల్పిరయంబున నేసె, నేసినన్! దండిగలోకమెల్ల వి
విధస్థితినిండె మహాగ్నిపెల్లుగన్॥ ౬౮॥

శా॥ అక్కండంబులు కొన్ని వాయుజమహూగ్రాభీలవాలంబూ
గిం! జక్కందాకిహతంబునొందె, మఱివీకంగొన్నిభూపాలకుం! బ్ర
క్కల్వ్రయ్యంగ దూఱిపాతె, నతివైరంబొప్పఁగాఁ గొన్ని పెం! పె
క్కన్వచ్చివిభీషణుదగితె చేవేంద్రాదులీక్షింపఁగన్॥ ౬౯॥

శా॥ రామత్వౌధిపుండందుకున్ మమహూగ్రంబొప్పఁగాఁగరగ
శో! ద్దామాభీలశరంబులేర్చి, గుణమున్ దర్పద్ధతిన్మీటి,సం! గ్రామం
బందుల రాముఁడుండవలె, లేకన్ దానపుండుంటకు! న్నేమంబొప్పఁగ
సిద్ధమొందవలె, వర్ణింపంగఁ జెందుదునే?॥ ౭౦॥

మ॥ అనుచున్వింటనమర్చియార్చి నిజబాహుశక్తి నుంకించిచ! య్యనఁ
బెల్లేసినఁ, దచ్చిలీముఖము లత్యంతప్రచండాకృతిన్! దనుజాధీశుని గా
డి, యవ్వల వినోదంబొప్పఁగాఁదూఱి, వే! గనయచ్చేరువనున్న కొండ
పగులంగాఁదాక నుగ్రంబుగన్॥ ౭౧॥

శా॥ అంతన్మూరుతిచెంత నిల్చి, పటురోషాయత్తుండై వింటన!
త్యంతోగ్రానలపాణముల్ దొడిగి, యాదైత్యేంద్రురక్తఁబిలం! బంతం
బొప్పందొరుంగకుండఁబటపెన్ బ్రహ్మదులాశ్చర్యులై! వింతఁజూడఁగన
వ్యభీషణుఁడు హృద్యధిన్ముదంబందుచున్॥ ౭౨॥

శా॥ దానంజేసిస్వదేహరక్తమిలమీఁదం జెండకున్నన్,హరి! ధ్వా
నంబొప్పఁగ నట్టహాసమొదవన్ దర్పంబుమై నార్చుచున్, మానంబుల్
చెదరంగఁదిట్టుచును, దుర్తార్గంబునన్హాపరా! ధీనా! యోరివిభీషణా!
తునిమెదన్ దిక్కెదివీక్షింపరా॥ ౭౩॥

మ॥ అనిపెల్లార్చినమంత్రకంబుగ మహూద్యచ్ఛక్తి సంధించి,య|
ద్దనుజాధీశకులాపరాధు నిలమీదంగూర్చిరమ్మంచువై| చిన,నంతంతకుఁ
జిచ్చులీనుకొనుచున్ శీఘ్రంబునంబోయిగ| కుటనబంధించెవిభీషణున్ సు
రవగుల్ ఘోషింపఁగాఁజెచ్చెరన్॥ ౭౪॥

సీ॥ అదిచూచి రాఘవుండనలాస్త్రములు వైచేఁ గంటకుండగు శ
తకంతుమీద| నవిదుగించిదానవుండైంద్రాస్త్రములువైచె నవిదుగించి
నృపుఁడేసె నసాశరములు| నవిదుగించి వాయుబాణావళి దనుజుఁడే
సిన నవిదుగించి యజ్ఞనవరుండు| నారాచతతులేసె నగుచు నద్దానవభ
ర్తృతథంబెల్లభస్మముగను| విరథుఁడైయంశవేత్తోక్క యరదమెక్కి|
పృథివివణఁకంగ విండైకుటవెట్టఁబూను| నతనిచాపంబులును విశిఖాలి
వలన| ఖండలుఁగజేసె భండనోద్దండఁడగుచు॥ ౭౫॥

సీ॥ చాపముల్పోయినఁగోపగించి శతాస్యుఁ డులువడి మండుచు
సున్నయట్టి| శూలంబు కరమునఁ జోద్యంబుగాఁబూని బ్రహ్మాండ మం
తయుఁ బగులనార్చి| కనలుచు జనవల్లభునిఁ జంపుమనియేసె, నేసినజల
నిధులెల్లనింకెఁ,| గులగిరులదఁచె, దిక్కులు వ్రయ్యలగుచుండె, నింద్రా
దులద్భుత హృదయులైరి,| యంత నదిదాసి విలయకాలాగ్నిరీతి| మం
డుచునురాఁగ నాహనుమంతుడపుడు| వాలవల్లార్చి వచ్చెడి శూలము
గ| వృత్తి వెనఁబట్టి నడిమికి విటుచుచుండె॥ ౭౬॥

సీ॥ హనుమంతుఁడందుచే నదవదపడుచుండ, నిదిసమయమురా
మునిలనుగూల్పు| ననినొక్కగదతోడనడిచె గుఱ్ఱునదానితాఁకునకొక్కిం
త తల్లడిల్లి| మనుజవల్లభుఁడాత్మఁగనలుచు సర్ధచంద్రాస్త్రశతంబు శ
రాసనమున| సంధించిదేవతా సముదయంబులభక్తి యొసరనాపైఁగ
ల్లి యుండెనేని| వానిహస్తంబులునుదలల్ వసుధఁగూలఁ| గాకయని
వైచెదైత్యుండు గళవళింప| నమరులద్భుతమంది హాహాయనంగ| ఖం
డతైకూలఁ దలలునుగరశతములు॥ ౭౭॥

సీ॥ కూలికృష్ణుఁడొంటి పోలిక మొలచెను గరములఁ దలలు న
క్కజముగాఁగ| నాశతాస్యునిరక్త మవనిపైఁదొరగిన మొనసినూర్పు

రు శతముఖులుపుట్టి యెక్కడఁజూచిన నక్కడనటువంటి వికృతదై
త్యులువెల్లి విరిసియుండఁ నన్నిదిక్కులఁబోర నందుకురఘురామఁ డం
దందఁబోరుచు నడలుచుండఁ నంతహనుమంతుఁ డాశూలమపుడుద్రుం
చిఁ సీతనెక్కడఁదగులునో శితశరమ్ము లనుచు వాలమ్ముచుట్టరాఁదిగిచి
యుండెఁ నగుచుసురలుబృ గా మేరునగమరీతి॥ ౭౮॥

ఉ॥ రావణకుంభకర్ణుల శరంబులఁగూల్చితినంచు, చమ్ముదు! ర్భావ
మునంబెనంగ వెనఁ బాల్పడి, తెందుల కేగువాఁడవీ? వేవిధినైననిన్నుఁ
దునియించి భవత్తునుమాంసఖండముల్! వావిరిమై భుజిఁతు, మిఁకవా
ర్థులుసొచ్చినఁ బోవనిత్తువే?॥ ౭౯॥

గీ॥ కొందఱిట్లునితిట్టుచుఁ, గొందఱిలిగి సాయకఁబులఁగప్పుచు, శౌ
ర్యమహిమ! చూడుమనుచును నెక్కడఁజూచిననుశ! తాస్యమయ మ
య్యె నటసురలకట!యనఁగ॥ ౮౦॥

గీ॥ అపుడు నిర్విణ్ణుడై చాపమచటవైచి! చేతులాడకమిగుల నిశ్చే
ష్టుఁడగుచు! నవ్వీభీషణునీక్షింప నతఁడుశక్తి! బద్ధుడైయున్నఁబవనజుఁ
బాటఁజూచి॥ ౮౧॥

శా॥ ఏవందంబునఁగెల్చువాఁడ? నింక నేనేలాగునంద్రుంతు?నీ! నీచా
త్తుండెచటంగనుంగొనినఁ దానేయున్నవాఁ, డేగనిన్! భూచక్రంబున
'నింక' నెల్లమునులంబోషింతు?నేలాగునన్! నాచేతన్మనఁగోరువారునె
పమొందన్ హేతువయ్యెంగదా॥ ౮౨॥

వ॥ అనియనేక ప్రకారంబుల విచారింప మగనవగవుఁ గనుంగొని
సీతామహాదేవి తనయాదిమరూప మహిమాసామర్థ్యంబుజలపోసి, త
నచేతనంతయు సాధ్యంబగుట సిద్ధంబుగఁడెలిసి, కరంబులు మొగిడ్చిర
ఘుకులనుధార్ణవ సంపూర్ణి మోచంద్ర! మదీయప్రాణనాథ! రఘునాథ!
భవన్తహిమంబునఁగొంతసేపునేను మీదేతివిల్లును బాణంబులును బూ
నిరిపులతోడఁ బోఁదెదను; ఆఁడుదాననని యనుగ్రహంబు నేయకుండు
ట దగదు; యిట్టిసమయంబున మీకునలయిక డీటుదనుకను దిరివివిధ వి
శిఖపరంపరలచేఁ బెనంగెద, నావిన్నపంబాకర్ణింపుమని పేక్కచందం

బులఁ బాఞ్గింప రావభద్రుండును దసమనంబున నదృతంబు నొంది,
మున్నుదనతోడ వసిష్ఠుండెఱింగించుటయును, జానకి తన్ను నెలవు ద
యచేయుమని నేడుటయును, మొదటవిరించి గోరునెడ స్త్రీలఁదలఁప
కుండుటయు ననేకప్రకారంబులఁ దలపోసి, దనుజుండు మడియుట సి
ద్ధంబని మనంబునం దోచిననలరి, బాణాసన బాణతూణీరంబులుదీవిం
చియొసంగిన, నవ్వేళ నవ్విచలాంగియును బరఁజ్యోతి స్వరూపంబుగై
కొని, హనుచుంతునిభుజంబుపై మిన్నుముట్ట నెలిచి, తన మహాతేజంబు
భూగభోంత రాళంబు పరిపూర్ణంబుగా నిండ మహోద్ధండ కోదండం
బాకొడి, సకలబ్రహ్మాండభాండంబులఁ భూర్జిల్ల గుణ టంకారంబులుగా
వించి, తనమహామాయ నాకర్షించిననది పొడచూపిన నీవు దనుజుని ర
క్తబిందుపరంపరలు ధరఁదొరంగక యుండ నెవ్వరికి నదృశ్యంబవై నా
లుకయెటుచూచిన యోజనంబునేలఁ బటపయుండుమని నియోగించిన,
రాఘవుండాశ్చర్య మానసుండై చూచుచుండ, నమోఘబాణపరంపర
నిగుడించి శతముఖులనండఱ నొక్కదిక్కునకు వాయువ్యాస్త్రంబు
లందోయుచు, మహోద్ధండ ప్రచండ భండనంబు గావించిన నద్దాన
వ నాయకనిచయంబును దదీయతేజో విశేషంబువలనఁ జేతులాడక చూ
చికొనుటండి రాసమయంబున॥ ౮౩॥

గీ॥ విల్లుజల్లిపించి, కలకశభల్లశతము! పూని, చేవతలెల్ల నదృత
మునొండఁ బర్జుజాండంబుపటపటఁ బగులనార్చి! మెలమిఁ దనపతివి
నుచుండ నిట్టులనియె॥ ౮౪॥

గీ॥ మూడుమూర్తులకును నేనెమూలదుంప! నగుదునేని, శ్రుతుల్
సశ్యమగునయేని, పుడమినిజశతకఁతుఁ డొక్కఁడునుదక్క! నున్నశ
తముఖహీనమై యుండుఁగాక॥ ౮౫॥

గీ॥ అనుచు వైచిన నండఱ నాక్షణంబ! నీటుగా వింప, మాయమై
పోరుమాని! చనిరి, వెండియు దానవచక్రవర్తి! నీతపైనేసె నుద్దండశిత
శరములు॥ ౮౬॥

గీ॥ ఇవ్వెధంబునఁదనరక్త మిళనుదొరఁగి! యుండుఁబుట్టినశతమాఖి

లఱఁగ,నందు! వలననిదిమాయగాఁబోలు, వనితయైన! నిట్టి తఱఁగునఁ
బోదురే బెట్టిదముగ? || ౮౭ ||

గీ॥ అనుచుఁగ్రమ్మటజానకి నరయుచుండ! విష్ణుఁడును, బ్రహ్మయు
ను, నలవిశ్వపతియు, విలయపావకుఁడును, మహావిధియుఁగానఁ బ
డిననదిదూచి మది భయపడియెనసుర || ౮౮ ||

ఉ॥ రామునిపేరి బాణముల రాక్షస నాయకు మీఁద నార్చియో!
రామచేలంగివైచిన, నరాతిభయంకరమై కణంకతో! వేమఱుఁ బోయి
దానవుని విండ్లొగిఁద్రుంచి, కిరీటపంక్తులన్! భీమము మీటదుల్చి, సరి
పెట్టెఁడదీయ శరీర తేజమున్ || ౮౯ ||

ఉ॥ ఎచ్చటఁజూడనచ్చటనె యెమ్మినిమృత్యువుఁ బోలి, సీతదా! మ
చ్చర మొప్పనిల్చితను మార్గణపంక్తుల నొంపఁబూనఁదా! నచ్చెరువంది,
యాహరిహరాదులకైన వశంబు గాదుగాఁ! జెచ్చెర నిమ్మహమహిమ
చేఁ దనకున్ మరణంబు చొప్పుడున్ || ౯౦ ||

చ॥ అనుచురథంబుపైనిలువ, నద్దనుజాధిపుమీఁద నలకపై! ననల
శిలీముఖంబులు సహస్రశతంబులువైచె, వైచినన్! దనుబాఁడు సొమ్మసిల్లి
యరదంబునమూర్ఛిలి వ్రాలె, వ్రాలినన్! గనుఁగొనిసూతుఁడున్ రథము
గ్రక్కనఁదోలె రణంబు పాయఁగన్ || ౯౧ ||

సీ॥ పుష్పంబులఁబచేతఁ బూననేరనిజెలి యిషుఁరంపరఁబూన నె
ట్లునేరె? జిల్కపల్కులకు బిట్టుల్కుకోమలి యిలయెల్లభీతిలనార్వ
నెట్లునేరె? నేదకకనన్యల నీక్షింపనేరని యితింసేనలఁ గూల్ప నె
ట్లునేరె? వినవిననడువంగ నసియాడుకొమ్మ నేడెడసి యుద్ధము సే
యనెట్లునేరె? ననుచురాఘవుఁ డద్భుతహర్షవాఁగి! నోలలాడుచు,
హనుమంతువాఁమహిమ! వినుతిగేయుచు, నాతనివీపుమీఁద! నుండె
జానకీపైఁ బ్రేమనిండుకొనఁగ || ౯౨ ||

ఉ॥ అంతటదానవుండును రయంబున మూర్ఛయుఁడెఱి, సారథిన్!
వింతఁగఁజూచియోరి! పరవీరులునవ్వ రథంబుఁడెత్తురే? యెంతటివా
రలైనఁ బరమేష్ఠియొసంగిన యవ్వరంబుచే! నింతయునజ్ఞనంకఁ గలరే?
మహిఁగూలుదురింతె కాకొగిన్ || ౯౩ ||

చ॥ అనవినిసూతుడిట్లనియె నక్కట! నాధుండు దండలేనిచో! ఘనవిశిఖంబులన్ మనలగ్రతుగన శల్యములుచ్చిపాజుఁగాఁ| గనలుచు నేయుజానకినిగాంచి సురల్ వినుతింప, నట్టిచో! వసుజకులాధినాయక! రథంబుమఱిప్పకయుంట ధర్మమే?॥ ౯౦॥

వ॥ అదియునుంగాక॥ ౯౧॥

చ॥ వెఱచినయట్టివేళ, మఱిపింతగఁ గైదువు చక్కఁ బూనఁగా! మఱచినయట్టివేళఁ, బలుమాటునరాతికి వెన్నుఁజూపుచుం| బఱచినయట్టివేళ, నగుబాటుఘటింపఁగఁ జేరిపూరిదాఁ! గఱచినవేళలందు నెడగల్గరథంబు మఱిచ్చటొప్పుగున్॥ ౯౨॥

చ॥ అనుదుతదీయనీతివచనాలికి నుత్సవమంది, వానికిన్! ఘనతననే కవస్తువులు గ్రక్కనచక్కువనిచ్చి, నేటికా! జనకజతోడఁబోరుటకు శక్యముగా, దటుగానరేపున! య్యననరుడెంచిరాముని శరావళిచే నణగింతువేగనన్॥ ౯౩॥

ఉ॥ భోరునఁ బోవనిమ్ము మనభూరిరథంబు గృహంబు చేరఁగా,| నారఘురాముడేవి వినుమల్లదె చంపఁగఁ బూనివచ్చె,నా! క్రూరశరీముఖంబు లలకోమలిపైఁబని సేయ, వెట్లుగాఁ! గారణ మున్నదో? యనుచుఁ గుందుచునేగె శతాస్యుఁడింటికిన్॥ ౯౪॥

శా॥ ఆరీతిన్ శతకంధరుండు దనగేహంబొప్పుగాఁ జేరి,యా! కారంబెల్లనుజూచిభీతి నతిదుఃఖప్రాప్తుఁడై మీతి,సాం! పారన్ జానకి పృథ్వీవైదగు మహాగ్రాగ్నేయ బాణంబులన్! వైరంబొప్పఁగ వైచేనోయనుచు గర్వంబెల్లఁ దూలెన్ వెసన్॥ ౯౫॥

వ॥ మఱియు ననేకమార్గంబుల జానకి దివ్యతేజోమహిమంబును, శరంబులవేగంబును, బాణసంధానచాతుర్యంబును, ఉపసంహార చమత్కృతియును నుగ్గడింపుచు, నెక్కడగనుఁగొన్న నక్కడఁబరఁజ్యోతిస్వరూపంబగు సీత గనఁబడిన భీతిల్లుచుఁ, దనకు నింకమరణంబుసిద్ధంబని నిశ్చయింపుచు నెజ్జపయింబొరలుచుండు తనయుని విలోకించి తల్లియగు చిత్రగంధి డగ్గటి, తనకరంబునఁదద్దాత్రంబునివిడి, రక్తప్లుత ని

మోన్నతంబులై యపరిమితశరంబులునాటి యందువిఠిగియున్నఁగ
 మంగొని విలపించియిట్లనియె; అయ్యా! నెయ్యంబున నేఁబలుకువచనం
 బులు వీనులంజోరనియ్యక యంతచేసికొంటివి; ఆయమ్మయెక్కడనలు
 గునక్కడ నిర్దులంబగు; ఎక్కడఁగరుణించిననక్కడఁగ శ్యాణపరంప
 రాభివృద్ధియగు; అప్పురంజ్యోతిమాయకు బ్రహ్మరుద్రేంద్రులలోనెకా
 ని వెలియై ప్రకాశింప నేరరు; భూనభ శ్చైలసముద్రాద్యపారస్థావరం
 బులును, మృగాండజోరగ పిపీలికాద్యసంఖ్యజంగమంబులునుగలుగుబ్ర
 హ్మాండంబులు నూఱుకోట్లు పుట్టుచుగిట్టుచు నమ్మహాశక్తియందు నటిం
 చు; ఆదనుధ్యవిలయంబులు నమ్మహామహిమంబునకుఁ గనఁబడవు; సీహ
 మొదట విరించి పురుషులచేఁజూపులేకుండ వరంబులొసంగునపుడు దే
 వతలుగినిసి యిట్టివరంబులొసంగిన నద్దానపుండు లోకంబులబాధపె
 ట్టు, నింతవత్సలత నీకుందగదనిదూఱిన నతందులజ్జించి శతముఘండు
 పురుషులందడలెకాని తరుణులందలంఁక, డటుగాన మిమ్మును గోచా
 హ్మణులనెప్పుడుచెనంకు నప్పుడే జానకీదేవి తనతొంటిదివ్యరూపంబున
 వధించు, నిందులకు సందియంబు లేదనిపలికె; అదిగావునసీతయుఁ జిద్రూ
 పంబగు మాయగాని సామాన్యకన్యకగాదు; ఎట్టిచందంబున నమ్మగువ
 చేభవన్నాశంబునత్యంబు; ఇటమమ్మును, పుత్రమిత్ర కళత్రములను మ
 నుపంజూచెదవేని, సీతారాములకు శరణుచొచ్చి తల్లిదండ్రులు మీరు,
 మీరుదప్పమాకునితరులులేరు రక్షింపుమనిపలికి, సకలభోగంబులందేలు
 చు బ్రతుకుమని పెక్కుచందంబులంబలికిన నప్పలుకులు ములుకుల చం
 దంబునఁ గర్ణరరంధ్రంబులుసోఁకిననులికిపడి తల్లితో నిట్లనియె॥ ౧౦౦॥

సీ॥ ఏనల్లిచూచిన నినుఁడు బెట్టిదముగాఁబూని యెండలుగాయఁ
 బొదలవెఱచు! వలసినప్పుడెకాని మలసియెచ్చటవైనఁ జెలరేగి యన
 లంబు మెలఁగ వెఱచు! నామధ్యత్యులరీతి నాకులందఱుఁ గనుసన్నలంబ
 నులెల్లఁ జరుపుచుందు! రఖిలజీవులనేర్చు యమఁడు నాముందఱుఁ గో
 లకాఁడైయుండు వేళయెఱిగి! వృత్యువునకేను మృత్యువై మెఱయు
 చుందు! మఱియు నాయందుఁగల మహామహిమశివున । కైనఁ జొప్ప
 డ దట్టి నరాధముఁడు! నతివయును గెల్వఁగలరె? యేనఱుతుఁగాక॥

గీ॥ రేపుచని శాత్రువులనెల్ల నేపుమాపి వత్తుఁగా కొండువార్తలు
వలవదుదుగు మియటంచును దనతల్లినింటికనిచి నెలఁతయునుదాను
నారేయి నిద్రచెందె॥ ౧౦౨॥

సీ॥ అక్కడ రఘురామఁ డనుజులఁ దనయులు సొరిదిఁ గూలినఁ
బూచి శోకమంది యేమనిచననేర్తు నింటికే వీరల నెచ్చోటఁబాడఁగం
దు నెప్పటట్లు? కుశుఁడెన్నటికినన్నుఁ గొమరొప్పవీక్షించి వేడుకఁబ్ర
తిభాషలాడుచుండు? లవుఁడెన్నటికిఁగల్గు లక్షణవఁతుండు బాలుఁడు
నామీదఁ బ్రాణపదము? అనుచునొటలంగ, సీత నాయకునిఁ బూచి
యేడసోదరు? లధికులకేడసుతులు? రణగతులుమాని యిట్లొటలంగఁద
గునె? అనఘ! సంసారములు మాయలనఁగ వినవె?॥ ౧౦౩॥

సీ॥ అనుచుఁ దానును రామఁడాహనుమంతుండు నవ్విభీషణుకడ
కరిగియతఁడు మమునమ్మివచ్చి యిమ్మాడ్కిని బద్ధుఁడై యున్నాఁడు
రక్షింపకున్నదోష మని, శక్తి శరమున నలుకమై ఖండించి మొనసియా
తఁడుచెందు మూర్ఖుఁడెలుపఁ దెలిపిన నతఁడును ధీరాత్ముఁడై లేచి
వారికోమలపదవారిజములఁ బడిన దీవించి, యతనితో బవరభూమి
చూడవలెనని దివెల్లాగ్గి సొరిదిఁబూని కపులఁజూచుచు నంతంతఁ గ
దలుచుండఁ బరఁగ భల్లూకపతి గానఁబడియె నచట॥ ౧౦౪॥

సీ॥ ఆతనిదాసి రామానుమతంబునఁ బవనజుఁ డల్లనఁ బలుకరిం
చె జాంబవంతుడ! నన్ను సరవిమై నెఱుఁగుదే? యోపుదేలేచిరానా
క్కడెసకు? నావిని మారుతనందనుండితఁడు గాఁబోలునని ధృతికలి
గితెలిసి హనుమంత! రమ్మ రామావనీనాథుండు బరిణామమునఁ దన
భామతోడ నున్నవాఁడే? విభీషణుఁ డున్నవాఁడే? బ్రతికియున్నాఁ
డె పవనజ! భానుసుతుఁడు? పరమబంధుండవగు నీవు పలుకరించి న
పుడెబ్రతికితి నీకృపఁ గపివరేణ్య!॥ ౧౦౫॥

సీ॥ కన్నులశరములు గాడి యొక్కింతయుఁ దెలువశక్యముగాదు,
తెలివిపడదు వీనులువినరావు, వివశత్వమొదవెడు దేహంబు మరణ
సందేహమునను, లోలమై పలుక నాలుకరాదు, నోటనుదడిలేదు, లే

చినంబడుదుమరలఁ గావున, శరములు గాడియున్నవిమేన నన్నియుఁ
దివియుమాయన్న! యనిన! రాముఁడన్నియుఁదీసి కరంబులందు! దేహ
మెల్లనునివిరి చింతింపనేల? నేనురాముఁడనన, లేచిన్యపునిపాద! వన
జములమీఁద నందందవ్రాలితేలిసె॥ ౧౦౬॥

వ॥ మఱియుంబరికింపుచుఁ జనియెడు సమయంబున॥ ౧౦౭॥

సీ॥ కొండలవలెనేలఁ గూలినమదగజ ఘనకదంబములు మేఘములు
గాఁగ! మోఁకాలిబంటితో నేకమైయాడాడఁ గనుపట్టుమెదడు పం
కంబుగాఁగ! నలుగులతాఁకున నిలఁబడు మాంసఖండములు దామింద్ర
గోపములుగాఁగ! బలువిడినెడనెడఁ బాతెడిరక్తంబు లంబుష్టుశ్రవణ
హంబుగాఁగ! వాహినులగుంపు శరములవానగాఁగ! మొసల హుంకృ
తులవి యుటుములునుగాఁగ! వర్షకాలంబుచాడ్చున వారికన్ను! గవల
కునుదోఁచె నప్పుడక్కజముగాను॥ ౧౦౮॥

ఉ॥ అంతటఁ దెల్లవాతె, విలయాంతకు కైవడి నాశతాస్యుఁడ!
శృంతపరాక్రమంబున మహాగ్రహుఁడౌచు రథంబుమీదని! శ్చింతగ నె
క్కి, బాణములుచేకొని, దుశ్శకునంబులట్టిచో! సంతకునంతకుం బొడ
మనందుకులోఁగక వచ్చెఁజెచ్చెరన్॥ ౧౦౯॥

ఉ॥ సీతయువిల్లునమ్ములును జేకొనిరాఘవు నాజ్ఞఁబూని,వి! ఖ్యా
తపరాక్రమంబున మహాహవదీక్ష వహించి,యామరు! జ్ఞాతుభుజంబు
లన్నిలిచె; జానకిచెంతను రామచంద్రుడు! బ్రీతిదలిర్ప నుండెను, విభీ
షణుఁడుంజనె వారిపొంతకున్॥ ౧౧౦॥

చ॥ అపుడుసమస్తలోకములు నచ్చెరువండె, గృశించెదానవుం,
డపుడుపయోనిధుల్గలఁగె, నప్పుడు పర్వతముల్ చలించె,నా! రపమ
నిమృత్యువచ్చటఁ బరామరిసింపుచు నుండె, బ్రహ్మాయుం! గుపిత మన
స్కుఁడయ్యె నదిగో!విలయంబని మాటిమాటికిన్॥ ౧౧౧॥

ఉ॥ సర్వ సుపర్వులున్, సకల చారణులున్, వరకన్నరేంద్రగం! ధ
ర్వులు, సిద్ధసాధ్యులు ముదంబున సభ్రము నుండి వారిదో! ర్గర్వము,
బాణనైపుణియు, గాఢతరప్రతిభాషలున్, దయా! ఖర్వమనస్కులైని
లిచి కన్గొనుచుండిరి యద్భుతంబుగన్॥ ౧౧౨॥

ఉ॥ జానకి వారిజూచి దనుజప్రభుఁడ్రుంపఁడ్రుణంబునాకు, ని
ద్దానవనాథుతోడ వివిధస్థితిఁబోరఁగఁ బూడఁగోరిఖి స్థానమునన్నిలిం
పులు విశాలతనల్లదె యున్నవాగు, నేఁ బూనితదీయ చిత్తములు పొం
గఁగఁబోఁడెదఁ జిత్రవైఖరిన్॥ ౧౧౩॥

చ॥ అనిశరసంఘమేయ, దనుజాధిపుఁడన్ని శిలీముఖంబులం దుని
యఁగనేసి, వాయుజుని దుష్టతరాగ్రహ వృత్తిఁజూచి, యీ వనచరఁ
జంపినన్ మనుజ వల్లభుఁడున్ సతియున్నశింతురొ య్యననిజమంచు ని
ఘరమహాస్త్రములేర్చి శరాసనంబునన్॥ ౧౧౪॥

ఉ॥ ఇగ్గతిబాణముల్ దొడిగి యెమ్మెదలిగ్వుఁగ నార్చుచున్, సుధా
భుగ్గణమెల్లనద్భుతము నొందుచుఁబూడఁగ నేసె, నేసినన్ దిగ్గున సీత
చూచి నతితీవ్రశరంబుల వానినెల్లఁదా నగ్గలమైనకోపమున నల్లనఁద్రె
వ్వఁగనేసెనుగ్రతన్॥ ౧౧౫॥

ఉ॥ అందులకున్ మహాద్భుతము నందుచు శాత శిలీముఖంబులం
గ్రిందుకొనంగజానకిని గ్రక్కుననేసిన, నెల్లదేవతా బృందము లుత్స
హింప నతిభీషణబాణ పరంపరంబుచే ముఁదుగఁదుగ్రించె దచ్చర స
మూహములన్ రఘురాముఁడుబ్బఁగన్॥ ౧౧౬॥

చ॥ అవియునుగాక ఘోరవిశిఖావళి వింటనమర్చి యార్చి పేర్చి,
వికృతదైత్యనాయకు కిరీటములుంబటుచాపముల్ కడున్ భువిఁబడనే
సి, చండతరభోగి శరంబుల వానితేజము గ్రవిధినఁగఁగ జేసెనతిగా
థతర ప్రతిశౌర్యకోపమై॥ ౧౧౭॥

ఉ॥ చాపములుంగిరీటములఁ జాలశరీర విశాల తేజమున్, ఏవును
బోయినన్, రఘుకులేంద్రుని దేవిపయిన్ మహాహవా టోపగదాచయం
బునుగడున్ వడిఱుప్పిన, నగ్గదాళిను ద్రీపితసాయకంబుల ధృతిం బొడి
చేసె సురల్నుతింపఁగన్॥ ౧౧౮॥

వ॥ మఱియు దర్పంబున॥ ౧౧౯॥

ఉ॥ అంతటిలోనసీత విలయానలకీలయపోలెనాత్మలో నెంతయు
గోషమెత్తి, దనుజేంద్రు శిరంబులు గూలుఁగావుతన్ వింతగ నంచునే

సె నొకవిష్ణుశరంబున, నేయనెల్లరా! ప్తాంతములందుఁ బిక్కటిలన
గ్నిపరంపర లీనుచున్వడిన్॥ ౧౨౦॥

చ॥ చనిశతకంధరుండలలు చయ్యనఁద్రుంచి, తదీయ హస్తముల్ |
తునియలుచేసివచ్చె, నటుతోడనె శచ్చిరముల్కరంబుబున్ | ఘనతరలీల
మొల్చె, నవిగాంచిధరాసుత వెండియున్రయం | బునబడఁనేసె, నప్ప
టికిభోరునమొల్చెను మస్తహస్తముల్॥ ౧౨౧॥

ఉ॥ ఎప్పుడు విల్లుబూనునొకొ? యెప్పుడు నిక్కుచు నెక్కు పెట్టు
నో? | ఎప్పుడు తూణమందునొకొ? యెప్పుడు బాణము లేర్పరించునో |
యెప్పుడు పూనునోశిరము? లేప్పుడు ద్రుంబునో? యెప్పుడాతలల్ | ను
ప్పునమొప్పునో? యనుచుగోరి సురల్గనుచుండి రద్దివిన్॥ ౧౨౨॥

క॥ నక్తంచరలోకేంద్రుని | రక్తమునిలమీదటను దొరంగక యుం
డన్ | యుక్తమగు నపుడుమాయా | శక్తివెసం ద్రావుచుండెఁ జయ్యన
నడుచున్॥ ౧౨౩॥

క॥ ఇవ్విధమునఁబోరాడఁగ | నవ్విమలశరీరి జనకజాత్యజఁబూడన్ |
మవ్వముగనబాడు, రుద్రుఁడు | నవ్వుచు దివినుండిరపుడు రమణులతో
డన్॥ ౧౨౪॥

ఉ॥ అప్పటికిన్ ధరాసుత రయంబున దానవనాథ మస్తముల్ |
గుప్పునఁగూలనేసె, నవిగొచ్చున వెండియు మొల్చె, మొల్చినఁ | దప్పక
మల్లఁ దాఁ దునిమె, దాకొనిక్రమ్మటమొల్చె, దామఱిం | జప్పుడుగాక
యుండ శితసాయక ధాటినిఁ గూల్చెఁజెచ్చెరన్॥ ౧౨౫॥

ఉ॥ ఖండలుసేయగా, మొలవఁగాఁ, దలకాయలు తండ తండమై |
కొండలరీతిఁ బ్రోవులయికోరిమఱిన్ దివిసోకియిమ్మహీ | మండల మెల్ల
నిండిన, రమామణిజానక చూచియద్భుతా | ఖండవిచారమై, యప్పుడు
కాండములేయకమాని యాత్మలోన్॥ ౧౨౬॥

చ॥ శిరములుద్రుంచివేసరితిఁ జేకొని చండతరాస్త్రకోటిచేఁ, | గ
రములుద్రుంచివేసరితి కాండములున్ సరిపోయె, దానవే | శ్వరుఁ డిలఁ
గూలుటల్మఱొక జాడలుచొప్పుడ వేమిచోద్యమో? | వరముల సత్వ
మొక్కొ? గెలువన్వశమేమియుఁ గాదెట్లొకో?॥ ౧౨౭॥

చ॥ అని దనుజేంద్రుడేసెడి శరావళికిన్ హనుమంతువాల మొ, య్యన సరికట్టుచేసి, మనుజాధిపు రామునిఁ బల్కరింపుచుం దనమహి మంబు దివ్యులు ముదంబున సన్నుతి సేయుచుండఁ గా॥ మనమునఁజింత నొందఁగ రమామణి సీతనుగాంచి యాడకున్॥ ౧౨౮॥

ఉ॥ హరవరాహిరాజ తుహినాచల తారకశైలమల్లికా । శార దనీరదస్ఫురితచందనకుందనిభప్రభాంగుఁ, డా॥ నారదసంయమీంద్రుఁ డు మనంబునఁబొంగుచు సీతపాలికిన్ । ధీరదయార్ద్రవృత్తిఁ జనుదెంచె రఘూద్వహుఁడుత్సహింపఁగన్॥ ౧౨౯॥

ఉ॥ సీతకు, లోకమాతకు, విశేషదయారస పోషితాశీత॥ వ్రాత కు, ధీసమేతకు, శివస్తవపూతగుణౌఘశౌర్యవి॥ భ్యాతకు, వీతభీతకు, మహాఘనుభాపరిభూతఖండ భ॥ ద్యోతకును న్నమసగరణమొయ్యనఁ జేయుచుడాసె, డాసినన్॥ ౧౩౦॥

ఉ॥ రాముఁడు నమ్మనీంద్రునకు రాజితబుద్ధి నమస్కరించి, మీ॥ రేమికతంబునిచ్చటికి నెచ్చగుచుచ్చిక నేగుదెంచి? రు॥ ద్దామపరాక్ర మంబొదవ దైత్యుఁడు పోరఁగఁజొచ్చె, ఘోరసం॥ గ్రామముమించె, నిల్వనెడగల్గదు, యేగుటు చెప్పు మొప్పుగన్॥ ౧౩౧॥

చ॥ అనివిని మాని గోప్యముగ నారఘురామునితోడ డాసి యి॥ ట్లనునకటా! శతాస్యుని శరావళిచే నని నెంతపోరినం॥ దనరఁగనేలఁ గూలునె? వృథాశ్రమమింతియెకాక, వీనిగో॥ బ్బునఁదునియింపఁగా నుపమ భోరునఁ జెప్పెదఁజిత్త గింపుమా॥ ౧౩౨॥

గీ॥ వీనినాభినిజుట్టురాఁబూని, యల వి॥ శల్యసంజీవకరణ లతు ల్యముగను॥ గలిగయున్నవి, తద్వస్తుఘనతఁజేసి॥ తలలఁ గరములఁచె గియును మొలవఁదొడఁగె॥ ౧౩౩॥

గీ॥ బలిమినటుగాన నాగ్నేయచాణమేసి॥ తత్తదుగ్రోషధులనెల్ల దగ్ధములుగఁ॥ జేసి, బ్రహ్మాస్త్రముననొండె, వాసిగల్గు॥ శక్తిచేనొండె దైత్యుని సంహరింపు॥ ౧౩౪॥

గీ॥ నెలఁత పోరంగనుండుట నెపమటంచు॥ దలఁపకుము, సీతచేఁ

వెఱపించినం దలంకుదునే? యని మదనకదనమునకు నొదవిన తహత హాన్ బలిమిమైఁ బైఁబడిపెనంగి, శతముఖంబులఁ జుంబనంబులు గా వించి యత్యంత ప్రయాసంబుగాఁ గూడిన, నదిసద్యోగర్భమై బాల కుంగని యమ్మహాదనుజుని దేహంబు తనపయింబడుటంజేసి తద్భరంబు న శరీరంబువిడిచె; తదనంతరం బాకణ్వుండును సమిధల నిమిత్తంబు న నరణ్యంబునకుఁ జనినవాఁడై తనపట్టియొంటినున్నదని రయంబునవచ్చి, యచ్చోట విహరింపుచున్న శతముఖునింగని భయంబునొంది పర్ణ శాలకరుడెంచి, అందుశిశువావురని యెఱుంగనుంగొని, యవ్వల శ వంజై పడియున్న కన్య నవలొకించి శోకింపుచు దనతపోమహత్వంబు న నంతయుండెలిసి, కోపంబున శతకంఠునింజేరి, ఓరీ! యిట్లు దుర్మ దంబున నరుడెంచి నాపెంపుడుకూఁతు నిత్తెఱంగున మానభంగంబు గావించి, పోణంబులుం గొనియున్నవాఁడవు గాననింతచేసిట్లు నీత లలు తునియైతెమరణంబు నొండఁ గలవని శపించె; అంతశతముఖుం డు నేడచేడియలని తనపురంబునకరిగె; అదియునుంగాక పరమేష్ఠినిచ రంబులు వేడునప్పుడు స్త్రీలచేతఁ జావులేకుండ నడుగఁడయ్యె; ఇ ప్పుడు తచ్చాపం బనుకూలంబయ్యెఁ గావున నాదిపరంజ్యోతియగు జానకిచే నవశ్యంబునుగూలు; ఆలంబునకు నీదేవిం బురిగొల్పుమని హి తోపదేశంబు చేసియంతర్ధానంబునొందె; రామచంద్రుండును బరమా శ్చర్యచిత్తుండై నీతకుఁ దద్వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించి, యింక జాగు సేయక దనుజునిఁబరిమార్చుమని పురికొల్పిననలరి, భేరీమృదంగ తూర్వాది నానావిధంబులగు వాద్యంబులు వినోదంబులుగా నఖిలభు వసంబులును నిండ నుద్దంఱ ప్రిచండ భుజాదండంబునఁ గోదండఁబంది, యనలకల్ప కాండపరంపర లేర్చి, హయంబులఁగూల్చి, సారథినివ్రాల్చి, కేశనంబులు పొడిచేసి, చక్రంబులు విక్రమంబునఖండించి, పలకలలు కమై వ్రక్కులుగావించిమఱియును॥ ౧౩౯॥

చ॥ బలువిడిఁ గర్కశక్రికచ భల్లశతంబరివోసి, హనిచే! తులఁ ద లలున్ ధ రాస్థలిని దోడనెగూల్చి, శరీరమెల్ల వ్రా క్కులుగనొనర్చియూ ర్చినను, గర్వముదూలినశంబు గాక చరి! చలముననున్నఁ గాంచి, యల

జానకి యుగ్రత మిన్ను ముట్టుచున్॥ ౧౪౦॥

మ॥ అనలాస్త్రంబరివోసి యేసె, నదిహాహాకార మొప్పంగఁజి
య్యనజీవంబులు సంహరింపుచు మహాశ్చర్యంబు గా వానినా భీతి దా
ముండు మహాకాషధీలతలు నాభీలంబుగాఁ గాల్చి గొల్బున భస్తంబు
గఁ జేసివచ్చెను సురభీభూషింపఁగాఁ జెచ్చెరన్॥ ౧౪౧॥

శా॥ బ్రహ్మాస్త్రంబరివోసి దిక్కటములభ్రంబున్ వెసన్నిండఁగన్,
బ్రహ్మాండంబువణంక, నద్రులుచలింపం, గావిరుల్మీఱ, నా బ్రహ్మాం
ద్రాదులు దల్లడిల్లి, శివుఁ డోపంజాలవంచుం బరబ్రహ్మాంబున్ వినుతిం
ప, సీత బలశుంభద్వృత్తిమైనార్చుచున్॥ ౧౪౨॥

గీ॥ అవనిపైనే పతివ్రతవైతినేని, యరయ రాముండు ధర్మాత్ముఁ
డయ్యెనేని, వేదములుసత్యమగునేని, వీడునిమ్మ! హస్త్రమున దగ్ధుండ
గుఁగాకయనుచు నేసె॥ ౧౪౩॥

గీ॥ అప్పుడాదివ్యసాయక మతిరయమునఁ జిచ్చలీనుచఁజని, వా
నిచేతులెల్ల! ద్రుంచి, యొకతల చిక్కఁదుందుడుకు మెఱసి కడమతలలె
ల్లఁ దృణలీలఁ బుడమిఁగూల్చె॥ ౧౪౪॥

చ॥ మఱియును శక్తివైవ నదిమండుచుశేఘ్రితనేగి, దేహమ! బృ
రముగఁజించి, యున్నతల భోరునఁ గూల్చినఁద్రుంగి, యమ్మహా సుర
వరుఁ డుగ్రవజ్రమునఁ జోద్యముగాఁబడుకొండవోలె ని! ధర్మబడె, ద
ద్భరంబునకుఁ దల్లడమందె ఘణింద్రుండత్తఱిన్॥ ౧౪౫॥

సీ॥ అప్పుడుగురియించి రమరులుకుసుమంబు, లప్పుడువిమలంబుల
య్యెదిశలు, నప్పుడు తగనాడి రప్పరాంగనలెల్ల, నప్పుడు రవిచంద్రుల
లరుచుండి, రప్పుడుచేసె సింహధ్వానమాసీత, యప్పుడురాముండు
హర్ష మొందె, నప్పుడు నారదాద్యభిలతాపసులును జనుడెంచి రచటి
కిసంభ్రమముల, జానకీదేవియును రాముచరణములకు! నొరఁగె, నొ
రఁగిననకున నొనరజేర్చి! నీకతంబునవైరంబు నేడువాసె, గఁటి
గీర్తులటంచు నక్కడఁజెలంగె॥ ౧౪౬॥

ఉ॥ శంకలు మాని యుబ్బజుండు జానకిపాలికి నేగుదెంచువో!|

బొంకముగానుతించి, మఱిభోరున నొక్కవరంబువేడుమో! పంకజ
నేత్ర! యన్నఁ,దనభర్తయనుజ్ఞను జేసి వారితో! నుంకువమీఱనిట్లనియె
నుల్లమునన్ ముదమందుచున్ వెసన్॥ ౧౪౭॥

క॥ మాకొంటకు నఖిలనృపతులు! దాకొని సైన్యములువచ్చి దైత్యు
నిచేతం! బ్రాకటముగఁబడి రిటు, మీ! రేకంబుగ వారినెల్ల నిండు ముద
మునన్॥ ౧౪౮॥

ఉ॥ వారలనిచ్చి వెండియును వారిజనేత్రనుఁ గోరుమన్న గం! భీర
తఁబొంగి, వానరవిభీషణసైనికులన్, మఱిందులన్, వారకపుత్రపౌత్రుల
ను వైశమునన్ బ్రతికింపుఁడంచు వి! స్తారమృదూక్తివేడినను జయ్యనని
చ్చిరి దేవసంఘముల్॥ ౧౪౯॥

చ॥ సకలధరాధినాథులును, సైన్యములున్, భరతాదిసోదరుల్, స
కలకుమారకుల్, దనుజసంఘములున్ మహాజ్వల! ప్రకటశరీరులై మ
నిన, బాగుగదేవతలెల్ల వారిపై! సుకరముగాఁ గురించి రతిచోద్యము
గా నమృతంపు వర్షముల్॥ ౧౫౦॥

గీ॥ అంతహతశేషులైన వారాశతాస్యు! మరణమెఱిగింప మూ
ర్ఛిల్లిమహినివ్రాలి! తెలిసియాచిత్రగంధి యొత్తిలి విలాప! మొదవఁగో
డండ్రు తనవెంట నొంటలవెడలి॥ ౧౫౧॥

గీ॥ కదనమంతయుఁ జూచుచుఁగడలివచ్చి! తలలుదివిసోకఁగఁబ
డి వెలయుకొండ! వలెనుగూలిన తనయు, నవార్యలోక! కంటకుండై
న యాశతకంఠుఁగనియె॥ ౧౫౨॥

వ॥ కని యనేకప్రకారంబులఁ గోడండ్రును దానును నతనిపయిం
బడి మోదుకొనుచు, నేలలుదడుపుచు, దమకుదక్కెడియనుచు, సీతను
దూఱుచు, బాష్పంబులు రాల్పుచు విలపించిమఱియును బుత్రశోకంబును
దరింపఁజాలక తొమ్మును శిరంబును మోదుకొనుచుఁ జిత్రగంధి యుట్ల
నియె॥ ౧౫౩॥

సీ॥ సురవర్గములనెల్లఁ జెఱలువట్టిన నీమహాజ్ఞ! దానెచ్చటనఁగఁగె
బండ్రె! దిక్కరిఘటముల వ్రక్కలుగావించునీభుజాబలముయేనీటఁగల

సె? మొగమెత్తి కనుగొని ముక్కంటినైనను వెఱపించులావు నేవీటబో
యె? నీతపంబునకు విధాత్యు డిచ్చినయట్టి వరములమహిమ యేవఱ
దగలసె? వెలయరాఘవుఁడాదిమ విష్ణుఁడంటి! సుదతిజానకి యప్పురం
జ్యోతియంటి, గపులు సురలంటి, జయములు గలుగవంటి, నకట! ఏ
ననేరవైతి వేమందు? దనయ! ౧౫౪॥

గీ॥ రాఘవునిజంప జానకీరమణికిపు! తలఁతువెప్పుడు మదినివైధవ్య
మొదవ! నది మృషావాదమై, నీనిజాంగనలకు! నహహ! వైధవ్యమొద
వె నటంచు మఱియు॥ ౧౫౫॥

ఉ॥ రాయను, బోకుమంటి గద రాయను, నిన్నికఁబాసియోర్వ
లే! రాయను, హాశతద్వయక రాయను, మమ్మిటుబాధపెట్టితే! రాయ
ను, నీతనూఱుగన రాయను, నెక్కడ గందురాకుమా! రాయను, న
ల్లనేలవినరాయను, హాశతకంధరాయనున్॥ ౧౫౬॥

ఉ॥ మాయను మోసపెట్టితివి మాయురె! నీకిది ధర్మమానె రా!
మాయను, నయ్యెనాదు ఫలమాయను, దానచలోక సార్వభౌ! మా
యను, డాయవిత చలమాయను, నేటికి జేసితింతభా! మాయను,
దుర్లభంబులనుమాయను, బాపురె! దైవమా! యనున్॥ ౧౫౭॥

గీ॥ అనుచునొఱుంగ వారల ననునయించి! రాముఁడిట్లనె నేలవి
లాపమొంద? నాహవంబున నెచట జయాపజయము! లందఱకుఁగల,
విహమునిత్యంబుగాదు॥ ౧౫౮॥

గీ॥ ఎవ్వఁడనిలోన నాతోడ నిట్లుపోరె? నెవ్వఁడనిలోన మాచేత
నిట్లుగూలె? జెల్లునితనికి రణమున విల్లుపూన! నరయనెన్నిటవైనఁ గృ
తార్థుఁడితఁడు॥ ౧౫౯॥

గీ॥ అనివిభీషణుఁబంపించి యగ్నివిధులు! సలుపనియమించి, తీరిన
సమయమందు! నాశతాస్యుని తనయు, మహాగుణాధ్యు! నీలకేతనుఁ
డనువాని నృపుఁడుకృపను॥ ౧౬౦॥

గీ॥ డంబుగానప్పురికిని బట్టంబు గట్టి! పెక్కుభంగుల దీవించి! పే

మనిగుడ! రవణ నగణితతూర్య నాదములు మ్రోయ! ఓతివరుండరు
దెంచె దేవతలకడకు॥ ౧౬౧॥

చ॥ సురలును, మానులున్, నృపులు శోభిల దీవనలిచ్చి మెచ్చుచో
నరిగిరి; రామఁమంబటురయంబున మారుతిఁబాచి, క్రమ్మఱిన్ శరధు
లుదాఁటఁజేయుమని చయ్యనవేడిన, వాయుజుండునె! చె్చెరఁదనతోఁ
కపైనడపె సేనలనందఱ నొక్కపెట్టునన్॥ ౧౬౨॥

ఉ॥ తమ్ముఁదానుసీతయును దానవమాసవ వానరాళియున్, స
మ్మదలీలనశ్వములఁ జారుమదేభ రథాదులింపుమై! గ్రమ్ముకొనంగ నె
క్కి, శతకఁతుమహోగ్రహధాప్రకారమున్ పేర్చి నుగ్గడింపుచు, వి
భీషణభానుజు లుత్సహింపఁగన్॥ ౧౬౩॥

ఉ॥ మానవనాయకుండును గ్రమంబున సేనలుగొల్వఁ దానయో
ధ్యానగరంబుఁజేరి, తనతల్లులఁ గాంచి నమస్కరించి, యజ్ఞానకిచే
యుపొరుషము సర్వముఁజెప్పి సుచంతమంత్రులౌ! నొననిసన్నుతింప,
ముదమారవిభీషణుఁ బిల్చియిట్లునున్॥ ౧౬౪॥

చ॥ పెనఁగితి వాలమందునను బెక్కువిధంబులఁ, జాలఁ జాలనా
మనసునవచ్చెనీదు మహిమా విజయంబులటంచు మెచ్చి, స! త్కనకవి
భూషణౌంబరనికాయ మొసంగి ముదంబుమీటనం! పినఁ, దనసేనతో
దుత విభీషణుఁడుంజనె సంతనత్తఱిన్॥ ౧౬౫॥

చ॥ రవితనయాంగదాదులను రమ్మనికొఁగిటఁజేర్చి, మీకృపా! ప్ర
విమలదృష్టిచేసి నగుచాటుఘటింపకయుండ దైత్యునిన్! భువి నడఁగిం
పఁగాఁగలిగె భోరుననంచు, నమూల్యవస్తువుల్! సవినయ వృత్తిమైనొ
సఁగి చయ్యఁబంపె దయామనస్కుఁడై॥ ౧౬౬॥

చ॥ సకలధరాధి నాథులను సంభ్రమ మొప్పఁగఁబిల్చి, సూన్యత
ప్రకటతరోక్తులన్ వివిధభంగుల నాదరణంబుచేసి, వా! రక సెలవిచ్చి
నన్నువులురామునకుం దగఁమొక్కితాముద! పృకబలమెల్లఁ గొల్వ
గ నపారరణక్రియ లుగ్గడింపుచున్॥ ౧౬౭॥

చ॥ పిదపమరుత్సుతున్, సమరభీషణు, నీతిగుణౌఘభాషణున్, స
దమలభూషణుంబిలచి, సారైకుఁగొఁగిటఁజేర్చి, ప్రీతి దు! పగదనధురీ
ణ! శత్రుమదఖండన! నీమహిమంబుఁజేఁజుమీ! యదవద వాసి దైత్యుని
శరావలిచే నణఁగించి మించుటల్॥ ౧౬౮॥

ఉ॥ నీమదిలోనికోరికలు నిక్కమెఱుంగుదు, నెన్నిభంగులన్! నేమ
ముగానొనర్తునది నేఁక నమ్ముమటంచు సీతయున్! రాముఁడునిచ్చెఁగో
రులపరంపరలున్, మణిభూషణంబులున్; వేమఱువాయుఁబండు సు
వివేకముమీఱఁగ మ్రొక్కిఁగక్కునన్॥ ౧౬౯॥

చ॥ మనుజువరేణ్యుచేతఁ బలుమాఱును దీవన లంది గంధమా! దన
మునకేగె; రాముఁడును దమ్ములు మంత్రులు బంధుమిత్రులున్! ఘనము
గనుత్సహింప నతిగౌరవమొప్పఁగ రాజ్యభారము! య్యనవెసఁ దీర్పు
చుండెఁ గరుణాయుతసాంద్రమసస్కుండైతగన్॥ ౧౭౦॥

ఉ॥ ఎవ్వరు నీకథంబదివి యిమ్ముగ వ్రాతుడు, ధర్మబుద్ధిమై! నెవ్వరు
విందు, రట్టిసువివేకులకున్ రఘునాథుఁడిచ్చునా! మవ్వపు భోగభాగ్య
ములు, మానితసౌఖ్యము లిష్టసంపదల్, నివ్వటిలంబ్రయంబులును, నీర
జసంభవ సన్నిభాయువుల్॥ ౧౭౧॥

చ॥ అనియివ్విధంబున శంకరుం డెఱింగించిన శాంకరీదేవి మహా
ద్భుతంబు నొంది మహాత్మా! యిట్టిచమతాగర కథావిధానం బెన్నం
డును వినియెఱుంగము; నేఁడుశ్రవణానందంబుగా నినఁగలిగెఁ గృతా
ర్థురాలనైతినని యానందింపుచుండెనంత॥ ౧౭౨॥

ఉ॥ శ్రీరమణీయవైభవ! విశేషగుణాకర! దీనలోకమం! దార! గభీ
ర! ధీర! సముదార! సుకీర్తివిహార! శత్రుసం! హార! యఘప్రహార! స
దయాన్ముశరీర! సుధాకరప్రభా! కార! లసద్విచార! జయకారణ! పో
చమఁడ్డిభూషణా!॥ ౧౭౩॥

మాలిని॥ ప్రవిమల గుణహార! బంధురాఘాఘదూరా! వివిధశు
భవిచారా! విశ్రుతాచార! ధీరా! కవిజలరుహసూరా! గర్వదుర్వార
దూరా! భువనహితశరీరా! పోచమశ్రీవిహారా!॥ ౧౭౪॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమదేయకూర్తినివాస, లక్ష్మీనృసింహ కరుణాకటా
క్షసంప్రాప్త మహాకవిత్వవిద్యాపారీణ, సుమహితాంధ్రగీర్వాణ
భాషాప్రవీణ, సంగీతలక్షణధురీణ, సకలవిద్వన్మిత్ర, త్రేయస గో
త్రావిత్ర, ధర్మనార్యపుత్ర, నిఖిల మహీసురాశీర్వాద ప్రవర్ధమాన
భాగధేయ, సకలనృపవిధేయ, వినయవిధేయ, మర్దననామధేయ ప్ర
ణీతంచైన సీతావిజయంబను మహాప్రబంధంబునందు శతకంతునకుఁ
జిత్రగంధిస్వప్నంబు సెప్పుటయు, అతండు తనతల్లిబుద్ధి వినక రణంబు
న కరుగుటయు, సకలకపిప్రళయంబును, భరతశత్రుఘ్నాది హతంబు
ను, రాముకోపంబును, కలహమహిమంబును, రామునకు శక్యంబు
గాక చింతించుటయు, సీత గడంగుటయు, ఆయ్యమ్మవలన దనుజుండు
స్రుకుటయు, నారదాగమనంబును, హితోపదేశంబును, బ్రహ్మాస్త్ర
ప్రయోగంబును, శతమఃఖుని మరణంబును, చిత్రగంధి విలాపంబును,
నీలకేతనుఁ డట్టాభిషేకంబును, తమ్ములుం దనయులు సైన్యంబులఁ జను
రీవులగుటయు, హనుమంతుండు నరల జలధులు దాటించుటయు,
పురంబు చేరుటయు, విభీషణ సుగ్రీవ హనుమ త్వరభృతులు దమతమ
ధూములకుం జనుటయు రాజ్యంబు పాలించుటయు నన్నది సర్వంబును

చతుర్థాశ్వాసము సంపూర్ణము.

